

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՎԱԳԵՍԻՎ
ՄՐՎԵՍԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
ИНСТИТУТ ИСКУССТВ

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF
THE REPUBLIC OF ARMENIA
INSTITUTE OF ARTS

КОМИТАС
СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ
ТОМ ТРИНАДЦАТЫЙ
МУЗЫКАЛЬНО-ЭТНОГРАФИЧЕСКОЕ
НАСЛЕДИЕ

АРМЯНСКИЕ НАРОДНЫЕ ПЕСНИ
КНИГА ПЯТАЯ
СБОРНИК НАРОДНЫХ ПЕСЕН («ЛАДОВЫЙ»)
Факсимильное издание

Составление и комментарии
Р. Атаяна
Редакция Р. Атаяна, Г. Геодакяна

КОМИТАС
The Complete Works
Volume Thirteen
MUSICAL ETHNOGRAPHIC HERITAGE
ARMENIAN FOLK SONGS
Book 5
'Modal' Collection
Facsimile Edition

Edited by R. Atayan
G. Geodakyan

Издательство «Гитутюн» НАН РА, Ереван
"Gitutyun" Publishers, Yerevan
2004

Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս
ԵՐԿԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ
ՏԱՄՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ-ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ
Գիրք Ե

Ժողովրդական երգերի ժողովածու («Չայնակարգային»)
Ֆաբրիմիլային հրատարակություն

Կազմեց և ծանոթագրեց՝
Ռ. Աթայան
Խմբագիրներ՝ Ռ. Աթայան, Գ. Գյոդակյան

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն
Երևան 2004

ԴՏՀ 78(479.25)
ԳՄԻ 85.313(2Հ)
Կ - 685

Հրատարակության ծախսերը հոգացել է Գլենդեյլի (ԱՄՆ)
Լարք երաժշտական ընկերակցությունը, որի համար Արվեստի ինստիտուտը
իր երախտագիտությունն է հայտնում այդ հիմնարկությանը և նրա ղեկավար
պատվարժան պրոֆ. Վաչե Պարսումյանին

*The Institute of Arts expresses deep gratitude
to the Lark Musical Society of Glendale (California, USA)
and its Director, professor Vatsche Barsoumian
for their financial support
to carry out the publication of this volume.*

Կ 4905000000
703(02) -2000
ISBN 5-8080-0592-2

ԳՄԻ 85.313(2Հ)

© ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտ, 2004

ՆԱԽԱՐԱՆ

Կոմիտասի երաժշտաազգագրական ժառանգության ներկա հրապարակումը (գիրք Ե, Երկերի ժողովածու, հատոր Տասներեք) հատկացված է նրա հավաքած և գրառած երգերի Տասներորդ ժողովածուին: Վերջինս կազմված է (ձեռ. քիվ 325) առանձին-առանձին, միայակի, մեկտողանի թերթերից, որտեղ բոլոր երգերը նույն ձևով են գրված. երկնագույն քանաքով, մաքուր, յուրաքանչյուր թերթին՝ մեկ երգ: Գրականության մեջ, սովորաբար, այս 325 բնագիրն, ըստ թերթերի քանակի, նշվել է որպես 236 կամ 237 երգի հավաքածու (թերթերից մեկի վրա մի երկրորդ երգ է փակցված): Իրականում, 232 թերթին 233 երգ է դրոշմված, մնացած թերթերից մեկում երգը կիսատ է թողնված, մյուսները հեղինակի ձեռքով «խտտանված» էջեր են:

Ինչպես հայտնի է, 1906 թ. գարնանից մինչև 1907թ. աշունը, Կոմիտասը Եվրոպայում էր գտնվում: Այստեղ կայացած նրա համերգների ու դասախոսությունների հաջողությունը մի նոր զարկ տվեց երաժշտագետի գեղարվեստական և գիտական հետազոտ գործունեությանը: Էջմիածին վերադառնալով՝ նա անմիջապես ձեռնամուխ եղավ նոր գրառումների և ուսումնասիրությունների: «Այս ամառ մեծ մասամբ մնալու եմ Ս. Եջմիածնում, օգոստոսին միայն կերթամ զանազան գյուղեր, երգեր հավաքելու» (Ս. Բաբայանին գրված 1908թ. հունիսի 2-ի մամակից):

Կարելի է ենթադրել, որ հատկապես հետազոտական նպատակներով կազմված այս ժողովածուն ստեղծվել է հենց այդ շրջանում՝ Կոմիտասի արտասահմանից վերադառնալուց հետո: Դա հաստատվում է նրանով, որ նախորդ՝ «Ազգագրականի» բնագրում (ձեռ. 302), առաջին 9 և վերջին 3 երգն, ինչպես և դրա շարունակությունը հանդիսացող 317 տետրի առաջին 7 երգը (բոլորը զետեղված են նաև 325-ում), այս ժողովածուի նույն երկնագույն քանաքով խազած են: Նշանակում է 325-ը գրելիս 302-ը և 317-ն արդեն եղել են: Միաժամանակ, 325-ում կան երգեր, որոնց խոսքերը 302-ից էլ վաղ գրառված տարբերակներ են (օրինակ՝ «Ամձրևն եկավ շաղպին» երգը «Ցայլու միջին խաղում ես» խոսքերով է): Ուշագրավ է նաև մեղեդիների գրանցման վաղ առանձնահատկությունների (օրինակ՝ ֆորշլագների առատությունը) դրսևորման հանգամանքը:

Թվարկված փաստերից կարելի է եզրակացնել, որ 325 ժողովածուում նոր գրառումների հետ ի մի են բերված նաև հին, վաղ և ավելի վաղ գրառումների մուշներ, որոնք ըստ երևույթին, անհրաժեշտ են եղել տվյալ ուսումնասիրությունն առաջ տանելու համար:

Ներկա ժողովածուի մասին խոսելիս, առաջ է քաշվում նաև Տասներորդ ժողովածուի և Սահակ Ամատունու հավաքած երգերի ժողովածուի հարաբերության հարցը, որին մասամբ անդրադարձել էինք Կոմիտասի Երկերի ժողովածուի 9-րդ հատորի նախաբանում: Այդ ժողովածուներում շուրջ 60 նույն կամ մնան երգեր կան:

1907թ.-ին Էջմիածնում Իսրայել սարկավազն իր «վերատեսությանը» արդեն տպագրել էր «Քնարիկ ժողովրդական ձայնագրյալ երգերի» Ա տետրակը (27 երգ՝ Ս. Ամատունու ձայնագրությամբ): Կոմիտասը, որ երկարատև րացակայությունից հետո նոր էր վերադարձել Էջմիածին, չէր կարող չնկատել այն, առավել ևս՝ չէր կարող խիստ քննադատաբար չվերաբերվել այդ ապիկար ու անճշակ հրատարակությանն ու իր դժգոհությունը չհայտնել իր նախկին ուսուցչին՝ Ս. Ամատունուն¹: Ամենայն

¹ Ի դեպ, յուրաքանչյուր տետրակում 27- ական երգ տպագրելով՝ Իսրայել սարկավազը չորս տետրակով կապառեր Ամատունու հավաքած ժողովրդական երգերը: Սարկավազը ծրագրել էր «հրատարակել» նաև Ս. Ամատունու հավաքած «ազգային» երգերը: Բարեբախտաբար, գործն ընդհատվեց մեկ տետրակի տպագրությամբ:

հավանականությամբ, այս պատճառով Ս. Ամատունին իր քննզիբը տվել է Կոմիտասին՝ ծանոթանալու, գուցե խմբագրելու կամ կարծիքն ինձնալու (թե ինչպես պետք էր խմբագրել ժողովածուն՝ հրատարակման պատրաստելու համար): Ամատունու քննազույցում Կոմիտասն ինքը խմբագրական մի քանի զգույշ ուղղումներ է արել մատիտով. մասնավորապես նշելով զրառումներում տեղ գտած ռիթմական ցավալի վրիպումները: Ամհավանական չէ նաև ենթադրել, որ համեմատելով իր ունեցածների հետ և ելնելով իր նոր կազմվող ժողովածուի գիտական մասնավոր խնդիրներից՝ Կոմիտասը Ս. Ամատունու ժողովածուից (պետք է համոզված լինել՝ նրա քույրտվոթյամբ կամ՝ առաջարկով իսկ) մի շարք երգեր ներառած լինի իր ժողովածուի մեջ: Բայց մույթքան ամհավանական չէ և այն, որ Ս. Ամատունին իր կամ հենց Կոմիտասի առաջարկով մի շարք երգեր ինքն երգած լինի Կոմիտասի համար և վերջինս դրանք ներուվի գրառած լինի:

Կոմիտասյան ներկա ժողովածուն, մեղեդիների շարադրման առումով, կարևոր ներդրումներ է պարտնակելու. դրանք գրված են առանց տակտաբաժանման, քայց մետրերը և, ամերաժեշտ դեպքերում, երգի սկզբնական տակտում հնչյունների մետրական տեղը, ինչպես և՛ խառը չափերի դեպքում պարզ տակտերի տեղերը նշված են: Բացի դրանից, եղանակները ըստ քանատեղծական խոսքի շարահյուսական միավորների տողատված են, հատուկ ուշադրություն է դարձված կրկնակների և քուն երգի մեջ հնչող կրկնակային քացականչությունների առանձնացմանը: Եղանակների նշված չափերը հաճախ անդրադարձնում են նաև դրանց շարահյուսական տարրերի մասնատումը: Այդ բոլորից քացի, ամեն մի երգի կողքին եվրոպական նոտաներով դուրս է բերված (դարձյալ տողատվում) եղանակի ռիթմական կմախքը...

Նման շարադրումից հասկացվում է, որ ժողովածուն հատկացված է եղել հայ գեղջկական երգի՝ առնվազն ռիթմա-մետրային կազմակերպման, և այդ առումով՝ մեղեդու և քանատեղծական խոսքի հարաբերության քննդոշ երևույթների հետազոտմանը: Այսպիսի հետազոտություն Կոմիտասն, իրոք, ձեռնարկել էր, որը կազմել է նրա «Հայ ժողովրդական երաժշտություն» ընդարձակ ու հիմնավոր աշխատության բաժիններից մեկը:

Նույն ժողովածուում (այն վիճակով, ինչ մեզ է հասել) կա մի համեմուկային համգամանք. երգերից մի քանիսն ունեն տեղավայրի հղում, մեծ մասը՝ ոչ: Մեր ուսումնասիրությունից պարզվեց, որ պատճառն այն չէ, թե ժամանակին Կոմիտասն իր մտտ չի նշել այդ տեղանունների մեծ մասը, այլ այն, որ տվյալ ժողովածուում գործը պարզապես ավարտին հասցված չի եղել: Որ ժողովածուի աշխատանքն, իրոք, լիովին ավարտված չէր, երևում է նաև նրանից, որ հեղինակն սկսել է մույնատիպ թերթերի վրա և մույնպիսի քանաքով առանձին գրանցել երգերի խոսքերը (ձեռ. 726) և չի վերջացրել: Կիսատ է մնացել նաև որոշակիորեն այս ժողովածուին հատկացված երգերից մեկի՝ «Հողալ յար քան» երգի գրությունը (քայց արդյոք դա մախատեսված վերջին երգն է եղել):

Վերջապես, ժողովածուի որպիսության հետ կապված մի այլ հանգամանք և՛ ի՞նչ դասավորությամբ են մեզ հասել եղած երգերը:

Նման վերլուծական քննության ժողովածուում առանձնահատուկ նշանակություն պետք է ունենար երգերի համակարգումը, դրանց խմբավորումն ըստ առանձին տեսակների և խմբերի հաջորդականությունը, ինչն արդեն որոշակի պատկերացում կտար հեղինակի հետազոտական ծրագրի մասին: Ցավոք, այդ ժողովածուի երկարատև, քափառական կյանքի ընթացքում՝ Էջմիածին-Պոլիս-Փարիզ-Պոլիս-Էջմիածին-Երևան, երգերի դասակարգման հեղինակային հաջորդականությունը հիմնովին խառնվել է: Ընչու է, մինչև ժողովածուի Հայաստան վերադառնալը, հնարավոր կորստից զերծ պահելու նպատակով՝ թերթերը համարակալվել են, և այդ

արել են, ինչո՞ւ չէ, ամենատրամաբանական թվացող հաջորդականությամբ: Այգրում դրել են տեղավայրի նշում ունեցողները՝ տեղավայրերի այբբենական կարգով, Ախալցխայից մինչև Օշական: Այդուհանդերձ, հեղինակային դասակարգումից ինչ-ինչ «կղզյակներ» ակամա պահպանվել են, օրինակ 46-47, 88-90, 117-120, 127-130, 157-165, 178-182 էջերը: Ահա այս «կղզյակները» փոքր-ինչ պատկերացում են տալիս երգերի մախնական դասավորության մասին: Խնդիրը որոշ չափով պարզաբանում են մաս քննազրում պահպանված հեղինակային մատիտագիր այն նշումները, որ ըստ երաժշտական մախադատությունների՝ եղանակների մեղեդիական պարագծերին են վերաբերում:

Կոմիտասի Տասներորդ ժողովածուի անավարտվածությունն ու մեզ հասած քննազրի վիճակի անբավարարությունը փաստելով՝ մենք քննվ նպատակ չունենք փոքր-ինչ թերագնահատել ժողովածուն: Անկախ անավարտ և թերի վիճակից և նույնիսկ անկախ գիտական կոնկրետ նպատակադրումից, ինչի համար կազմված է, ժողովածուն հայ գեղջուկ երաժշտության և Կոմիտասի ազգագրական ժառանգության մի արժանավոր հատված է մերկայացնում սերունդներին: Այստեղ չկան ասերգային կամ ընդհանրապես ազատ դիֆուզ ու մտորով կատարվող երգեր, ինչպիսին, օրինակ, հռոտվելներն են: Ըստ երևույթին, այդպիսիք երաժշտագետի տվյալ ուսումնասիրության սահմաններից դուրս են եղել, որի մասին ակնարկվում է աշխատության մեջ: Քայքայ ժողովածուի ժամրային պարունակությունը քակվակամին հարուստ է: Նրանում, ինչպես ասացինք, կան հեղինակի այլ ժողովածուներից քաղված նմուշներ ևս (ի դեպ, մեծ մասամբ՝ շահեկան տարբերակներ): Շատ են մաս մեղեդիական տարբեր տեսակներ ներկայացնող բարձրարժեք երգերը, որոնք միայն այս գրառումով են հայտնի մեզ:

Ընդհանուր առմամբ, այս ժողովածուն առանձնանում է եղանակների ելևջի ու դիֆուզի գրանցման խոր բծախնդրությամբ, հարուստ պատկերացում է ստեղծում մաս հայ գեղջուկ երգի առանձին արտահայտչամիջոցների մասին՝ մասնավորապես ձայնակարգերի ու դրանց գումագեղ համադրությունների առումով: Պետք է ասել, որ ժողովրդական երգի ձևակազմական օրինաչափությունների (մեղեդիների տողատված պատկերումն ու ձայնակարգային համակարգումը) կոմիտասյան որոնումները, և այդ առումով նրա կիրառած բուն մեթոդներն իր ժամանակի հանընդհանուր երաժշտական ֆուլկլորագիտության մեջ մեծավ մասամբ նորություն էին: Ուստի, թե՛ ներկա ժողովածուն, և թե՛ դրա հիման վրա ստեղծված Կոմիտասի համապատասխան աշխատությունները, ընդհանուր ֆուլկլորագիտության տվյալ ոլորտի զարգացման ընթացքի ուսումնասիրության համար ևս էական են²:

Վերադառնալով Տասներորդ ժողովածուի արժանիքներին, նշենք, որ այն բացառիկ է մաս Կոմիտասի *վայելչագրության*ը. «Սփյուռք» լրագրի արտահայտությամբ՝ *«մարգարիտի պես շաղ տված գիրեր»*:

Ժողովրդական երգերի այստեղ կիրառված այդ *վերլուծական գրությունը և համակարգումը*, ինչպես և հիշատակված բացառիկ վայելչագրությունը նկատի ունենալով՝ նպատակահարմար գտանք մերկա ժողովածուն ամբողջապես

² Յավոթ, հիշյալ աշխատությունը ամբողջովին ավարտուն տեսքով դեռ չի հայտնաբերվել: 1938-ին Փարիզում Ա. Չուբանյանն այն տպագրել է սևագրից՝ առանց երաժշտական լրիվ օրինակների: Կոմիտասի երկերի ժողովածուի համապատասխան հատորում այդ նյութը կտպագրվի հնարավորինս լիարժեք վիճակում և մանրամասն բնութագրությամբ: Առայժմ նշենք միայն, որ դա հայ գեղջուկական մեղեդիների մետրիկայի, դիֆուլկայի և մասամբ՝ յուրատեսակ վիճակագրական-հաշվարկային ուսումնասիրություն է, ուր շոշափվում է մաս մեղեդիների *ներվանկային եղանակավորման* երևույթը, որը հայ գեղջուկ երգերում պարունակվող առատ ու գեղեցիկ եղանակավորության կամ պարզապես երգայնության (ի տարբերություն պարայնությունից և ասերգայնությունից) մի կարևոր տարրն է:

երատարակել *Ֆարսիմիլե* եղանակով՝ հայկական նոտաներ չիմացողների համար յուրաքանչյուր երգի տակ ավելացնելով դրանց եվրոպական նոտագրության փոխադրումը: Անշուշտ, երգերը որևէ ձևով համակարգված վերադասավորելու ամերաթիշտություն ծագեց:

Պայմանականորեն ըմտրված նոր դասակարգման մեջ աշխատեցինք հնարավորին չափ հարազատ մնալ հեղինակի ենթադրյալ սկզբունքին: Հաջորդ մոտեցումն այն է, որ գլխավոր չափանիշ ըմտրելով եղանակների ձայնակարգային դրությունը՝ միաձայնակարգ եղանակները դասավորեցինք ըստ հիմնահնչյունների և, դրանց սահմաններում՝ ըստ ձայնակարգի օժանդակ հենակետերի («դիմող հնչյուն»): Իսկ փոփոխվող ձայնակարգով («զարտուղություն» պարունակող) եղանակներն ըստ այդ փոփոխությունների, փաստորեն ըստ փոփոխվող հիմնահնչյունների տարածքային հետավորության: Այս սկզբունքով դասավորությունը նկատի ունենալով՝ ներկա ժողովածուն պայմանականորեն կարելի է բնութագրել որպես «ձայնակարգերով դասավորված երգերի ժողովածու»:

Հնարավորության սահմաններում, նկատի ենք առել նաև եղանակների բուն հնչյունակազմը (ձայնակարգի աստիճանների ներգրավման հերթականությունը) և դրանցով գոյացող մեղեդիական ելևջային ինչ-ինչ կազմավորումները՝ հատկապես եղանակների սկզբնավորությունները (մոտավորապես այն, ինչը ներառվում է *ձայնեղանակային* արվեստի քննազավառը):

Թեև նման համակարգումը (մամբասանությունները տե՛ս «Թովանդակության» մեջ) ներկա ժողովածուի երգերի ոչ քազմակերպմանի, ոչ էլ միակողմանի վերլուծություն ներկայացնելու հավակնություն չունի, այնուամենայնիվ, թեկուզ և այդ պայմանական ձևով վերադասավորված վիճակում, գործնականորեն ավելի պարզ ու ամբողջական է պատկերում ժողովածուի պարունակությունը՝ տվյալ գեղջկական երգերի կոմպոզիցիոն հատկանիշների տեսակետից:

Հաստորին կցված է «Ծանոթագրություններ և վերլուծական դիտողություններ» բաժինը, որտեղ, մասնավորապես, տեղեկություններ են տրված նաև նույն երգերի այն տարբերակների վերաբերյալ, որոնք գտնվում են երաժշտագետի այլ ժողովածուներում՝ Կոմիտաս, Երկերի ժողովածու, 9, 10, 11, 12-րդ հատորներում: Ժողովածուն երատարակվում է առաջին անգամ:

Ռ. ԱԹԱՅԱՆ

ПРЕДИСЛОВИЕ

Настоящая публикация музыкально-этнографического наследия Комитаса (книга пятая, Собрание сочинений, том тринадцатый) представлена Десятым сборнику собранных и записанных им песен. Сборник этот (рукопись под номером 325) состоит из отдельных, одинаковых по размеру, разлинованных (однолинейных) страниц. Все песни записаны единообразно — синими чернилами, начисто, на каждой странице по одной песне. Сборник содержит 233 песни.

Как известно, с весны 1906 г. и до осени 1907 г. Комитас находился в Европе. Состоявшиеся здесь его концерты и доклады, прошедшие с большим успехом, несомненно явились новым стимулом для его дальнейшей художественной и научной деятельности. Вернувшись в Эчмиадзин, он сразу же включился в работу над новыми записями и исследованиями. «Этим летом я, большей частью, останусь в Эчмиадзине и только в августе отправлюсь в разные деревни собирать песни» (из письма к М.Бабаян от 2-го июня 1908 г.).

Можно предположить, что данный сборник, направленный, в основном, на решение исследовательских задач, хотя и не датирован, но явно был создан именно в этот период — после возвращения Комитаса из-за границы. Это подтверждается тем, что в первоисточнике предыдущего «Этнографического сборника» (рукопись 302) первые 9 песен и последние 3 песни, а также в представляющей его продолжение тетради 317 первые 7 песен (все они помещены им также в данном сборнике, т.е. в рукописи 325) перечеркнуты теми же синими чернилами. Это означает, что когда создавалась рукопись 325, рукописи 302 и 317 уже существовали. В то же время, в рукописи 325 есть песни, поэтические тексты которых представляют более ранние варианты, чем записи из рукописи 302 (например, песня «Мелкий дождик моросит» здесь имеет другие слова «Ты танцуешь в хороводе»). Примечательно также, что здесь проявляются ранние особенности записи мелодий (например, обилие форшлагов).

На основе перечисленных фактов можно заключить, что в сборнике 325 наряду с новыми записями собраны воедино также образцы старых, ранних и еще более ранних записей, которые, по-видимому, были необходимы для осуществления задуманного исследования.

Данный сборник Комитаса в смысле изложения мелодий содержит важные нововведения — они записаны без тактирования, но метры и, в случае необходимости, метрическое место звуков в начальном такте песни, а также при смешанных метрах границы простых тактов отмечены. Кроме того, мелодии сегментированы согласно синтаксическим единицам поэтического текста, особое внимание уделено выделению припевов и отдельных припевных восклицаний, имеющих в основном тексте. Отмеченные метры мелодий часто отражают также и деление на синтаксические элементы. Кроме всего этого,

рядом с записью каждой песни европейскими нотами выписан (также сегментированно) ритмический остов мелодии...

При таком изложении становится понятным, что сборник предназначался по меньшей мере для исследования метро-ритмической организации армянской крестьянской песни и, в этом аспекте, характерных проявлений соотношения мелодии и поэтического слова. Комитас, действительно, позже предпринял такое исследование, которое составило один из разделов его капитального труда «Армянская народная музыка».

В подобном сборнике аналитического характера особое значение должны были иметь систематизация песен, их группировка по отдельным типам, последовательность групп, что уже дало бы определенное представление об исследовательских замыслах автора. К сожалению, в результате длительных «скитаний» этого сборника — Эчмиадзин — Константинополь — Париж — Константинополь — Эчмиадзин — Ереван — авторская последовательность в систематизации сборника основательно нарушилась. Правда, до возвращения сборника в Армению, в целях предотвращения возможных потерь листки были пронумерованы, и это было сделано в кажущейся наиболее логичной последовательности. Сначала поставили песни, имеющие указание местности, в алфавитном порядке — от Ахалциха до Ошакана. Тем не менее, от авторской систематизации все же сохранились какие-то «островки», например страницы 46-47, 88-90, 117-120, 127-130, 157-165, 178-182. Эти островки в какой-то степени дают представление о первичном расположении песен. Проблему несколько проясняют также сохранившиеся в рукописи авторские карандашные ремарки, которые относятся к мелодическому контуру музыкальных предложений.

Независимо от состояния и даже от поставленной конкретной научной цели, для которой он был составлен, сборник этот представляет важную часть армянской крестьянской музыки и этнографического наследия Комитаса. Здесь нет речитативных или вообще исполняемых со свободным ритмом и метром песен, таких как, например, оровелы (пахотные песни). По-видимому таковые были вне границ данного исследования, о чем намекается в работе. Однако жанровый состав сборника, в целом, довольно богат. В нем, как было сказано выше, есть также образцы, взятые из других сборников автора (кстати, большей частью — поучительные варианты). Здесь много также ценнейших песен, представляющих различные мелодические типы, которые известны нам лишь в данной записи.

В целом, данный сборник выделяется педантичной точностью записи мелодии и ритма песен, дает также богатое представление об отдельных выразительных средствах армянской крестьянской песни, в частности, в смысле ладов и их красочных сопоставлений. Следует отметить, что комитасовские поиски формообразующих закономерностей народной песни и на этом пути использованные им методы (представление мелодий в сегментации и в их ладовой систематизации) были большей частью новшествами во всеобщей музыкальной фольклористике своего времени. Поэтому как данный сборник,

так и созданные Комитасом на его основе соответствующие исследования также весьма существенны для изучения пути развития данной сферы общей фольклористики.

Возвращаясь к достоинствам Десятого сборника, отметим, что он представляет исключительный образец комитасовской *каллиграфии*. По выражению газеты «Спюрк» («Диаспора») – «письмена словно жемчуга на строке».

Учитывая примененные здесь аналитическую запись и научную систематизацию, а также упомянутую исключительную каллиграфичность почерка Комитаса, мы сочли целесообразным данный сборник целиком издать *факсимильным* способом, прибавляя под каждой песней для незнающих армянскую нотопись их транскрипцию на европейские ноты.³ Безусловно, возникла необходимость перерасположить песни, как-то систематизировав их.

В новой, условно выбранной систематизации мы постарались по возможности остаться верными предполагаемому принципу автора, а именно выбрав в качестве главного критерия ладовое проявление мелодий: *одноладовые* мелодии расположили по признаку основного тона, а внутри групп – по побочным опорам, а мелодии с меняющимся ладом – по типу этих модуляций. Учитывая систематизацию по такому принципу, настоящий сборник условно можно характеризовать как «сборник с расположением песен по ладам».

Хотя подобная систематизация (подробности см. в «Содержании») не претендует на представление ни многостороннего, ни одностороннего анализа песен данного сборника, тем не менее, даже в этом, условно перерасположенном виде, практически более ясно и целостно демонстрируется содержание сборника с точки зрения композиционных признаков представленных крестьянских песен (порядок страниц дошедшей до нас рукописи 325 отмечен в Содержании цифрами, взятыми в круглые скобки).

К данному тому приложен раздел «Комментарии и аналитические замечания», где, в частности, даны подробные сведения также о тех вариантах этих же песен, которые находятся в других сборниках ученого (Комитас, Собрание сочинений, 9, 10, 11 и 12-ый тома). Сборник издается впервые.

Р. А т а я н

³ Об особенностях новой армянской нотной системы см. Х.С.Кушарев, Вопросы истории и теории армянской монодической музыки, Ленинград, 1958, стр. 351-356.

P R E F A C E

The present publication of Komitas's musical-ethnographic heritage (Book Five, Collection of Works, Volume Thirteen) includes the Tenth Collection of songs gathered and recorded by him. This collection (Manuscript no. 325) consists of loose lined pages of the same size. All the songs are written in the same way: in blue ink, cleanly, one song on each page. The collection includes 233 songs.

As is known, Komitas was in Europe from the spring of 1906 to the autumn of 1907. Greatly successful concerts and lectures given there, no doubt, became a new incentive for his further artistic and scientific activities. Coming back to Echmiadzin, he immediately took up the work on new recordings and studies. "This summer, I shall mostly stay in Echmiadzin and, only in August, I shall set off to different villages to gather songs" (from a letter to M. Babayan, dated June 2, 1908).

It may be assumed that the present collection, mainly academic in nature, though not dated, was obviously created in this very period, after Komitas returned from abroad. This is confirmed by the fact that, in the primary source of the previous "Ethnographic Collection" (Manuscript no. 302), the first nine and the last three songs, as well as the first seven songs in Copy-book no. 317 that continues Manuscript no. 302 (all of them are also placed by him in the present collection, i.e. Manuscript no. 325) are crossed out with the same blue ink. This means that, when Manuscript no. 325 was being created, Manuscripts nos. 302 and 317 had already existed. At the same time, Manuscript no. 325 contains songs, the lyrics of which present earlier versions than the records in Manuscript no. 302 (for instance, the song "It is drizzling" has other words: "You are dancing a round dance"). It is also remarkable that early features of recording a melody are found here (for instance, the abundance of grace-notes).

On the basis of these facts, one may conclude that, together with new records, Manuscript no. 325 gathers up specimens of old, early and even earlier records as well, which were, perhaps, necessary to carry out the intended research.

Komitas's present collection contains important innovations in the sense of reproducing melodies: they are written down without measuring; however, metres and, if necessary, the metric place of sounds in the initial measure of the song and the limits of simple measures at mixed metres, are marked. In addition, the melodies are segmented according to syntactical units of the lyrics; a special consideration is given to singing out refrains and separate refrain exclamations in the main text. The marked metres of melodies often reflect the division into syntactical elements as well. In addition to all this, with the recording of each song in European notation, the rhythmic frame of the melody (also segmented) is written out.

In such reproduction, it becomes clear that the collection was intended at least to study the metric-rhythmical organization of the Armenian peasant song and the characteristic manifestations of melody and poetic word correlation, in this aspect. Komitas, indeed, had undertaken such research, which comprised one of the sections in his capital work "Armenian Folk Music".

In such a collection of analytical nature, of special significance should have been the systematization of songs, their grouping by individual types, sequence of groups, which might already have given a definite idea on the author's research intentions. Unfortunately, as a result of long "wanderings" of this collection (Echmiadzin-Constantinople-Paris-Constantinople-Echmiadzin-Yerevan), the author's sequence in systematizing the collection was substantially destroyed. It is true that, before the collection travelled back to Armenia, the pages were numerated to prevent the danger of possible loss, and this was done in the seemingly most logical sequence. Songs that had the mention of location were placed at the beginning, in an alphabetical order, from Akhaltsikha to Oshakan. However, several "islets" of the author's systematization have been preserved, as pages 46-47, 88-90, 117-120, 127-130, 157-165, 178-182. These islets, to some extent, give an idea on the initial arrangement of the songs. The problem is somewhat clarified as well by the author's pencil remarks preserved in the manuscript, which refer to the melodic outline of musical sentences.

This collection presents an important part of Armenian folk music and Komitas's ethnographic heritage, irrespective of its state and even the particular scientific goal for which it was compiled. Here, there are no songs with a recitative or generally performed in a free rhythm and metre, as for instance, *horovels* (plough songs). Apparently such songs were beyond the scope of that study, which is hinted at in the work. However, the genre composition of the collection is, on the whole, quite rich. As mentioned above, it also contains specimens taken from other collections by the author (mostly didactic versions). There are also most valuable songs here that present various melodic types, which are known to us only in the given recording.

On the whole, the present collection is notable for a pedantic accuracy of recording the melody and rhythm of the songs; it also gives a rich insight into separate expressive means of Armenian peasant songs, particularly in terms of modes and their colourful correlations. It should be noted that Komitas's quest for form-building regularities of folk songs and methods used by him on this path (presenting melodies in segmentation and in their modal systematization) were mostly innovations in the study of general musical folklore of his time. That is why, the present collection, as well as Komitas's research based on it, is also quite essential to examine the development of this field of general folklore.

Returning to the merits of the Tenth Collection, let us note that it presents an exceptional example of Komitas's *calligraphy*. As newspaper *Spyurk (Diaspora)* put it, "they are characters like pearls on a line".

Taking into account the analytical record and the scientific systematization applied here, as well as the mentioned exceptional calligraphic nature of Komitas's handwriting, we considered it purposeful to publish the present collection in facsimile, adding under each song European notation transcribed from Armenian

notation for those who are not familiar with it.⁴ Certainly, there was a need to rearrange the songs, systematizing them anew.

In the new conditional systematization, we tried, wherever possible, to remain faithful to the author's assumed principle, namely, having chosen the modal manifestations of melodies as a main criterion: *single mode* melodies have been arranged according to the basic tone feature, whereas within a group they are arranged according to side supports, while melodies with changing tones are presented according to the type of these modulations. Taking into consideration the systematization on such a principle, the present collection may conditionally be characterized as "a collection with the arrangement of songs according to their modes".

Such a systematization (see the *Contents* for details) does not claim to present either the multi-faceted or one-sided analysis of the songs in this collection; however, even in this, conditionally arranged form, the contents of the collection is demonstrated practically more clearly and integrally from the viewpoint of compositional features of the present peasant songs (the order of pages in the Manuscript no. 325 that has come down to us is given in the *Contents* in numbers, taken into round brackets).

The present volume has a section "Comments and Analytical Remarks", where detailed data on the versions of the songs found in other collections by the scholar are given, in particular (Komitas, Collected Works, vols. 9, 10, 11 and 12). The collection has been published for the first time.

R. Atayan

⁴ On the features of the new Armenian notation system see Kh.S. Kushnaryov, *Woprosy istorii i teorii arмянской monodicheskoy muzyki* (Questions in the History and Theory of Armenian Monodic Music), Leningrad, 1958, pp. 351-356.

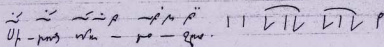
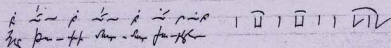
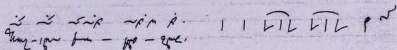
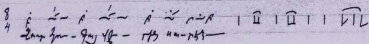
2. ԷՍ ՅԱՆԸ ՈՒԼԵՒ

Handwritten musical notation on four staves. Each staff begins with a time signature of 3/4. The notation includes rhythmic markings (accents, slurs) and lyrics in Armenian. The lyrics are: Ես յանընդամենը եմ, ես յանընդամենը եմ, ես յանընդամենը եմ, ես յանընդամենը եմ.

[Աշխարհ. Vivace]

Printed musical notation in four staves. The first staff has a time signature of 4/4. The lyrics are: Ես յանընդամենը եմ, ես յանընդամենը եմ, ես յանընդամենը եմ, ես յանընդամենը եմ.

3. ԶՈՒՐ ԿՈՒԳԱ ՎԵՐԻՆ ՄԱՐԵՆ

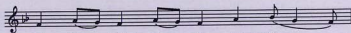
[Միջակ, Allegretto. Faceto]

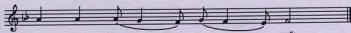
Զուր կու - գա վե - ռին սա - ռեն,

ճազ - կու յա - ռու ջան,

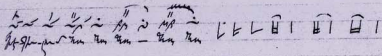
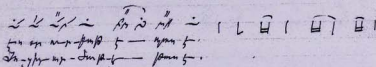
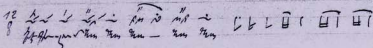

Կը ջա - վի մար - մար ջա - ռեն,

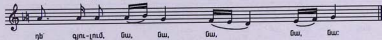
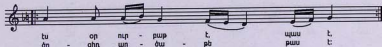
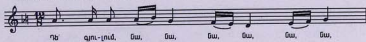

սի - ռում Մա - ռու ջան:

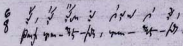
7. ԳԵ, ԳՅՈՒԼՈՒՄ, ՆԱ, ՆԱ

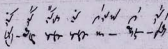
[Կախում տեմպ. Tempo giusto]

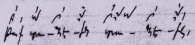
8. ԹՄԱՐ ՏԱՆԵՒՆ, ՏԱՆԵՒՆ.

6/8 Լ Դ Լ Թ Է Թ Լ Լ Դ

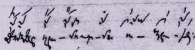
Թագ քա-ն-ի-ն, քա-ն-ի-ն.

 Է Լ Թ Է Թ Լ Լ Դ

Է-ն-ի-ն քա-ն-ի-ն քա-ն-ի-ն.

 Լ Դ Լ Լ Է Թ Լ Լ Դ

Թագ քա-ն-ի-ն քա-ն-ի-ն.

 Լ Է Լ Թ Է Թ Լ Լ Դ

Է-ն-ի-ն քա-ն-ի-ն քա-ն-ի-ն.

[Հարվար. Moderato]

Ջիտայիտ

Թագ քա - ն - ի - ն, քա - ն - ի - ն.

ա - ը տեր - տեր ա - ն - ի - ն.

քաք քա - ն - ի - ն, քա - ն - ի - ն.

ժամ - ըն դա - մար - ըն ա - ն - ի - ն.

9. ՇԱՌԻ ՏԱԿԻՆ ԿԱՐ ԿԱՆՆՄ

6
4

Շառի տակին կար կաննմ
Սի-րանո խ-րիկի քար- խ-րիկի

[Միջակ-Չափավոր. Allegretto]

Շա - տի տա - կին կար կա - ննմ.
սի - րանո խ - ռիկի քար կա - ննմ:

10. ԱՐՈՒԹԸ ԳՆԱՅ ԳԵՂԱՆԸ

Արուծը գնայ գեղանը
Գնալով ինչ-որտեղ ինչ-որտեղ
Գնալով ինչ-որտեղ ինչ-որտեղ
Գնալով ինչ-որտեղ ինչ-որտեղ

[Կատակերով. Scherzando]

Scherzando

Ա - ռու - թը գն - ցայ գե - ղա - նը.
ն - ու ղը ինչ - օտը ե - ղա - նը.

ղըճըր մա - դա - զան, մա - դա - զան,
ղըճըր մա - դա - զան, մա - դա - զան:

11. ԷՍ ՕՐ ՈՒՐԱՄԹ Ի ՊԱՍ Ի

4 4

 Է-Ս ՕՐ ՈՒՐԱՄԹ Ի ՊԱՍ Ի

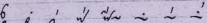

Է-Ս ՕՐ ՈՒՐԱՄԹ Ի ՊԱՍ Ի

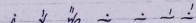
[Չափավոր. Allegretto]

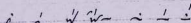

Ռեպրտիցյ

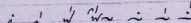

Էս օր ուր - քա - թի պաս ի,
դե - հե, զըն - զը, զըն - զը, դե - հե, զան:

18. ԴՅՈՒՄ ԱՐԻ

6
9

 հիւս ա - թի, հայ, զհիւս ա - թի, | L L L | L L

 թա - Գա - վո - թի մեր, զհիւս ա - թի: | L L L L | L L |

 հիւս հիւս հիւս - թի - թի հիւս հիւս | L L L | L L

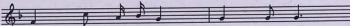

 հիւս ա - թի, հայ, զհիւս ա - թի, | L L L | L L |

 թա - Գա - վո - թի մեր, զհիւս ա - թի: | L L L L | L L |

[Չափավոր. Moderato]

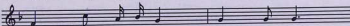
Քչրուհիք

 հյուս ա - թի, հայ, հյուս ա - թի,

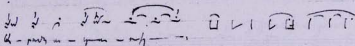
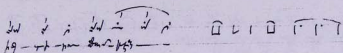
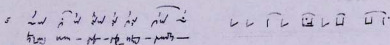

 թա - Գա - վո - թի մեր, հյուս ա - թի:

 թե ջուր թե - թող եմ թե - թե,

 հյուս ա - թի, հայ, հյուս ա - թի,

 թա - Գա - վո - թի մեր, հյուս ա - թի:

21. ԵՆԱ ՍԱՐԵՐԸ

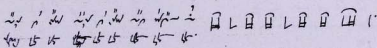
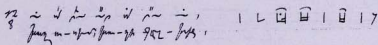

[Շորում. Lento] Յգոյից

Ենա սարերը սարերը սարերը սարերը

ճամբերն առնում առնում առնում սարերը:

22. ԽԱՂ ՍԱԵՄ

[Միջակ-Չափավոր. Allegro moderato] Գրայիս, Արաստուր, Աստուր

Խաղ սաեմ Խաղ սաեմ Խաղ սաեմ

վայ Ե, Ե, Ե, Ե, Ե, Ե, Ե, Ե:

27. ԳԱՐՈՒՆ Ա

$\frac{12}{4}$

 Գա - - - րուն ա - րուն ա - - - ր.

$\frac{6}{4}$

 Վա՛ր լե՛, լե՛ Վա՛ր լե՛, լե՛

$\frac{4}{2}$

 Վա՛ր լե՛, լե՛ Վա՛ր լե՛, լե՛

[Չափավոր-Միջակ. Sostenuato]

Բյուրեղային

Գա - րուն ա ծուն ա ա - րն,

վա՛ր լե՛, լե՛ վա՛ր լե՛, լե՛ վա՛ր լե՛, լե՛, լե՛

28. ԱՄԱՆ ՅԱՐՈ

$\frac{6}{4}$

 Ա - ման, յա - րո, ջու սալ - դեն,

սա - ըր կեր - բան ջու դար - դեն:

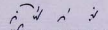

[Չափավոր-Միջակ. Sostenuato]

Ա - ման, յա - րո, ջու սալ - դեն,

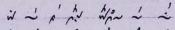
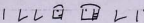
սա - ըր կեր - բան ջու դար - դեն:

31. ՄԱՐԱԼՈ

6
8

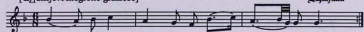
մա - ռա - լո,
 մեկ - ջան ա՛ դուր - թան

մա - ռա - լո, մա - ռա - լո,
 մեկ - ջան ա՛ դուր - թան

[Աշխույժ. Allegretto grazioso]

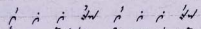
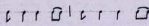
Հայտնակ

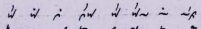
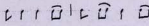
մա - ռա - լո, մա - ռա - լո, մեկ - ջան ա՛ դուր - թան մե - զի,
 յա - ռա - լո, մեկ - ջան ա՛ դուր - թան ջե - զի:

32. ԴՈՒ ԼՈՒՄԵԱԿ ԵՍ

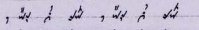
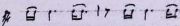
7
8

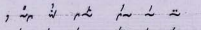
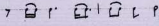
դու - լու - մե - ա - կ ես, դու - լու - մե - ա - կ ես,
 մե - ջ ա - տ - ո - յե - թ ու - ճ.

մե - ջ ա - տ - ո - յե - թ ու - ճ.

դու - լու - մե - ա - կ ես, դու - լու - մե - ա - կ ես,
 մե - ջ ա - տ - ո - յե - թ ու - ճ.

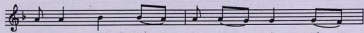

մե - ջ ա - տ - ո - յե - թ ու - ճ.

[Լալագինն Con dolore]

դու լու - մե - ա - կ ես մե - ջ ա - տ - ո - յե - թ ու - ճ.

դու օր - դակ ես մե - ջ գյու - լե - թ ու - ճ.

վայ, վույ, վույ, վայ, վույ, վույ,
 վայ, վույ, վույ, վայ, վույ, վույ:

33. ԱՅ ԱՂՋԻԿ

$\frac{12}{4}$

 վայ - մոլ - զի - ճա - ճի - մոլ - զի

հոյ - քաղ - քա - ղ

հո - քա - ղ - զի - ճա - ճի - մոլ - զի

Վայ - մոլ - զի - ճա - ճի - մոլ - զի - ճա - ճի - մոլ - զի

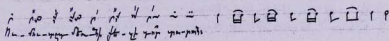
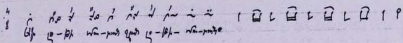
[Չափա]որ. Moderato

Այ աղ - զիկ, ծա - մով աղ - զիկ,
 այ մախ - շուճ, ա - մուշ,
 շա - ճա - ղից հա - մով աղ - զիկ,
 սղո - տա - մոն Ա - մուշ, ա - մուշ էր թո թուշ:

[Աշխույժ. Allegretto grazioso]

Ար - բուն ջան, սիր - բուն ջան,
 սիր - բուն ջան, սիր - սերջ մի քա - նա.
 մը - շա - նած զին - վոր եմ, ես չեմ դի - նա - նա:
 Ար - բուն ջան, սիր - բուն ջան,
 ծա - ղիկ ու - մեմ ա - լա յա,
 ա - լա չի, ալ - վա - լե յա.
 հե - ռու տեղ մի յար ու - միմ,
 մը - ուսն հա - տիկ՝ լա - լա յա:

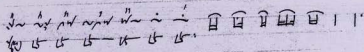
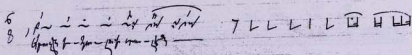
37. ԱՆ ԼՈՅԻ ՄԱՐԱ

[Արագավուն. Allegretto]

Մա լո - թի մա - լան, քան լո - թի մա - լան,
 ու - մու - տղոյ մեռ - նի, ջե - զի որո՞ր տա - լան:

38. ԱՐԱՋՆ ԵՎԱՎ

[Շոշոն. Lento]

Պոպուլյար

Ա - լաջն ե - վավ լա՛ի տա - լն,
 վա, լն, լն, լն, լն, լն, լն:

40. ԶԱՄԻՆ ԵՆԱԿ

Handwritten musical notation for 'Zamin Enak'. The first line shows a melodic line with notes and rests, and a rhythmic line with vertical strokes. The second line continues the melody and rhythm. The notes are written in a cursive style.

[Հուզումնալից. Comosso]

Բյուրեղային

Printed musical notation for 'Zamin Enak'. The first line is the vocal line with lyrics: Զա - մին ե - նակ ե - լան, ե - լան, ե - լան, ե - լան. The second line is the piano accompaniment. The tempo is marked [Հուզումնալից. Comosso] and the mood is Բյուրեղային.

41. ՄԻՐՈՒՆ ԱՐԱՁ

Handwritten musical notation for 'Miron Arak'. The first line shows a melodic line with notes and rests, and a rhythmic line with vertical strokes. The second line continues the melody and rhythm.

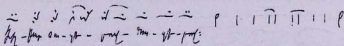
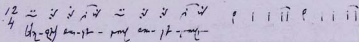
Handwritten musical notation for 'Miron Arak'. The first line shows a melodic line with notes and rests, and a rhythmic line with vertical strokes. The second line continues the melody and rhythm.

[Օղբուն. Andantino]

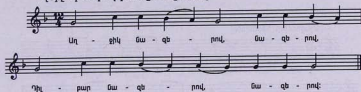
Բյուրեղային

Printed musical notation for 'Miron Arak'. The first line is the vocal line with lyrics: Մի - րուն Ա - րազ, ըս'ն Ա - րազ, ըս. ըս. ըս. ըս. ըս. ըս. ըս. ըս. ըս. The second line is the piano accompaniment. The tempo is marked [Օղբուն. Andantino] and the mood is Բյուրեղային.

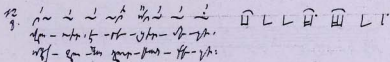
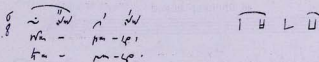
43. ԱՐՁԻԿ ԵՍՁԵՐՈՎ

[Միջակ-Չափավոր. Allegretto grazioso]

Fine

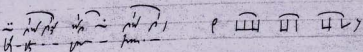
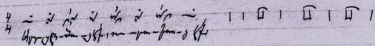
44. ՄԱՐԱԼՈ

[Աշխույժ. Allegretto grazioso]

Allegretto

45. ԱՐԴ, ՏՆՏԱՅԵՔ

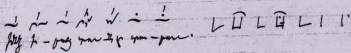
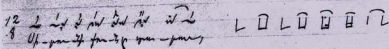

[Չափազոր. Moderato] *Տնտայեք*

Արդ, տնտայեք, ուր տնտայեք.

ա . լն . լու . յար .

46. ՄԻՐՈՒՆԻ ԶՈՒՆԸ

[Աշխարհ. Allegretto grazioso]

Մի - ուր - զի զու - ըն տա - ռալ.

ի՞ն՞ ի - յանց տու - ըն տա - ռալ:

47. ԷՄ ԶԱՆԸ ՈՒԼՔԻ

2
4

Է-մ զա-ն-ը ու-լ-ք-ի,

Է-մ զա-ն-ը ու-լ-ք-ի,

Է-մ զա-ն-ը ու-լ-ք-ի,

Է-մ զա-ն-ը ու-լ-ք-ի,

[Աշխարհ. Vivace]

Է-մ զա-ն-ը ու-լ-ք-ի,

Է-մ զա-ն-ը ու-լ-ք-ի,

Է-մ զա-ն-ը ու-լ-ք-ի,

Է-մ զա-ն-ը ու-լ-ք-ի,

49. ԻՉԵՔ ՉԱՅԻՐՆԵՐԸ

6
4 նի՛ն ճ՛ն ի՛ն ճ՛ն նի՛ն ճ՛ն □ □ √ | □ √ □ □
 Ի - զճճճճ ին յն զճ-նճ

նի՛ն ճ՛ն ի՛ն նի՛ն նի՛ն ճ՛ն | □ √ □ | √ □ □
 նի՛ն-նճ նի՛ն նի՛ն-նճ

նի՛ն ճ՛ն ի՛ն ճ՛ն նի՛ն ճ՛ն □ □ | □ □ □ □
 Սն-նճ, նի՛ն ճ՛ն-նճ

նի՛ն ճ՛ն ի՛ն նի՛ն նի՛ն | □ □ | □
 նի՛ն-նճ նի՛ն նի՛ն-նճ

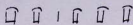
8
4 նի՛ն ճ՛ն ի՛ն ճ՛ն ի՛ն նի՛ն նի՛ն ճ՛ն □ □ | □ □ | □ □
 նի՛ն-նճ նի՛ն նի՛ն նի՛ն նի՛ն

նի՛ն ճ՛ն ի՛ն նի՛ն նի՛ն □ □ | □ □ □ □
 Ի - ճճ ճճ-նճ -նճ

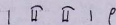
նի՛ն ճ՛ն ի՛ն նի՛ն նի՛ն | □ □ | □ □
 նի՛ն-նճ նի՛ն նի՛ն-նճ

նի՛ն ճ՛ն ի՛ն ճ՛ն ի՛ն նի՛ն նի՛ն □ □ | □ □ □ □
 նի՛ն նի՛ն-նճ նի՛ն նի՛ն-նճ

ունի ինչ որ ինչ անկողնում
 Մեծ-տեղ, թե՛ր ցուց-կան թիվ,

ինչ որ ինչ որ ինչ որ
 Թե՛ր ցուց-կան թիվ:

Ի - ցեք չա - թիթ - ցե - րե.
 տե - սեք եղ պա - րե.
 սա - թիթ. ե՛տ զը - ճա - ցեք.
 տես - ցե՛մ ի՛մ յա - րե՛.
 Այ տը - դա, իտր ես, մութ ես.
 Ի - ցեք չա - յիթ - ցե - րե.
 տե - սեք եղ պա - րե.
 ես ծա - ռա՛մ ե՛մ, դու ցուր ես.
 սա - թիթ. ե՛տ զը - ճա - ցեք.
 տես - ցե՛մ ի՛մ յա - րե՛.

52. ՆԵՍՏՈՐԸ ԳՆԱՅ

8
 24
 Չէր - ար - թը զե - րայ
 իս թիւ ինչի թիւ ինչ -
 ար - ար - րի - րի - չի,
 ձիւ - րիւ ինչ ինչ
 Ա - րա - չի - րա - րա,
 ինչ ինչ - րի - չի:
 Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ
 Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ
 Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ
 Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ Ե Բ

[Չափաւոր. Andante con moto]

Լեւ - տր - թը զե - րայ
 Ար - ար - թի - րի - չի,
 Ա - րա - չի տա - րալ,
 զի - զեգ խոյ տե - թը:

53. ՅԱՍՏՆ ԱՄԻ

Handwritten musical notation for the hymn "Յաստն Ամի". The notation consists of four staves, each with a line of Armenian lyrics and a corresponding line of rhythmic notation. The first staff is marked with a 3/4 time signature. The rhythmic notation uses vertical lines and horizontal bars to indicate note values and rests.

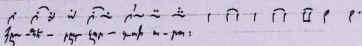
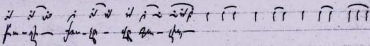
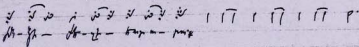
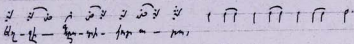
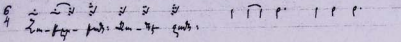
[Չափազոր. Largo]

Հայրազան

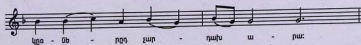
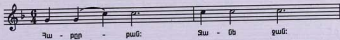
Printed musical score for the hymn "Հայրազան" (Fatherland). The score is written in a single system with four staves. The first staff is in treble clef with a 3/4 time signature. The lyrics are written below the notes. The music is marked as "Largo".

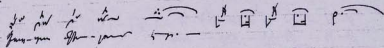
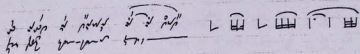
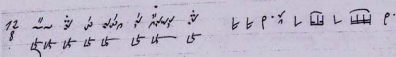
Յա - ճան ա - մի,
 յա - ճան ա - մի,
 յուրոյ ու յուր վրոյ
 յա - մին տա - զի:

54. ՀԱՐՔԱՆ

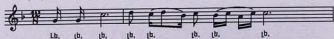
[Այսույժ. Allegro]

[Շորուն, անձկալից. Lento, con tristezza]

Քրտինյուր

[Չափավոր. Andante doloroso] Գանդիպայր

Տիզ - րան ա - ղի ծա - տի օ - ղը.

Առ - փոյ վեր - ցին ղը - բին հո - ղը: Յա՛ր, յա՛ր.

յար, սի - բե - լի յար, յար, Եր - շան - լի յար:

60. ՀԱՐՐԱՆՆ

6
1

Հարրանն

[Աշխուժ. Allegro]

Յա - ղըր - րան: Յա - ռե, ցան, քե ղուր - րան:

[Արագ, Veloce]

Ձի՞նն ու զի՞նն տամ լող-վոր-բուն, զո - մա, զո - մա եր:

Ձիմ լա - ճըն տամ լող-վոր-բուն, քո - մա, քո - մա եր:

65. ԱՄՊԵԼ Կ' ՉՈՒՆ ՉԻ ԳԱՆԻՍ

6/4

Ար-պե, ն, ջոս - չի Գա-նիս,

ձի-նն, ու - ճի-նն,

ձի-նն ու ճի-նն, ու - ճի-նն,

Ար - յի-րա-ն, սի-րա-ն,

նի-նն ու ճի-նն, ու - ճի-նն,

նի-նն ու ճի-նն, ու - ճի-նն,

նի-նն ու ճի-նն, ու - ճի-նն,

[Միջակ-Չափավոր, Allegretto grazioso]

Ամ - պել ա' ծուն լի զա - լիս,

յար, ամ - ման, աղ - զի դու սի - բուն, զա - նի, զան,

եր - նակ զու սի - բուն:

[Համդարտ. Հպարտ. Con allegrezza]

Մեր թագ - վորն էր խաչ, մեր թագ - վորն էր խաչ,
 խաչ - վառ խաչ ու մաչ, մեր թագ - վորն էր խաչ,
 առ - սակն էր կար - միր, ա - ընն էր կա - մաչ:

69. ՄԸ ՔՈՐՄԵ ՏԱՆԻՆԱ

[Անշտապ, ազատ չափով. Tempo rubato, ma senza fretta] Մշոյ հարսնեկամ

Մը քոր - սե տա - մի - մա,
 մը քոր - սե տա - մի - մա:

70. ՋՈՒՐ ԳՆԱՅ

[Անշտապ, Andante]

Ջուր զը - մաց, զուր զը - մաց, զուրկ մը - մաց:

[Աշխույժ. Allegretto grazioso]

Ճիլքանկ

Ալ ու ալ - վան Ես ա - ռել,
 գլու - իփոյ, մա - տար, իճճ ա - սա,

կար - միոյ լա - լա Ես դա - ռել,
 քո քի - միշտ ո՛վ է կա - թել,

կար - միոյ լա - լա Ես դա - ռել,
 քո քի - միշտ ո՛վ է կա - թել:

u. Աղ - քեր ջան, քն դուր - քան,

p. ա) շար.

p) շար.

q) շար. դու Ես, դու մեր գլու - ման:

72. ԳԱՅԻ ԱՐՏԻՐ

12/4 ... փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես
 փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես

... փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես
 փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես

... փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես
 փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես

... փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես
 փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես

... փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես
 փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես

... փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես
 փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես

... փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես
 փոփոխելով ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես ինչպես

[Հանդարտ.. Andantino]

Աղ - բերս զա - ցել ե - թե վան, յար.

ես սի - բե - ցի՛ զար - զարն ա - ռա՛վ, զար - կեց ու տա - թա՛վ:

74. ՀՈ, ՏԱԼԼՈ, ՋԱՆ

6/8

ժողովրդիս հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս —

□ | L □ □ □ □

ժողովրդիս հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս —

L | L □ L | □ □ 7

ժողովրդիս հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս —

□ | L □ □ | □ □

ժողովրդիս հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս —

L | L □ L | □ □ 7

ժողովրդիս հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս —

□ | L □ □ | □ □

ժողովրդիս հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս, հայրենիքս —

L | L □ L | □ □ 7

[Արագ. Vivo]

Հարպան

խո - րոտ էր, խո - րոտ էր,
 յայ - լի գլա - դեմ խո - րոտ էր,
 յայ - լի գլա - դեմ խո - րոտ էր,
 յայ - լի գլա - դեմ խո - րոտ էր:

76. ՂԱՐՄԱ ԲԵՐԴԻ ՊԼԱՆԵ

Գար - սա բեր - դի ազ - և - նը, ցար,
 վա, լի, լի, լի, լի, լի, լի, լի:

՛/

Գար - սա բեր - դի ազ - և - նը, ցար,
 վա, լի, լի, լի, լի, լի, լի, լի:

՛/

[Չափավոր-Միջակ. Moderato]

Գար - սա բեր - դի ազ - և - նը, ցար,
 վա, լի, լի, լի, լի, լի, լի, լի:

79. ՄԵԼԸՔԻ ՉԻՆԸ

12/8 # Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ (2)
 Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր

Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ
 Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր

Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ
 Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր

Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ Գրեմ
 Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր Գր-Գր

[Lacrimoso. Lamentoso]

Andante

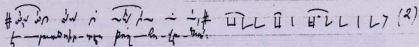
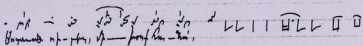
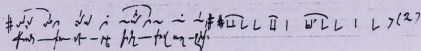
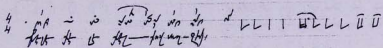
Մե - լը - քի ծի - ցը կա - արտ.

Մե - լը - քից ղը - ղից քա - թուք.

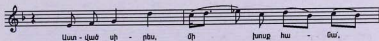
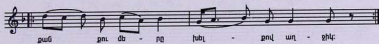
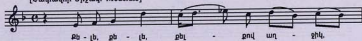
վայ լո, լո լո, լո լո, լո լո.

վայ լե, լե լե, լե լե, լե լե.

81. ԶԵՆԵՏ, ԶԵՆԵՏ, ԶԵՆԶՈՎ ԱՂՁԻԿ

[Շափալոթ-Միջակ. Moderato]

82. ՀՈՎ ԱՐԱ, ՍԱՐԵՐ

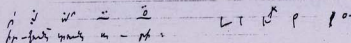
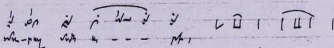
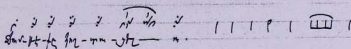
Handwritten musical notation for exercise 82. It consists of three staves. The first staff has a treble clef and a 4/4 time signature. The melody is written in Armenian script with lyrics: "Հով ա-րա, սա-րա, հով ա-րա". The second staff continues the melody with lyrics: "Երբ որ-դիս ինձիս հարկիս ն-ն-ն ք Պ Պ Պ Պ Պ Պ Պ Պ Պ Պ". The third staff shows a few notes and rests.

[Հանդարտ... Tranquillo] Պարզամե

Հով ա - րա, սա - րա, հով ա - րա.
 Ինձ դար - ցին մի դար - ժան ա - րա.

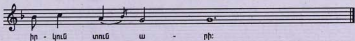
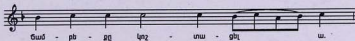
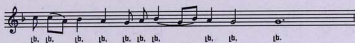
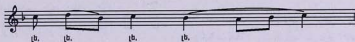
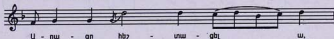
83. ԱՐԱԶԸ ՀԵՇՏԱՅԵԼ Ա

Handwritten musical notation for exercise 83. It consists of three staves. The first staff has a treble clef and a 4/4 time signature. The melody is written in Armenian script with lyrics: "Արա-զը հե-շտ-այ-ել ա". The second staff continues the melody with lyrics: "Արա-զը հե-շտ-այ-ել ա". The third staff continues the melody with lyrics: "Արա-զը հե-շտ-այ-ել ա".

[Չափավոր-Միջակ, Moderato]

Չորս

85. 71 L I L L L I

12 71 L I L L L I
 8
 71 L I L L L I
 71 L I L L L I

L I L I P
 L I L I P
 L I L I P

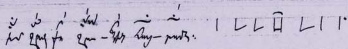
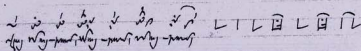
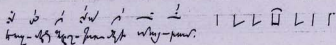
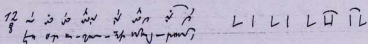
71 L I
 71 L I
 71 L I

L L L L I
 L L L L I
 L L L L I

I L L I
 I L L I
 I L L I

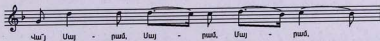
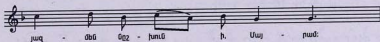
L I L I P
 L I L I P
 L I L I P

87. ԷՍ ՕՐ ԱՇՈՒՆ Ի, ՄԱՅՐԱՄ

[Աշխարհ. Gaio]

*Մամ

88. ԳՆԱՅԻ ԿԱԼԸ

12 8

[Աշխարհ. Allegro]

Շիրտակ

ԳԸ - ԸԱ - ԳԻ ԼԱ - ԼԵ. ԳԵ - ՈՂՆ - ԿԻՆ, ԱԱԿ - ՌԻ ԶՈ ՄԱ - ԼԵ. ԳԵ - ՈՂՆ - ԿԻՆ:

89. ԵՂԵ ՉԱՅԻՆՆԵՐԸ

12 8

(2)

[Չափազոր. Andantino]

Թիցանկ

Ե - լօք յա - յիր - նե - ռը, տե - սք եղ սգա - ռը,
 սա - ռեր, ետ զը - նա - ցեք տես - նե՞ ի՞նչ յա - ռը,
 սա - ռեր, ետ զը - նա - ցեք տես - նե՞ ի՞նչ յա - ռը:

90. ՀԱՐՐԱՆՆ

Հարր - անն, անն, անն,
 Հ Հ | Հ Հ |

Հարր - անն - անն, Հ Հ Հ Հ Հ Հ |

Հարր - անն - անն, Հ Հ Հ Հ Հ Հ |

Հարր - անն անն ին - քն,
 Հ Հ Հ Հ | □ |

Հարր - անն - անն ին - քն,
 □ | Հ | □ | Հ |

[Աշխույժ. Allegro]

Գա - քըր - քան: Ցա - ըն, քան: Կայ - ընչ ես կան - չում էլ չես,
 քո - յիտր ա - ման - չում էլ չես, Ե - կար կըզ - տովս անց կա - ցար,
 ին - ծի ճա - ճա - չում էլ չես:

91. ՀԱՐՐԱՆՆ

Գա - քըր - քան: Ցա - ըն, քան:

Կայ - ընչ ես կան - չում էլ չես,

քո - յիտր ա - ման - չում էլ չես,

Ե - կար կըզ - տովս անց կա - ցար,

ին - ծի ճա - ճա - չում էլ չես:

Գա - քըր - քան: Ցա - ըն, քան: Կայ - ընչ ես կան - չում էլ չես,

95. ՄԱՂԱԿԵՎԱՆՔԱՆ ԶՈՐԻՆ ԵՄ

6 «Սերժանտն ինձ հրահանգներ արեցին զորքիս համար»
 4 Տարբեր-պարտիզային զորքիս համար —
 արժանապատիվ խնայող-պահպանող համար —

«Մեր հայրենիքը մեր սիրտը կապում է մեր հայրենիքին»
 Մայր ջառ ջառ ջառ ջառ ջառ ջառ ջառ
 ջառ ջառ ջառ ջառ ջառ ջառ ջառ

[Թեթևադասից, Lirico]

Օտղ - կե - վան - քա ծո - ռծ ծծ, ծծ.
 Օծծ ըս - դի խոն - ծո - ռծ ռծ ծծ.
 տալ, նա, նա, նա, նա, նա, նա, նա, նա:
 վալ, լն, լն, լն, լն, լն, լն, լն:

96. ՄՍՄՎ ՏՈՐԻՇ

«Մեր հայրենիքը մեր սիրտը կապում է մեր հայրենիքին»
 արժանապատիվ խնայող-պահպանող համար —

«Մեր հայրենիքը մեր սիրտը կապում է մեր հայրենիքին»
 արժանապատիվ խնայող-պահպանող համար —

«Մեր հայրենիքը մեր սիրտը կապում է մեր հայրենիքին»
 արժանապատիվ խնայող-պահպանող համար —

6
8

Գրու շնորհիւ զի քո զգացումն զի
զի քո զգացումն զի քո զգացումն զի

Գրու շնորհիւ զի քո զգացումն զի
զի քո զգացումն զի քո զգացումն զի

Մ Լ Լ Մ Մ Լ Լ Լ

Մ Լ Լ Մ Մ Լ Լ Լ

[Աշխարհ. Allegretto grazioso] Ճիշակ

Գրու շնորհիւ զի քո զգացումն զի
զի քո զգացումն զի քո զգացումն զի

Գրու շնորհիւ զի քո զգացումն զի
զի քո զգացումն զի քո զգացումն զի

100. ԳՆԱՅԻ ԶՈՒՐԸ

12
8

Գրու շնորհիւ զի քո զգացումն զի
զի քո զգացումն զի քո զգացումն զի

Գրու շնորհիւ զի քո զգացումն զի
զի քո զգացումն զի քո զգացումն զի

Մ Լ Լ Մ Լ Լ Լ

Մ Լ Լ Մ Լ Լ Լ

[Գճայում. Allegretto] Ճիշակ

Գր - նա - ցի զու - ըն զո - րի. ոտս ըն - կալ օ - ծի լե - ղի:

101. ՅԱՐՈՏ ԵՄ

8/8 ին ին ին ին ին ին ին | L L | L L | U U |

ին - ին ին - ին ին - ին ին - ին ին

ին ին ին ին ին ին | U U | U U | P

ին - ին ին - ին ին - ին ին

[Չափավոր-Միջակ. Moderato]

Յա - ըտտ եմ, յա - ըտտ եմ, յա - ըտտ եմ,

զին - վոր կեր - քան կա - ըտտ եմ:

102. ՄԱՅՐԱՄ ԿԱՆՉԵՔ

4/4 ին ին ին ին ին ին | U U | U U | P

ին - ին ին - ին ին - ին ին

ին ին ին ին ին ին | U U | U U | P

ին - ին ին - ին ին - ին ին

[Չափավոր և շեշտված. Moderato e marcato]

Մայ - րամ կան - չեք՝ հա - նք դուս,

վստ - ված առ - նե ա - չիս լուս:

4/4 ժողովրդական երգիչի ձայնով
 Երգիչի ձայնով
 Երգիչի ձայնով
 Երգիչի ձայնով

Մեղ-մեղ քի-տեղ քի-տեղ
 Երգիչի ձայնով
 Երգիչի ձայնով
 Երգիչի ձայնով

Մեղ-մեղ քի-տեղ քի-տեղ
 Երգիչի ձայնով
 Երգիչի ձայնով
 Երգիչի ձայնով

[Շավիար-Միջակ. Moderato]

Շա - դիկ ես քու ա - լեմ եմ,
 առ - թի թի - ջի ծա - լեմ եմ
 գա - լեմ ինչ էր, գնա՛ր ինչ էր
 ըն - գար քու մաս - խա - ըն՞ն եմ

109. ԾԱՂԻԿ ԸՍԵՄ ՈՒ ԸԱՐԵՄ

Handwritten musical notation for the title "109. ԾԱՂԻԿ ԸՍԵՄ ՈՒ ԸԱՐԵՄ". The notation consists of four staves, each with a melodic line and a corresponding rhythmic line below it. The first staff is marked with a 4/4 time signature. The lyrics are written in Armenian script below the notes.

Ծաղիկ ըսեմ ու ըսեմ ու ըսեմ
Ծաղիկ ըսեմ ու ըսեմ ու ըսեմ
Ծաղիկ ըսեմ ու ըսեմ ու ըսեմ
Ծաղիկ ըսեմ ու ըսեմ ու ըսեմ

[Կալում սեմալ. Tempo giusto]

Printed musical notation for the title "109. ԾԱՂԻԿ ԸՍԵՄ ՈՒ ԸԱՐԵՄ". The notation consists of four staves, each with a melodic line and a corresponding rhythmic line below it. The lyrics are written in Armenian script below the notes.

Ծաղիկ ըսեմ ու ըսեմ
Ծաղիկ ըսեմ ու ըսեմ
Ծաղիկ ըսեմ ու ըսեմ
Ծաղիկ ըսեմ ու ըսեմ

114. ՄԱՐԵ, ՄԱՐԵ

Handwritten musical notation for the first system of "ՄԱՐԵ, ՄԱՐԵ". It features a treble clef, a 6/8 time signature, and two staves. The first staff contains the melody with Armenian lyrics: "Մարե, Մարե, Մարե, Մարե". The second staff contains the bass line with lyrics: "Մարե - Մարե, Մարե - Մարե". To the right of the staves are four square rhythmic symbols: 7 | 4 4 | 7 | 4 4.

Handwritten musical notation for the second system of "ՄԱՐԵ, ՄԱՐԵ". It features a treble clef and a 6/8 time signature. The first staff contains the melody with Armenian lyrics: "Մարե, Մարե, Մարե, Մարե". The second staff contains the bass line with lyrics: "Մարե - Մարե, Մարե - Մարե". To the right of the staves are four square rhythmic symbols: 1 | 4 | 4 | 4 | 4 | 4.

[Սիրազեր. Amorososo]

Printed musical notation for the third system of "ՄԱՐԵ, ՄԱՐԵ". It features a treble clef, a 6/8 time signature, and two staves. The first staff contains the melody with Armenian lyrics: "Մարե - Մարե, Մարե - Մարե". The second staff contains the bass line with lyrics: "Մարե - Մարե, Մարե - Մարե". To the right of the staves are four square rhythmic symbols: 4 | 4 | 4 | 4.

115. ՁԵՐԿ ՈՒ ՁԵՐԿ

Handwritten musical notation for the first system of "ՁԵՐԿ ՈՒ ՁԵՐԿ". It features a treble clef, a 6/8 time signature, and two staves. The first staff contains the melody with Armenian lyrics: "Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ". The second staff contains the bass line with lyrics: "Ձերկ - Ձերկ, Ձերկ - Ձերկ". To the right of the staves are four square rhythmic symbols: 4 | 4 | 4 | 4.

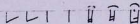
Handwritten musical notation for the second system of "ՁԵՐԿ ՈՒ ՁԵՐԿ". It features a treble clef and a 6/8 time signature. The first staff contains the melody with Armenian lyrics: "Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ". The second staff contains the bass line with lyrics: "Ձերկ - Ձերկ, Ձերկ - Ձերկ". To the right of the staves are four square rhythmic symbols: 4 | 4 | 4 | 4.

Handwritten musical notation for the third system of "ՁԵՐԿ ՈՒ ՁԵՐԿ". It features a treble clef and a 6/8 time signature. The first staff contains the melody with Armenian lyrics: "Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ". The second staff contains the bass line with lyrics: "Ձերկ - Ձերկ, Ձերկ - Ձերկ". To the right of the staves are four square rhythmic symbols: 4 | 4 | 4 | 4.

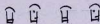
Handwritten musical notation for the fourth system of "ՁԵՐԿ ՈՒ ՁԵՐԿ". It features a treble clef and a 6/8 time signature. The first staff contains the melody with Armenian lyrics: "Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ". The second staff contains the bass line with lyrics: "Ձերկ - Ձերկ, Ձերկ - Ձերկ". To the right of the staves are four square rhythmic symbols: 4 | 4 | 4 | 4.

Handwritten musical notation for the fifth system of "ՁԵՐԿ ՈՒ ՁԵՐԿ". It features a treble clef and a 6/8 time signature. The first staff contains the melody with Armenian lyrics: "Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ, Ձերկ". The second staff contains the bass line with lyrics: "Ձերկ - Ձերկ, Ձերկ - Ձերկ". To the right of the staves are four square rhythmic symbols: 4 | 4 | 4 | 4.

51.
 ԿՆ Կ - առ, ԿՆ խա - չի - չառ

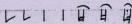

ԿՆ ԿՆ ԿՆ ԿՆ
 ԿՆ - առ, ԿՆ - առ

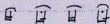

ԿՆ:

ԿՆ ԿՆ ԿՆ ԿՆ ԿՆ ԿՆ ԿՆ
 ԿՆ Կ - խա, ԿՆ - խա ԿՆ - խա

ԿՆ ԿՆ ԿՆ ԿՆ
 ԿՆ - առ, ԿՆ - առ

ԿՆ: ԿՆ ԿՆ

ԿՆ

ԿՆ

[Արագ. Veloce]

Զի՛նչ ու զի՛նչ տամ լող - վոր - չուն.
 զո - մա, զո - մա էր
 Զի՛ն լա - ճըն տամ լող - վոր - չուն.
 քո - մա, քո - մա էր
 Ո՛չ է - առ, ո՛չ խաղ - ըն - ջալ. զո - մա, զո - մա էր
 Ո՛չ է - խաճ ծամ - կալ ըն - վն. քո - մա, քո - մա էր: էր:

116. ՅԱՐՈՒՑ ԵՄ

4/4

Կոմպոզիցիոնալ ձևով հարմարեցված է լինում հարմարեցված է լինում հարմարեցված է լինում

Կոմպոզիցիոնալ ձևով հարմարեցված է լինում հարմարեցված է լինում հարմարեցված է լինում

[Հուզամեղալից. Comosso] Ճիշտակ

Յա - ղոտ եմ, յա - ղոտ եմ, յա - ղոտ եմ,
 զին - վոր կեր - քա՛ս՝ կա - ղոտ եմ:

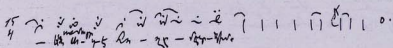
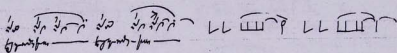
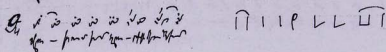
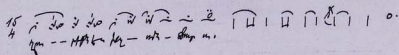
117. ՄԵՐ ՏՈՒՆ, ՉԵՐ ՏՈՒՆ

8/8 (3,2,3) #

Մեր տուն, ձեր տուն, մո - տիկ, մո - տիկ,
 տես - նե՞նք ո՞ր յար՞ն է խո - ղո - տիկ,
 տես - նե՞նք ո՞ր յար՞ն է խո - ղո - տիկ:

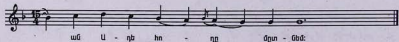
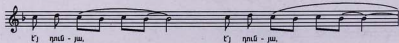
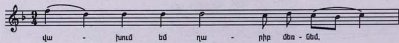
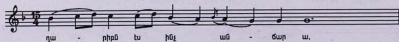
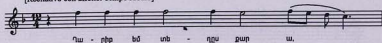
[Բերկալից. Con allegrezza]

Մեր տուն, ձեր տուն, մո - տիկ, մո - տիկ,
 տես - նե՞նք ո՞ր յար՞ն է խո - ղո - տիկ,
 տես - նե՞նք ո՞ր յար՞ն է խո - ղո - տիկ:

[Հուզմանայի ատերգով. Ազատ չափ.]

[Recitativo con affetto. Tempo rubato]

123. ՀԱՉԱՐ ԵՐԵՆԱԿ ԷՐ

6
4
 Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն
 Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն

Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն
 Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն

Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն
 Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն

Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն
 Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն

[U2]umjd. Allegro moderato Finis

Դա - զար եր - ցակ էր, վար, տն օ - թից,
 շի - ւա շակ - վար հա - զե - ցու - զից,
 տու, տու, տու, տու, տու, տու, տու, տու,
 տու, տու, տու, տու, տու:

124. ԶԱՅԼԻ ԾԱՂԻԿ ԳՅՈՒՆԻՉԱՐ

12
4
 Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն
 Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն

Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն
 Գրե՛մք իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն իմ կո՛ւսն

[Քերկաս]g. Con allegrezza

Ծայ - լի ծա - ղիկ զրու - լի - զար.
այ - լի ծա - ղիկ զրու - լի - զար:

125. Օ ՅԱՐ

նի նի նի նի
Օ - եպ:

լ լ լ լ

նի նի նի նի նի նի նի
Օ - եպ զրու - լի - զար:

լ լ լ լ լ լ լ լ

նի նի նի նի
Օ - եպ:

լ լ լ լ

նի նի նի նի նի նի նի
Օ - եպ զրու - լի - զար:

լ լ լ լ լ լ լ լ

նի նի նի նի
Օ - եպ:
Օ - եպ:

լ լ լ լ

նի նի նի նի նի նի նի
Օ - եպ զրու - լի - զար:
այ - լի ծա - ղիկ զրու - լի - զար:

լ լ լ լ լ լ լ լ

[Չափավոր. Andante doloroso]

O, յար: Շա - դիկ Շաղ - կե - վա - նա եւ:
 O, յար: Աս - լոյ ե - թե - վա - նա եւ:
 O, յար: Յա - թե - նք մի հետ կը գաս,
 կար - ծես մու - քայր - իսկ - նա եւ:

126. ԵՆՂՈՅԻԿ ՍՈՐԶՈՒՐՆ ԵԿԵԼ Է

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

համար 1-ին թիվը 1

Ջիտայժիտ

[Արագ, Veloce]

Ըո - ղո - յիկ մոր - քուրճ Ե - կել Է.

զա - վա - սամ զամ, զրո զամ, զամ,

զամ, զամ, զրո զամ, զամ.

կար - միտ փա - փուջ հա - զել Է. Է.

կո տուկ ոս - կիճ ըն - զել

զա - վա - սամ զամ, զրո զամ, զամ,

զամ, զամ, զրո զամ, զամ:

127. ՔԵՁԻ ԿԱՍԵՆ ԸՌԵՍԻ ՀԱՐՍ

4/4

Քեձի կասեն ըրեսի չարս,

Քեձի կասեն ըրեսի չարս,

Է Է | Ա | Է | Ա

Է Է | Ա | Ա | Է

[Այլսյով, Allegro]

Չամ

Քե - զի կա - սեն ղ - սե - փի հարս,

Լար - միտ Ե ըն ղա - ղուն կա - թաս.

Բա - ղն - ճի զամ, Բա - ղն - ճի:

Բա - ղն - ճի զամ, Բա - ղն - ճի:

133. ՄԻՆԹԱՆԱ ՈՒՆԻՄ

12
4

Մին - քա - նա ու - մի՞ն՞ ծով ա, Գա Գա Գա Գա Գա Գա, Գա Գա Գա Գա Գա,
 զն - քաղ - ջր - ից հառ - քա - ջր - ու, սի - թել եմ ես սի - թով, խո - թո - վածսոր - տով:

Մին քա նա ու մի՞ն՞ ծով ա, Գա Գա Գա Գա Գա Գա, Գա Գա Գա Գա Գա,
 զն քա լջ ջր ից հառ քա լջ ջր ու, սի թել եմ ես սի թով, խո թո վածսոր տով:

[Աշխարհ. Allegro moderato]

Մին - քա - նա ու - մի՞ն՞ ծով ա, Գա Գա Գա Գա Գա Գա, Գա Գա Գա Գա Գա,
 զն - քաղ - ջր - ից հառ - քա - ջր - ու, սի - թել եմ ես սի - թով, խո - թո - վածսոր - տով:

134. ԶԱՄԱՆ ՓՅԵՅ ԵՐԱՆ, ԵՐԱՆ

6
8

Մին քա նա ու մի՞ն՞ ծով ա, Գա Գա Գա Գա Գա Գա, Գա Գա Գա Գա Գա,
 զն քա լջ ջր ից հառ քա լջ ջր ու, սի թել եմ ես սի թով, խո թո վածսոր տով:

Մին քա նա ու մի՞ն՞ ծով ա, Գա Գա Գա Գա Գա Գա, Գա Գա Գա Գա Գա,
 զն քա լջ ջր ից հառ քա լջ ջր ու, սի թել եմ ես սի թով, խո թո վածսոր տով:

[Հանդարտ. Andantino]

Գա - մին վր - ևեց ե - թան, ե - թան, թան, թան,
 Մո - շու հալ - ջեր քե - վա - վո թան, թան, թան, թան,
 Գա Գա Գա Գա, Գա Գա Գա, Գա, Գա,
 և և և և, և և և, և, և:

[Գնայում. Delicato]

ես աղ - ցիկ եմ քա - ղի պես, նա, նա, նա, նա,
 շա - մամ - նե - ղի քա - ղի պես,
 ալ - ջով ուն - ջով եմ, խել - ջով ծով եմ:

143. ԱՐԻ, ԵՐԹԱՆՔ ՍԱՐ

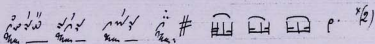
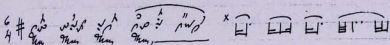
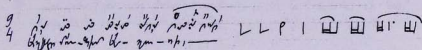
Արի, Երթանք սար
 Արի, Երթանք սար

Արի, Երթանք սար
 Արի, Երթանք սար

[Գնայում. Delicato]

Ա - ղի, եր - քանք սար սըն - ծի,
 վա', նա - ճի ջան, ո'ր սա - ղըն ջնկ - նեմ:

148. ԱՂԵՐՈՒ ՌԻՆԻՍ

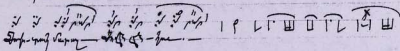
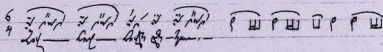

[Գնայուն. Delicato]

Աղ - րե՛ր՛մ ու - Ռի՛ն նա - սի,

նա, նա, նա, նա, նա, նա, նա, նա

149. ՀՈՎ, ՀՈՎ, ՀՈՎՆ ԸՆԿԱՎ

[Հանդարտ. Tranquillo]

Հով, Հով, Հովն ըն - կավ,

Հովն - կավ, Հովն - կավ, Հովն ըն - կավ,

152. ՋՈՒՐԸ ԽՄԵԼ ԵՄ

Ջուր ընկաւ ինձ հոգիս վրայ
 ջուր ընկաւ ինձ հոգիս վրայ

Ջուր ընկաւ ինձ հոգիս վրայ
 ջուր ընկաւ ինձ հոգիս վրայ

[Աշխույժ. Allegro]

F

Ձու - բը խը - մե՛կ եմ սիր - տըս հո - վա - նա,
 սի - բն եմ կառ - մե՛կ, հո չեմ մո - տա - նա:

153. ԻՐԻՎԱՆԻ ՍՈՒԹԸ

Իրիվանի սուտը
 Իրիվանի սուտը

Իրիվանի սուտը
 Իրիվանի սուտը

Իրիվանի սուտը
 Իրիվանի սուտը

Իրիվանի սուտը
 Իրիվանի սուտը

[Աշխույժ. Allegro]

Ի - թիվ-վան Ձու - բը կո-խեց, յար տո, ճայ, տո, ճայ, տո, ճայ.
 խա - յալ խա - յա - լի կո-խեց, յար տո, ճայ, տո, ճայ, տո, ճայ:

6
 8 $\overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \sim \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}}$ $\square \square \square | \square |$
 ճայ է-բար, ճայ, ճայ է-բար,

$\overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \sim \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}}$ $\square \square \square | \square |$
 Սի-բարձ ճի-լար ճայ է-բար.

$\overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \sim \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}}$ $\square \square \square | \square |$
 է-ն էլ ճի-լար ճի-լար,

$\overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \sim \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}}$ $\square \square \square | \square |$
 ճայ է-բար, ճայ, ճայ է-բար.

$\overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \sim \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}}$ $\square \square \square | \square |$
 ճար ճի-լար ճի-լար ճի-լար,

$\overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}} \sim \overset{\wedge}{\text{ճ}} \overset{\wedge}{\text{ճ}}$ $\square \square \square | \square |$
 Սի-բարձ ճի-լար ճի-լար ճայ է-բար:

[Աշխարհ. Allegro moderato]

Մալ

Մալ է - բար, ճայ, Մալ է - բար.
 սի - բարձ ճի - լար ճի - լար ճի - լար.
 է - ն էլ ճի - լար ճի - լար ճի - լար.

ծալ է - լա, հա՛յ, ծալ է - լա,
 խոտ կը քե - ղեմ ևն - նո - սա,
 սի - թուն շի - լան ծալ է - լա:

155. ԱՄՊԻԼ Ա՛ ԶՈՒՆ ԾԻ ԳԱԼԻ

6/8 7 րի՛ն անձն անձն անձն անձն անձն անձն 7 L L L | Թ L L |

Անձն - նա զու՛յն Վ զու՛յն - զու՛յն,
 Գործ - ինքն ինքն ինքն ինքն ինքն

րի՛ն անձն անձն անձն անձն անձն անձն | L | Թ | L L |

Անձն - նա - զու՛յն - զու՛յն Վ զու՛յն - զու՛յն,
 Գործ - ինքն - ինքն - ինքն Վ զու՛յն - զու՛յն:

[Աշխարհ. Allegro moderato]

Ան - անձն ա՛ ծոնն ի զա - լի՛ն օրր - նել ա՛ տունն ի զա - լի՛ն
 Գե - ուն տեղ հոր տունն ու - նեմ.՝ զի՛ ծա - տը զի՛ր ի զա - լի՛ն:

156. ԱՐԻ, ԳՆԱՆԷ, ՄԵՐ ՏՈՒՆԸ ՏԵՍ

6/8 7 րի՛ն անձն անձն անձն անձն անձն անձն 7 L L L | | L L |

Ան - ի՛ն, Գն - նա, Մեր տուն - նա ինքն

անձն անձն անձն | L |

Գն - նա զու՛յն:

6 8 #i ẇi 2i 2i ẇi - i A' i# | □ □ □ | L | (2)

Բեր-ձե-նի զան-բե-րե-նի,

i ẇi 2i 2i ẇi - i A' A' | □ □ □ | L |

ժա-նի Կո-ստան Գաղ-թի եւ,
 աւ-տի աշ-խարհի Թաւ-րե-նի եւ,
 Բա-րե-րե-նի տաւա-րի,
 Բի-թի Բա-ր-բա-րաւ եւ:

6 8 ẇi 2i 2i ẇi - i ẇi i# | □ L □ □ | L |

Սա-բա-ր ինչ որ - չի Բեր-ձե-նի,
 ԲԵՐ-ՁԱՆ ԲԱՐ-ԲԱՐ ԲԱՐ-ԲԱՐ ԲԱՐ:

[Միջակ-Չափազոր. Allegretto grazioso]

Միջառայան

Բեր - զե - նի զան, Բեր - զե - նի:

ժա	-	ժի	դը	-	տան	կանգ	-	ճել	ես,
Սա	-	վի	աղ	-	լուխ	բո	-	ճել	ես,
բա	-	րե	տը	-	վի	ա	-	ապ	ու,
ժի	-	բե	թառ	-	զըս	տը	-	վել	ես:
(ճա)	-	զում							

Սա - բաբ, ցո որ - դին մե - նի,
 ԲԵՐ - ՁԱՆ - ՁԱՆ խոս - քովն ե - լավ:

162. ԱՅ ՍՈՆԱԼԱՐ

12/8 *Andante*. *rit.* \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} | L L L L | L L L |

Այ Սո-նա - լար, Սո-նա-լար

rit. \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} | L L L L | L L L |

Այ Սո-նա - լար, Սո-նա-լար.

Andante. \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} | L L L L | L L L |

Ֆո-նո - նա - լար, Ֆո-նո-նա-լար

\dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} \dot{u} | L L L L | L L L |

Ֆո-նո - նա - լար, Ֆո-նո-նա-լար.

[Միջակ-Չափաչոր. Allegretto]

Andante

Այ Սո - նա - լար, Սո - նա - լար.

վայ Սո - նա - լար, Սո - նա - լար:

վայ - նել ես՝ կամ - չում էլ չես.

թո - յոյ ա մամ - չում էլ չես:

163. ՆԱՐ ԳՅՈՒԼՈՒՄ

12/4 \dot{u} | 7 L U L L U U U U U U U U

Նար Գյու - լում Նար Գյու - լում.

\dot{u} \dot{u} | 7 L U L L U U U U U U U U

Նար Գյու - լում Նար Գյու - լում.

[Միջակ-Չափավոր. Allegretto]

Եսր զյու - լում, Եսր հա զյու - լում,
 Ա - լա - զա - զի ծիլ խո - սոց:

164. ՄԱՅՐԻԿ, ԵՍ ԳՆՈՒՄ ԵՄ

3. Եսր զյու - լում, Եսր հա զյու - լում,
 Ա - լա - զա - զի ծիլ խո - սոց:

Եսր զյու - լում, Եսր հա զյու - լում,
 Ա - լա - զա - զի ծիլ խո - սոց:

Եսր զյու - լում, Եսր հա զյու - լում,
 Ա - լա - զա - զի ծիլ խո - սոց:

#. Եսր զյու - լում, Եսր հա զյու - լում,
 Ա - լա - զա - զի ծիլ խո - սոց:

Եսր զյու - լում, Եսր հա զյու - լում,
 Ա - լա - զա - զի ծիլ խո - սոց:

[Չափավոր. Moderato]

Հայրամի

Մայ - թիկ, ես զը - նում եմ, դու կե - զիր քա - ռով,
 Իմ ըն - տա - նիս աչա - եկիր ալ քող - քով զա - ռով,
 վա - խե - նում եմ զը - նամ մեկ զյու - վի յա - ռով,
 մայ - թիկ, օ - տար եր - կիր զը - նա - լու ես եմ, ա - վարդ թե ես եմ:

[Հանդարտ. Andantino]

Կող - քա թեր - ոզ քզ - լեր ա,
 Կող - քա թեր - ոզ քզ - լեր ա,
 յա - ռև տա - կիմ քզ - լեր ա,
 վա՛) իմ նա - զա - մի յա - ռը:

167. ՈՒՆ ԿԵՐԵՎԱՐ, ՉՈՒՆ ԿԵՐԵՎԱՐ

6
8

ՈՒՆ ԿԵՐԵՎԱՐ, ՉՈՒՆ ԿԵՐԵՎԱՐ

[Միջակ-Չափավոր. Allegretto] Քրոչիստո

Ուն կե - թե - վար, ծուն կե - թե - վար, Եր - դիր ջան,
 թեր - դի տա - կիմ ծուն կե - թե - վար, Եր - դիր ջան:

168. ԻՄ ԶԱՐԸ ՀԱՆԻՆ ՏԵՍԱ

11/4 (6/8)

ԻՄ ԶԱՐԸ ՀԱՆԻՆ ՏԵՍԱ

[Միջակ-Չափավոր. Allegretto]

Ի՞նչ յա - ըն հան - ղի՞ն տե - սա,
 քո - ռե - ռի բան ղի՞ն տե - սա,
 ա - սի հա - լո հար - զը - ճե՞ն,
 քե - Ֆի վատ հան ղի՞ն տե - սա:

169. ԲԵՐԴԻ ԲՈՒՆՈՐ ԱՎԱՅ Ա

6/8 F#
 ԲԵՐԴԻ ԲՈՒՆՈՐ ԱՎԱՅ Ա
 ԲԵՐԴԻ ԲՈՒՆՈՐ ԱՎԱՅ Ա
 8/8 F# C#
 ԲԵՐԴԻ ԲՈՒՆՈՐ ԱՎԱՅ Ա
 ԲԵՐԴԻ ԲՈՒՆՈՐ ԱՎԱՅ Ա

[Միջակ-Չափավոր. Allegretto grazioso]

Մի ճարճ ա - լա, մի ճարճ ա - լա, Գա - լուք ցան,
 ի՞նչ դատ ա - լա, ի՞նչ դատ ա - լա, ա - նուշ ցան:

tu qh - շիր լու - սը տե - սա,

մի ճարճ ա - լա, մի ճարճ ա - լա, Գա - լուք ցան,

ի՞նչ յա - ըն դու - սը տե - սա,

ի՞նչ դատ ա - լա, ի՞նչ դատ ա - լա, ա - նուշ ցան:

181. ՄԵՐ ԽՆԿԵՆԻ ԾԱՌԸ

Handwritten musical notation for the first system, including notes and rests.

[Բերկրաւից. Con allegrezza]

Սեր իւրճ - կե - ճի ծա - ող, գլու - լում,

182. ԱՄԱՆ, ՕՅ

Handwritten musical notation for the second system, including notes and rests.

[Չափափոր. Andante doloroso]

Ա - ծան, օ՛ր.
բան - ծոր է յայ - փ սա - ռը:
բան - ծոր է յայ - փ սա - ռը:

183. ԵՐԿՆԵԻՑ ԱՆՅԱՎ ԽԱՉԸ

6/4

Բան - ծոր է յայ - փ սա - ռը - չը -

Բան - ծոր է յայ - փ սա - ռը - չը -

[Աշխարհ. Allegro moderato]

Եր - կըն - քից ան - ցալ խա - զը, հոյ օր օր, ա - դի ցան:

184. ԳՈՒ ՆՍՏԵԼ ԵՍ

6/4

Եր - կըն - քից ան - ցալ խա - զը -

Եր - կըն - քից ան - ցալ խա - զը -

Եր - կըն - քից ան - ցալ խա - զը -

Եր - կըն - քից ան - ցալ խա - զը -

Եր - կըն - քից ան - ցալ խա - զը -

[Միջակ, Allegretto]

Դու նշա - տել ես դո - շա - կին,
 ուշք ու միտ - թոր փե - շա - կին,
 խը - մել ես նը - սամ զի - նին,
 հոտ քա - շել մա - մի - շա - կին:

185. ԱՄԱՆ, ՄԵՐ ՄԱՐԴԵ

8 *mf* $\dot{\sim}$
 Ա - ման մեր մար - դը, մեր մար - դը,

f $\dot{\sim}$
 Ա - ման մեր մար - դը, մեր մար - դը,

mf $\dot{\sim}$
 Է - թիկ մու - ճի՞մ կու - զիկ մու - զիկ,

f $\dot{\sim}$
 Է - թիկ մու - ճի՞մ կու - զիկ մու - զիկ:

[Արագ, վճռական. Allegro risoluto]

Messa

Ա - ման, մեր մար - դը, մեր մար - դը,
 ա - ման, մեր մար - դը, մեր մար - դը:
 է - թիկ մու - ճի՞մ կու - զիկ մու - զիկ,
 է - թիկ մու - ճի՞մ կու - զիկ մու - զիկ:

Handwritten musical notation with lyrics in Armenian: *Արեւիկայի մարտիկը*

[Օստիանտո. Moderato]

Քա - դու - մքս կա քաղ - ման - շի. ա - թի՛, ա - թի՛, քան.
 Գյուղ կա Գյու - ղի մը - ման շի. յս - թի, քան, ա - թի.
 ո՛րդ ա իմ սի - րուն յս - թըս, ո՛նց կա - մի մա - թըս:

188. ԶՈՒՆ ԳՆԵՄ ԹԱՎԵՆ

Handwritten musical notation with lyrics in Armenian: *Զունը գնեմ քաղցր համարներ*

Handwritten musical notation with lyrics in Armenian: *Սիրունիկ, պարզ և մաքուր*

[Օստիանտո. Moderato] Շիջանկ

Զունը գնեմ քա - վեմ, խա - շեմ, ել - մեմ կը - սուր - թը ա - շեմ.
 Թո - թիկ մի՛ ջե - լե, փուշ է, սի - թու - միկ, պարզ ա - մուշ է:

190. ՅԱՄԱՆ, ԱՍԻ

8
4

Կա-նա՛ն ա-՛նի, — — — — —

Կա-նա՛ն ա-՛նի, — — — — —

Կա-նա՛ն ա-՛նի, — — — — —

Կա-նա՛ն ա-՛նի, — — — — —

[Օտփալոթ. Largo] Հայրենի

Յա - ման, ա - ճի, յա - ման, ա - ճի,

յուր ու յուր փոքր քա - ճին տա - ճի:

191. ՅԱՄԱՆ, ԱՍԻ

4
4

Կա-նա՛ն ա-՛նի, — — — — —

Կա-նա՛ն ա-՛նի, — — — — —

[Չափավոր. Largo]

Պաղատան

Յա - ճան, ա - ծի, յա - ճան, ա - ծի,
 յուր ու յու - վեղ յա - ճին տա - ճի:

192. ՄԵՐ ԹԱԳՎՈՐԻՆ ԻՆՉ ՊԻՏԱՆԵՐ

9
4
Մեր Թագավորին ինչ պիտաներ, ԼԼԼԼ՝ ԿԻ՝ Ի՝ Ի՝ Ի՝

6
4
Մեր Թագավորին ինչ պիտաներ, ԿԻ՝ Ի՝ Ի՝ Ի՝ Ի՝

9
4
Մեր Թագավորին ինչ պիտաներ, ԼԼԼԼ՝ ԿԻ՝ Ի՝ Ի՝ Ի՝ Ի՝

6
4
Մեր Թագավորին ինչ պիտաներ, ԿԻ՝ ԼԼԼԼ՝ ԼԼԼԼ

9
4
Մեր Թագավորին ինչ պիտաներ, ԿԻ՝ Ի՝ Ի՝ Ի՝ Ի՝

Մեր Թագ - վոր - ինչ ի՞նչ պի - տա - ներ,
 որ քա - զը շուտ գեր,
 ա - դա վի - սեց կայ - ճած պի - տներ,
 որ քա - զը շուտ գեր, քա - լով յուր տուն գեր:

Մեր թագ - վերն էր խաչ, խաչ - վառ խաչ ու ճաչ,
 շա - սիկն էր կար - միր, ա - լնն էր կա - ճաչ:

196. ԹԱԳՎՈՐԻ ՄԵՐ ԴՈՒՍ ԱՐԻ

6
4

Թագ - ա - լնն էր կար - միր, ա - լնն էր կա - ճաչ,
 Թագ - ա - լնն էր կար - միր, ա - լնն էր կա - ճաչ,
 Թագ - ա - լնն էր կար - միր, ա - լնն էր կա - ճաչ,
 Թագ - ա - լնն էր կար - միր, ա - լնն էր կա - ճաչ:

[Աշխույժ. Allegro moderato]

Թագ - վր - թի մեր, դուս ա - լն,
 տես թե ին - չերնն են թե - թի,
 օր - դակ ու դագ են թե - թի,
 լե - գունն եր - կու գազ թե - թի:

198. ԳԱՐ Ի ՎԵՐ ԶՈՒՐ Ա ԳՆՈՒՄ

9 8
 Գ ր Ի Վ Ե Ր Զ Ո Ւ Ր Ա Գ Ն Ո Ւ Մ
 Գ ր Ի - Վ Ե Ր Զ Ո Ւ Ր Ա Գ Ն - Ո Ւ Մ

12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
 Գ ր Ի Վ Ե Ր Զ Ո Ւ Ր Ա Գ Ն Ո Ւ Մ Գ ր Ի Վ Ե Ր Զ Ո Ւ Ր Ա Գ Ն Ո Ւ Մ

[Օսփալոք. Largetto]

Գ ր Ի Վ Ե Ր Զ Ո Ւ Ր Ա Գ Ն Ո Ւ Մ
 Վ Ե Ր Զ Ո Ւ Ր Ա Գ Ն Ո Ւ Մ Գ ր Ի Վ Ե Ր Զ Ո Ւ Ր Ա Գ Ն Ո Ւ Մ

199. ԵՐԵՎԱՆ ՉԱՐՍՈՒՄ ԲԱԶԱՐ

12 4
 Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր
 Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր

Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր
 Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր

[Օսփալոք. Largetto]

Ե - Ր - Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր
 Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր Ե Ր Ե Վ Ա Ն Չ Ա Ր Ս Ո Ւ Մ Բ Ա Յ Ա Ր

Կամ այլ եղանակ

Գու - թա - նը հաց եմ թե - թում,
թե - թա - նը թաց եմ թե - թում:

203. ՏՎԵԼ ԵՄ, ԿԵԼՆԵՄ ՍԱՐԸ

ՏՎԵԼ ԵՄ, ԿԵԼՆԵՄ ՍԱՐԸ,

ՏՎԵԼ ԵՄ, ԿԵԼՆԵՄ ՍԱՐԸ,

ՏՎԵԼ ԵՄ, ԿԵԼՆԵՄ ՍԱՐԸ,

ՏՎԵԼ ԵՄ, ԿԵԼՆԵՄ ՍԱՐԸ,

[Աշխույժ. Allegro moderato]

Ճիչանկ

Տը - վել եմ, կել - նեմ սա - թը.
հա - թըր - թան, օյ, օյ.
ըզ գը - տա ֆի - դան յա - թը.
Սի - նամ սա - թըր, օյ, օյ:

[Աշխույժ. Allegro moderato]

եր - կնն գո - մո սա - լիր եմ,
 յար ըր բա - ռակ ըր - յին մեռ - նեմ,
 Չե՛ր դու կա - սե - իր ջե կառ - նեմ:

206. ԿԱՅՆԵԼ ԵՄ ԳԱՆ ՉԵՄ ԿԱՐԱ

6
 4
 .. Կայնե՛լ եմ Գան չե՛մ Կարա
 Կայնե՛լ եմ Գան չե՛մ Կարա
 .. Կայնե՛լ եմ Գան չե՛մ Կարա
 Կայնե՛լ եմ Գան չե՛մ Կարա
 Կայնե՛լ եմ Գան չե՛մ Կարա

[Ծափախոր. Comodo]

ես սա - ընն կու - գա - յի,
 դուն դու - օղ քա - ցիր,
 ձե - օրդ ձո - ցոր տա - ըար,
 ախ ա - ըիր, լա - ցիր:
 Յար, յար, յար, յար ու - ներ,
 յար, յար, յար, յար ու - ներ,
 խո - բո - տիկ Մա - ըոն էր:
 խո - բո - տիկ Մա - ըոն էր:

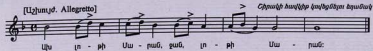
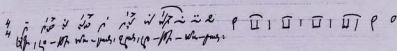
210. ՎԵՐ ԷԼԻ

Գրված է 3/4 ժամանակում, Գ մեյոր կամ Բ մեյոր մեծ տրեզոլով: Գրված է Գ մեյոր կամ Բ մեյոր մեծ տրեզոլով:

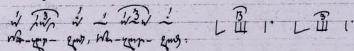
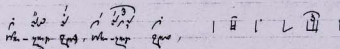
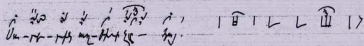
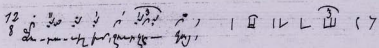
[Աշխարհ. Allegretto]

վեր է - լի. հա՛յ, վեր է - լի,
 քա - գա - վո - ըի ձեր, վեր է - լի:

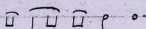
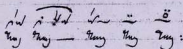
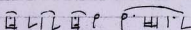
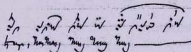
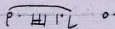
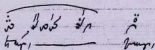
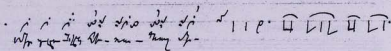
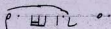
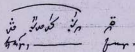
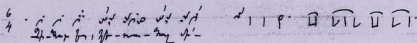
211. ԱՆ ԼՈՅԻ ՄԱՐԱՆ

212. ԾԱՆԱԿԵԼ ԵՄ, ՋՈՒՐ ԾԿԱ

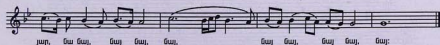
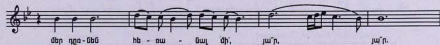
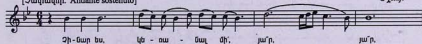

213 ՉԻՆԱՐ ԵՍ

[Չարիավոր. Andante sostenuto]

Քլար

214. ԿԱՋԱԿ ԵՄ

4/4 ♯ F# C# G# A# B# - V L P □ □ □ |

Հոգևոր հոգևոր հոգևոր հոգևոր
 Հոգևոր հոգևոր հոգևոր հոգևոր

Տոբ Տոբ Տոբ Տոբ Տոբ Տոբ -
 Տոբ - Տոբ Տոբ Տոբ Տոբ Տոբ -
 Տոբ Տոբ - Տոբ Տոբ Տոբ Տոբ -

[Լալադին. Lamentoso]

Հորինել է մի կին որդու
 Ասորցի/ մահվան ասորի

Կա - զալ bճ, սար ճան կու - զամ,
 հա - զար ու, մի գալ ու - ճիմ,

բոլ հնոց զի - տես ըստ ճան կու - զամ,
 ըստ ճան կու - զամ:

215. ՈՍԿԵ ՍԱՏՆԻՔ

4/4 ♯ F# C# G# A# B# - V L P □ □ □ |

Ոսկե - խոսք խոսք խոսք - խոսք - խոսք,

խոսք խոսք խոսք խոսք խոսք խոսք -
 խոսք - խոսք խոսք խոսք խոսք - խոսք -

♯ F# C# G# A# B# - V L P □ □ □ □ □ |

Ոսկե, ոսկե, ոսկե, ոսկե, ոսկե,

Ոսկե խոսք խոսք խոսք խոսք խոսք խոսք -
 Ոսկե խոսք խոսք խոսք խոսք խոսք -

[Չափավոր. Andante. Con mosso]

Չափավոր

ոս - կե մատ - ճիջ մատ - ճե - թիս,
 շող - ընց ըն - կալ ն - թե - սիս:

Ար - լոր, շու - տով օր կան - ջիր,
ան - քում կա - նես իմ յա - թիս:

216. ՏՂԱ, ՏՂԱ, ՄԵՐ ՏՂԱ

6
8

ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,
ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,

ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,
ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,

ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,
ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,

ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,
ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,

ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,
ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,

ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,
ՏՂԱ - ՏՂԱ, ՏՂԱ - ՏՂԱ,

[Չափավոր. Moderato]

Սա - ռեն ն - կալ ծի - ա - վոր. վի - ռա - վոր ջան,
 վի - ռա - վոր եմ յար, վի - ռա - վոր քո յար. վի - ռա - վոր ջան,
 վի - ռա - վոր եմ յար. վի - ռա - վոր քո յար. վի - ռա - վոր ջան:

218. ԳՈՒՆԼՅՈՒՋԻ ԶԱՐԵՐ

12
 9
 Սա - ռեն ն - կալ ծի - ա - վոր
 վի - ռա - վոր եմ յար
 վի - ռա - վոր քո յար
 վի - ռա - վոր ջան

[Չափավոր. Andante sostenuto]

Գու - լյու - ջի ջա - ռեր, Սի - մա - կա սա - ռեր ա - թուն ա դա - ռեր:

219. ՄԵՐ ԹԱԳՎՈՐՆ ԷՐ ԽԱԾ

6
 4
 Գու - լյու - ջի ջա - ռեր
 Սի - մա - կա սա - ռեր
 ա - թուն ա դա - ռեր

[Հանդարտ, հպարտ. Con allegrezza]

Անր քառ - վան էր խալ
 խալ - օտի խալ ու ժալ
 լու - խան էր կար - ժիր.
 ա - ըն էր կա - ժալ:

220. ԱՅ ՏՅԱ ԱՆԵՎ ՇՈՒԿՈՎՈՐ

12
 9

Այ-տյա-անե-վ շո-ու-կո-վո-ր.

այ տյա անե անե անե անե անե անե անե.

ա-ն-ե-վ շո-ու-կո-վո-ր ան-ե-վ.

էր խալ օտի խալ ու ժալ

լու խան էր կար ժիր:

[Գնալու՛մ. Andante cantabile]

Այ տը - դա սև չու - խա - վոր,
 նայ նայ նայ նայ, նայ նայ նայ նայ,
 ու - բա - զը մեջ - ջիդ սո - վոր:
 եր - քանք քա - զա - ռով, Գյու - լի - զար,
 շեկ - շեկ մա - զե - ռով Գյու - լի - զար:

221.

4 4 *تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي*

تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي تَدْنِي

Հիթայի հավերթ կովեցմեյու եղանակ

[Բերկրայից. Andante. Amorevole]

Յա՛ր, ա՛ - թի, յա՛ր, ա՛ - թի, յա՛ր, ա՛ - թի, յա՛ր,
 մութն ըն - կավ, սու՛ն ա - թի, ան - ջի - գար յա՛ր:
 Սա - թե - թը ման՝ եմ ե - կել,
 դաշ - տե - թը քան՝ եմ ե - կել,
 ա - սին, աղ - թիրդ ե - կել ա,
 գը - ժի մը - ման՝ եմ ե - կել:
 Կան - չում եմ, կան - չում եմ, յա՛ր, ա՛ - թի, յա՛ր,
 մութն ըն - կավ, շուտ ա - թի, ան - ջի - գար յա՛ր:

223. ԶԱՆԱԹԵՆԻ ԲԱՆԶԻ ՏԵՂ Ա

Զա - նա - Թե - նի Բա - ն - ջի Տե - Ղ Ա

Զա - նա - Թե - նի Բա - ն - ջի Տե - Ղ Ա

Զա - նա - Թե - նի Բա - ն - ջի Տե - Ղ Ա

Զա - նա - Թե - նի Բա - ն - ջի Տե - Ղ Ա

[Չափադր. Moderato]

Քա - նա - ջնո բան - ծոր տեղ ա,
 նա նա նա նա, նա նա նա նա,
 ջու - բը հի - վան - ղի ղեղ ա,
 նա նա նա նա, նա նա նա նա:

224. ԵՍ ՄԻ ԿՆՆԱԾ ԽԻԱՐ ԵՄ

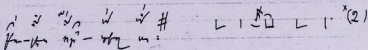
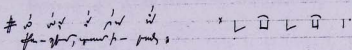
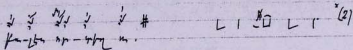
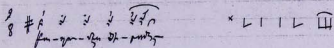
6
4

Ես մի կննած Խիար Եմ
 Ես մի կննած Խիար Եմ
 Ես մի կննած Խիար Եմ
 Ես մի կննած Խիար Եմ

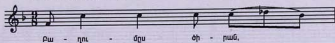
[Աշխարհ. Allegretto]

Ես մի կա - նաչ Խի-ար Եմ, վայ Ե, Ե Ե Ե, Ե Ե Ե,
 ջու ջա-նին ըխ - տի-ար Եմ, ա-մուչ Ես, Սեղ-բակ, ջրն - ջուչ Ես:

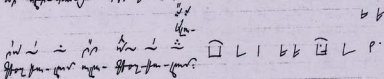
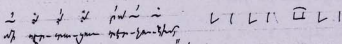
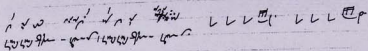
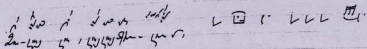
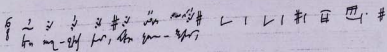
225. ԲԱՂՈՒՍՍ ԾԻՐԱԸ

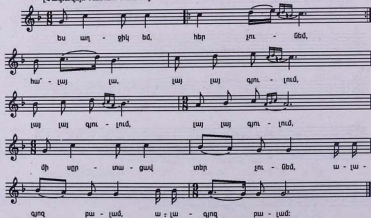
[Լալագին. Lamentoso]

Հորինել է մի կին որդու
 (Մարգարի) մահվան առթիվ:

[Չափավոր. Andante doloroso]

ես աղ - ցիկ եմ, հեռ յու - ճեմ,
 հա - լալ լալ, լալ լալ գլու - լում,
 լալ լալ գլու - լում, լալ լալ գլու - լում,
 քի սքո - տա - ցեմ տեղ յու - ճեմ, ա - լա -
 զաւ թա - լալ ա լալ - գլու թա - լալ:

227. ՊԶՏԻ ԱՂԶԻԿ ԶԱԼԸՄ ԵՍ

12/8

ՊՐԳ - սԻ - աՂ - ԶԻԿ ԳԱ - ԼՈՎ ԵՍ

ՕՊԱ - ՉԵ - ԲՈՂ ԵՂ - ՈՎԱ - ԼՈՎ ԵՍ

ԳՆ - ՂԱՂ - ՂԱ - ՂԱ - ԳԱ - ՔԻՆ ԳԱՍ

ՄԻՍԸ ՈՍ - ԿՈ - ՈՒԳ ԽԱ - ՆՂՈՎ ԵՍ

ԱՂ - սա - թԻ:

[Միջակ-Չափալուր. Moderato]

ՊՐԳ - սԻ - աՂ - ԶԻԿ ԳԱ - ԼՈՎ ԵՍ

ՕՊԱ - ՉԵ - ԲՈՂ ԵՂ - ՈՎԱ - ԼՈՎ ԵՍ

ԳՆ - ՂԱՂ - ՂԱ - ՂԱ - ԳԱ - ՔԻՆ ԳԱՍ

ՄԻՍԸ ՈՍ - ԿՈ - ՈՒԳ ԽԱ - ՆՂՈՎ ԵՍ

ԱՂ - սա - թԻ:

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԵՎ
ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

- ԱԵ «Ազգային երգարան», Երմիածնի Գևորգյան ճամբարանի ուսանողների 1891 – 1895 թվականների կազմած, նույնպիսի ձևազարդ երգարանը Գ.ԱԹ-ում:
- ԱԺ1 *Կոմիտաս*, ժողովրդական երգեր, Ազգագրական ժողովածու, հայերեն ճոտագրությունից փոխադրեց Եվրոպականի, առաջաբանով և դիտողություններով՝ Ա. Մախչյան: ՀԽՍՀ Պետերատի երաժշտական սեկտոր, [Մոսկվա-Երևան], 1931:
- ԱԺ2 *Կոմիտաս*, Ազգագրական ժողովածու, հայ ժողովրդական երգեր և պարերգեր, հտ. 2-րդ, կազմող Մ.Աղայան, խմբագիր Ք.Քուչմարյան, Ե., 1950
- ԱԹ Ե.Չարենցի անվան գրականություն և արվեստի քանդաքան, Երևան:
- ԵԺ1 *Կոմիտաս*, Երկերի ժողովածու, խմբագրությամբ Ռ.Աքայանի, հտ. 1, 1960, 1969, նույնը հտ. 2, 1965, 1969, հտ. 3, 1969, հտ. 4, 1976, հտ. 5, 1979, հտ. 6, 1982, հտ. 7. 1997, հտ. 8, 1998, հտ. 9, 1999, հտ. 10, 2000, հտ. 11, 2000, հտ.12, 2003:
- ՀևՈԻ *Կոմիտաս*, Հողվածներ և ուսումնասիրություններ, կազմեց Ռ.Թերլեմեյան, Ե., 1941:
- ՀՄՍ1,2 «Հազար ու մի խաղ», ժողովրդական երգարան, 1-ին և 2-րդ հիմնյակ, խմբագրեցիմ Կոմիտաս վարդապետ և Մանուկ Աբեղյան: Վաղարշապատ, 1903-1904 և 1905:
- ՄԻ Մարգարիտ Բարսեյանի ֆոնդը Գ.ԱԹ-ում:
- ՎՍ Վանա սագ, հավաքածու Վասպուրականի ժողովրդական երգերի, հեքիաթների,առածների և հանելուկների, Ա մաս, ժողովեց՝ Գևորգ Շերենց, Թիֆլիս, 1885:
- ՏԵ Տաղեր և խաղեր, խմբագրեց և կազմեց՝ Ա.Մխիթարյան, Ալեքսանդրապոլ, 1901:
- ՔՄԿ Քնար մչեցվոց և վանեցվոց, ժողովեց՝ Արիստակես վարդապետ Սեղոյանյան, Վաղարշապատ, 1874:

Ծանոթագրություններում բերված ձեռագրերի համարները Երևանի Կոմիտասյան դիվանի (Գ.ԱԹ) քարտագրության մեջ ընդունված համարներն են:

ԵՐԳԵՐԻ ՉԱՅՆԱԳՐՄԱՆ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՆՈՐ ԱՆՎԱՆՈՒՄՆԵՐԸ
(առ 01. 01. 2003 թ.)^{*}

- Ալեքսանդրապոլ* - Գյումրի (Լեւինական) քաղաք, Շիրակի մարզ
- Ախալցխա* - Ախալցխա (Ախալցխիս) քաղաք Վրաստանի Ախալցխայի շրջանում:
- Ապարան* - Ապարան քաղաք, Արագածոտնի մարզ:
- Բլուր* - գյուղ Երևանի մահանգի Մուրմալուի գավառում: Գտնվում է Թուրքիայում:
- Գյուլիքա* - Ծաղկոտ գյուղ, Շիրակի մարզ
- Բոզդիր* - գյուղաքաղաք Երևանի մահանգի Մուրմալուի գավառում: Գտնվում է Թուրքիայում:
- Կոոր* - գյուղ Երևանի մահանգի Մուրմալուի գավառում: Գտնվում է Թուրքիայում:
- Ղազնաֆար(Ղազանֆար)* - Արագած գյուղ, Արագածոտնի մարզ:
- Մոլլա Բայազեդ(Մոլլա Բայազետ)* - Բամբակաշատ գյուղ, Արմավիրի մարզ:
- Մուշ* - քաղաք Արևմտյան Հայաստանում, Բիթլիսի մահանգի Մուշի գավառում: Գտնվում է Թուրքիայում:
- Շահիրադ* - Նալբանդյան գյուղ, Արմավիրի մարզ:
- Ուշունիք* - գավառ Արևմտյան Հայաստանի Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխարհում:
- Սարդարապատ* - Հոկտեմբեր գյուղ, Արմավիրի մարզ:
- Մուրմալու* - գավառ Արևմտյան Հայաստանի Երևանի մահանգի հարավ-արևմտյան կողմում:
- Քյորդիպոլ* - Արշալույս գյուղ, Արմավիրի մարզ:

* Տեղեկությունները քաղված են «Հայաստանի և հարակից շրջանների տեղանունների քառարան» հինգ հատոր, (1986, 1988, 1991, 1998, 2001) և Ա.Հ.Հարությունյանի «Հայաստանի համարապետության վարչատարածքային քաժամումը» (Երևան, 2003) տեղեկագրերից:

1(209) և 2(211). *Էս յանը ուրիշ*: Էս յանը, ու դին և մնան այլ, բնորոշ սկզբնավորություններով տարածված քառաստորեղբ մի յուրատեսակ բաժին են կազմում կատակային-գվարճական խաղիկներում: Տես նաև եժ 10/224, եժ 11/41/36, եժ 12/55,56 և այստեղ՝ եժ 13/199: Այս դեպքում նրանակը «պտտվում» է գլխավորապես երեք հենյույնի սահմաններում, մաս առկա է նույն մեղեդու գույզ և կենս մեղեդով տարբերակը՝ կախված բուն պարի մետրիկայից և ռիթմից:

3(142) և 4(210). *Ջուր կուգա վերին սարեն*: Դարձյալ միևնույն նղանակի մետրական տարբեր շարադրության օրինակներ են: Երկուսն էլ (յնին տարբերությամբ) գրված են մաս 302 տեղադրակի կազմին, որի հիման վրա զետեղել ենք մաս եժ 12/134,135-ում: Տես նաև եժ 12/122 և ծանոթագրությունը:

5(6). *Վարդ կոչիկ*: Կոմիտասի մակագրությունը՝ «Ակերասանդրապոցի Ֆիզահ գուսանի», Տես եժ 9/120 և ծանոթագրությունը:

6(145). *Տուն արի*: Եղանակն ինչ-որ կերպ առնվում է եժ 11/24/22 կամ եժ 13/154 «Յար, արի» երգի մեղեդուն, սակայն կաղանամաների լծողումն այլ է: Այստեղ ձայնակարգը պարզ փոփոխակառուցյալն էրանվ է կրում:

7(124). *Դե գյուլում, մա մա*: Վիճակահանության երգերից, միայն կրկնակն է: Լրիվ երգը տես եժ 9/118:

8(4). *Թար տամնին*: Կատակային երգ. Կոմիտասի գրառումներում սա միակ տարբերակն է: Ժամրային կարևորությունը նկատի ունենալով՝ զետեղել ենք մաս եժ 10/193-ում:

9(141). *Ծառի տակին կար կանն*: Գրեթե մույնը՝ եժ 11/16:

10(2). *Արուրը գնաց գեղանը*: Կատակերգի այն տեսակն է, երբ երիտասարդները ընկերներինց մեկին «ծեղ են առնում»:

11(75). *Էս օր ուրբար ի պաս ի*: Տես նաև եժ 9/ 123 և եժ 11/11:

12(194). *Մեր թագվորն էր խաչ*: Հարսանեկան երգերի տարբերակները տես եժ 10-ում:

13(144). *Լով այլաներն քնել ես*: Ելեջայանի նուրբ մանրամասնների տարբերակումով, տես նաև 411/1 և 631/3՝ եժ 10/211 և և թ), 302/63՝ եժ 11/77 և նույնի ծանոթագրությունը:

14(149). *Գետան քուրը սատել ա՛*: Կոմիտասի գրառումներում միակ տարբերակն է:

15(201). *Չյուն և գայի*: Բնագրում նշված 6/2 չափի մերտումն է մաս մեղեդու կառուցվածքը (հիմնական տուն և կրկնակ) պարզ կազուցանելու խնդիրը: Սակայն, այս դեպքում, վերջին 3/2 կիսատակտը տների հաջորդակառուցյալ կարգում անըողաբար չէր գոյացնում: Բնագրի մի շարք այլ երգերի օրինակին հետևելով՝ նպատակահարմար գտանք 6/2 տակտերը կիսել: Մեղեդու շարահյուսական բնորոշ հատկանիշը հիմնական տան և կրկնակի անհավասարաբարձր է (2:3):

16(202). *Չուն դնմա թավն, խաչն*: Համեմատաբար սակավ համրիպող՝ «սկզբունքորեն» դեպի վեր ուղղված մեղեդու մեծը է: Հնարակն է, որ նղանակն այդ շարժումը հավասարակշռող շարունակություն է ունեցող ձայնակարգի 3-րդ աստիճանից (4-րդի և 5-րդի մասնակցությամբ) մեղեդին վարդմբար ուղղությամբ դեպի հիմնածայքը թերող մի երկբարդ «թեք»:

17(31). *Ես մարա, դու քնյուն*: Կատարելիս բազմակի կրկնվող, աշխույժ պարերգ է:

18(70). *Դյուս արի*: Հարսանիքի նույն պահին վերաբերող այլ մեծւններից (տես եժ 10) տարբերվում է հանկարծաբանական կառուցվածքով, որը ժամանակային որևէ կարգողուցիչ դուրս մնացող, արատ շարադրություն է գոյացնում:

19(16). *Արագն եկավ յափ տայն*: Խոսքային տեղանքի կապակցությամբ տես եժ 9/33, 129: Եղանակի տրամադրությամբ՝ ներկա մեծըը հանդարտ, ինքնանվտի մտորումների տպավորություն է ստեղծում: Տրամադրությամբ, ինչպես և ելևելով, այս երգի մի տարբերակը կարող է հասնարվել 38/13-ը: Երկուսն էլ Ապարամի երգեր են, որտեղ ձայնակարգի 4-րդ աստիճանը մի փոքր ավելի, սակայն թեթևակիորեն ընդգծվում և օժանդակ հենակետի նշանակություն է ստանում:

20(135). *Մար, սար սիրավոր են*: Պարերգի կրկնակն է միայն: Փոքր-ինչ աշխույժ տարբերակը՝ առանց ձորչափների կա եժ 9/102-ում:

21(29). *Եյա սարերը սելյուն*: Իր հակիրճությամբ, նկատագրային միջոցներով խոր արտահայտչակառուցյալն ստեղծող այս մեղեդին կատարյալ վարպետության արգասիք է: Բանաստեղծական տեքստից գրառված են միայն հիմնական տան և կրկնակի առաջին տողերը: Երկու նախադասություններն «ակամա» կարվում են միմյանց, ուստի նպատակահարմար գտանք քուրով՝ «կապել»: Սակայն դրանք կարող են և միմյանց հետ անմիջական կապ չունենալ, որը նույնպես հաճախ է պատահում: Այսպիսի դեպքում զգալի կղանմար կրկնակի խոսքերում («Գողիտու մամրեն...») պակաստղ երկբարդ տողի անհրաժեշտությունը:

23(186). *Աստված քու աղբեր պահի*: Եղանակը երկարատև տակտերի քաժանցել մաս Ֆրագավորումը պարզ ցուցադրելու հնարավորություն է ստեղծել: Երկբարդ երգի նույնամասն տարբերակը՝ եժ 11/163:

25(90). *Վայ լե, լե...Հակոբին սիրի*: Ավելի վաղ իրականացված գրառումներ են, քան թե դրանց նույն վայրից քաղված մեղեդիական տարբերակը, որ գրառված է «Ջուր կուգա վերին սարեն» խոսքերով:

26(185). *Կարավն և կայնել քարին*: Տես եժ 11/73 և ծանոթագրությունը: Այստեղ և մետրո ինչ-որ չափով մեխանիկորեն է նշանակված: Համեմատյալ դեպս նկատենք, որ 6/4 = 3 2/4:

27(89). *Գարուն ա՛ ձուն և արեք*: Տես եժ 9/11, եժ 11/ 18 և ծանոթագրությունները:

28(228). *Աման յարս*: Հայ գեղջուկ մեղեդիակերտության մեջ համեմտական գարնանային և եկեղծների արտահայտչական տարբերակվածությունը:

29(66). *Ալամ-սալամի յարս*: Կատակերգ է՝ պարսյան կառուցվածքով: Գրառված երկտող կրկնակ է:

30(65). *Մարտը* և 31/10 նույնը այլ գրառումով: Այս կրկնակով պարբերիցից են՝ ԵԺ 9/106, ԵԺ 12/261, այստեղ 44(56), տե՛ս նաև «Արևմտահայ երգերում» (խաբորդ հատորում):

32(70). *Դու լուսնակ ես*: Որք է՝ խիստ բնորոշ նմուշ: Մրանգամայն քնական և ակնառու է մեղեդու ելև-ջային ու ռիթմային կառույցի (և նույնիսկ մետրի) ուղիղ համեմատականությունը ԵԺ 11/205 և 264-ի նմուշների հետ:

33(110). *Այ աղջիկ, ծամով աղջիկ*: Բնագրում 12/4 չափի միխամիկորեն է ճշված: Եղանակի հետաքրքրությունը որս առաջին և վերջին ֆրագմենի մատրական խտրորվածությունն է, ինչպես և ընդհանրապես երգի մեղեդու և խոսքի շարահյուսության կառույցի անհամատեղելիությունը: 12/4 տակտայրածամումն ինչ-որ պսիվով կրտավեր եղանակի շարժումությունը ստեղծող այդ գեհնատեսի հատկանիշները: Հիմնական տան և կրկնակի խոսքերի հարաբերությունը հետևյալ ձևով է՝

*Այ աղջիկ, ծամով աղջիկ,
Այ մարիչում Անուշ,
Շաքարից համով աղջիկ,
Մրտամեռ Անուշ,
Անուշ էր քո թուշ:*

Ունրերդ ինքս տարան,
Այ մարիչում Անուշ,
Թուխ աչերդ ծով, աղջիկ,
Մրտամեռ Անուշ,
Անուշ էր քո թուշ:

Լրացումը՝ ԺԽ/345-ից:

34(107). *Սիրուն քան*: Այն քանակի նմուշներից է, որոնցում երգային կամ պարերգային շրջանը լրիվ են գրառված. հիմնական տնով՝ «Մաղիկ սանն...» և կրկնելով՝ «Սիրուն քան...»: Կրկնելուց ակնառու է ինքնուրույն, տարբերակման միջոցով տեղի ունեցող մեղեդիական զարգացումը և վերադարձը (նառնա կառուցվածք): Տես նաև ԵԺ 11/19, 20:

35(109). *Դե քեյի, Մարան, քան*: Հետաքրքրական է համեմատաբար քաղց կատույցը (թեև քնագրում կրկնությունները ցույց տրված չեն). կատարումն սկսելով սկզբում շարադրված «Դե քեյի...» ինքնուրույն, ամբողջացած կրկնելովով, որից հետո, հավանաբար, հիմնական տան առաջին երկտողից հետո («Ջան, մարալ...» կրկնելով) պետք է կատարվի (և գուցե ոչ մեկ, այլ երկու անգամ) վերոնիշյալ ինքնուրույն կրկնելով և ապա միայն՝ հիմնական տան հաջորդ երկտողը նույն ձևով: Այսպես, հայ գեղջուկ պարերգ կատարողին և ունկնդիրներին նաև համբերություն է սովորեցնում:

36(72). *Ջանի, ման*: 325 քնագրում կետադրություն շատ սակավ կիրառող հեղինակն այս երգում պարզ նշանակել է այլ տարբերակներում որպես մի ամբողջություն ընկալված «թանկաման» քանական չափում առանձին տարրեր: Ի դեպ, կամիտասի գրառումներում նույն քանակաչափությունը կարելի է

տեսնել նաև «թան, իման» տարրաբաժանումով: Միանգամայն հեղինակավոր աղբյուրներից թիսած (տե՛ս ԶԱՎ 27, գրառողի հույժով՝ «Ռշտունից») սկանդակական կատակերգ է: Այս տարբերակում ճեմն, հնարամիտ մետրադիքով ու հետաքրքրական շեշտակաւնութայն:

37(171). *Ախ, յոթի Մարան*: Նույն քնագրում կա նաև մի երկտող տարբերակ, ուր սրա առաջին կեսն է միայն զրկված, քայց կամ կատարողական ոչսպազով շեշտեր: Մի առակով պարզ տարբերակ էլ (դրանչալ միայն առաջին կեսը) կար «Ազգագրական ժողովածուում» (ԵԺ 11/25), որտեղ հեղինակի մատչուագիր նշումներից գոյացել է նաև մի չորրորդ տարբերակ (ԵԺ 11/26) նման այստեղի առաջին տարբերակի առաջին կեսին: Այս փոքրածակավ պարերգային հատվածում (միայն կրկնակն է գրված) նշելի է հայ գեղջուկական երգերի մի գեհնատեսի հատկանիշ՝ նույն խոսքի (քառի) տարբեր շեշտակաւնութայնը՝ լոթի և լոթի: Ի դեպ, 2-րդ տողի արտահայտչական «ողդր» հարցականը հնչելուց հետո, 1-ին տողն այլ կերպ է իմաստավորվում

Ախ յոթի Մարան քան, յոթի՞ Մարան...

Մրանց զույգ «մանուշներ» են թվում, քայց եական դեր են կատարում հայ գեղջուկ երգի խոր ու հիմնավոր արտահայտչականությունը ստեղծելու մեջ:

Ներկա քնագրում երգած 2-րդ տարբերակը գեղեցիկ ենք ձայնակարգի երկատիհան հետադրությամբ փոփոխվող նմուշների թվում 21/157:

38(13). *Արագն եկավ լալի տուլն*: Տես նաև ԵԺ 9/129 և այստեղ 19/16:

39(71). *Տուն եմ չինն գեռոց քերան*: Այս հնագույն, ավանդական տեքստով (ԶԱՎ 26-27) և որս տարբերակներով, մեծ մասամբ «թանկաման» կրկնակային քանականությունյամբ, քաղմարիվ հայ ժողովրդական երգեր են պահպանվել: Կոմիտասի գրառումներում ևս նույնքան վաղ շրջանի նմուշներ են պահպանվել: Թեև խոսքերի բովանդակությունը պակասալից է, սակայն տրամադրությունները միանգամայն տարբեր են՝ վիպական կամ դրամատիկական ստեղծից (տե՛ս, օրինակ, ԵԺ 12/241, «Ախ, երնեն եմ ձեզի» երգը) մինչև պարզ պարերգ, ինչպիսիք են հիշյալ 39 (71)-ը և ներկա պարերգ, 104 (78)-ը: Երբ երկտող պարերգը փոքր-ինչ ավելի առնական շուն ունի, ապա առաջինը ներկա 39(71)-ը, հենց պարզ պարերգի ճճով սկսվելով անսպասելիորեն և քամիտ կերպով հնչողները հապաղելով՝ վերափոխվում է կատակերգի:

40(91). *Ջամիմ եկավ երան-երան*: Բովանդակությամբ պակասությունյամբ ժամրին է հարում: Նույնն առանց զարդիչությունների՝ կա «Ազգագրական ժողովածուում» (ԵԺ 11/141), քայց այնտեղ խոսքերը «շրջված են» դեպի նշանավոր «Շորտա, Սալար» երգը: Այննույն են մեղեդու ներկալիցային եղանակավորումները, որոնք ոչ թե զարդարանք են, այլ հիմնական մեղեդիական զիծ են ներկայացնում:

41(86). *Սիրուն Արագ, քան Արագ*: Տես նաև ԵԺ 9/33, 129:

42(9). *Յաման, ամի*: Նույն խոսքերով և մեծ մասամբ մեղեդիական տարբերակներ են ԵԺ 9/92, ԵԺ 11/36, 37, 38 և այստեղ 53, 63, 190, 191:

44(56). *Մարաք*: Տես 30(65) ծանոթագրությունը:

45(74). *Արդ ցնձացքք*: «Ավետիս», ՇՈՏՈյան երգերից: Տե՛ս նաև ե՛տ՝ 10/20, 21, 22, ե՛տ՝ 12/ 5, 6, 7:

47(199). *Էս յանը ուլքի*: Տե՛ս նաև ե՛տ՝ 10/224, ե՛տ՝ 11/41 և այստեղ՝ 1 և 2:

48(104). *Ես էլ կուզեմ*: Նճան պարզաճոճ եղանակները դրսևորում են ժողովրդական երաժշտության ձայնակարգի և ձայնաբանակի կմայխը:

49(137). *Իջքք չայիրները*: Գրառված է պարային լրիվ շրջանը:

52(229). *Նետտորը գնաց Մարգարի գեղը*: Նույն խոսքերով ե՛տ՝ 11/108-ն այլ եղանակ ունի: Նույն մեղեդին հանդիպում է նաև ե՛տ՝ 12/92:

53(19). *Յամամ, ամի*: Տե՛ս այստեղ՝ 42:

54(115). *Հարքրան*: Այս ժանրի մյուս նմուշները՝ ե՛տ՝ 9/94, 95, ե՛տ՝ 10/163, ե՛տ՝ 12/82, 186 և այստեղ՝ 60, 61, 90, 91:

55(87). *Լե, լե, լե, ես ինչ գույում էր*: Նույն եղանակը մետրական, մասամբ՝ դիրքական այլ ձևավորումով, գրանցված է 302/123-ում՝ «Մարիցը պար քամին փչեց» խոսքերով: Մինչդեռ «Լե, լե, լե, ես ինչ գույում էր» կրկնակով 302/122-ն է, ե՛տ՝ 11/137 և 136 խոսքերի փոխառնվելու կարելի է դիտարկել նաև ժողովրդական միջավայրում: Անկախ դրանից՝ լե, լե, լե կրկնակային վաճկների իրենց տեղում չեն: Երգն սկսվում է հիմնական տան եղանակով, որին հաջորդում է Գրանից գոնքն երկու անգամ երկար կրկնակը, որտեղ «Էս ինչ գույում էր» խոսքերն արդեն իրենց տեղում են:

56(216). *Երևան բաղ եմ արել*: Տե՛ս 302/86, ե՛տ՝ 11/95:

57(200). *Վայ լե, լե, լե. Ես դարիր եմ*: Կառուցվածքը հետադրական է, երբ խմբի երգեցողությունից՝ որպես դրա շարունակություն, ծնունդ է առնում միայնակը: Բնագրում Կոմիտասը փորձել է տակաբաժանումը սկսել երկրորդ զե՛ն վաճկից և ըստ այնմ, Ա տառի վերջին հնչյունը երկարացել է, քայց այդ փորձը կիսատ է թողել: Կրկնություն նշանը, մեր համոզմամբ, ճիշտ տեղում էլ դրված:

58(68). *Ղուրթի յորդան*: Զուրառեսակ շուտասե- լուկով գովաբանական, գուցե և կատակային, ուրախ երգ է:

59(45). *Տիգրան աղի մատի օղը*: Տե՛ս ե՛տ՝ 11/152:

60(14), 61 (148). *Հարքրան*: Նույնանուն երգերի մասին տե՛ս այստեղ՝ 54/115:

62(63). *Միլոուն Շամամ*: Թերևս կիսատ գրառված երգ է, առանց երկրորդ՝ պատասխան թեգի:

63(32). *Յամամ, ամի*: Տե՛ս այստեղ՝ 42/9:

64(34). *Ջիմի ու զինը*: Առասպելական հնուրյան այս բեմայով Կոմիտասի գրառած երգերից՝ 1649/4, 318/4, Մ. Եվմայանի պատկաճած գրառումներում եղածը՝ ե՛տ՝ 9/9, 46, 125 և այստեղ՝ 115/139: Այս 64/138-ը Մ. Եվմայանի պատկաճած նմուշի հետ միասին՝ (տե՛ս դրա ծանոթագրությունը) Կոմիտասի առավել վաղ գրառումներից են: Նկատենք, որ իրենք իսկ առավել

արխայիկ տեսք ունեն: Ինչ-որ չափով դա արտահայտ- վում է նաև խոսքային տեքստում, որտեղ ավելի են պատկաճվել առանձին բարբառային հատկանիշները ևս (հմմտ. ԶԼՄ/24):

65(30). *Ամպել ա՛ ձուն չի գալիս*: Ամպել ա, քայց ձուն չի գալիս, միևնույն ժամանակ՝ գալում և, քայց ձուն ա պել... Այս ծայրահեղությունները (առնկանո- նությունները)՝ հայ գյուղացու դարավոր անկանելի փնձակի հավաստի պատկերներն են, միաժամանակ՝ նրա հոգու քանաստեղծականության ցայտում վկայա- րությունները: Այս երգին (մեղեդուն) հատուկ է նաև որոշ արիտիկային բնույթ, որ զուսպ զգացումի, այնուամե- նայնիվ, խորթություն է նշում: Միաժամանակ զգացվում է որոշակի թերասացություն. ամպել ա՛ ձուն չի գալիս: Եղածը, կարծես, քիչ էր, դեռ՝ սիրած աղջկան էլ անմատչելի, անհասանելի է. սա, իրոք, որոբերություն է՝ «դարդ», և այն էլ ինչպիսի... Ընդհանուր առմամբ, մեր ակնարկը երգի զեղարվեստական ամբողջակա- նության մասին է: «Յար, ամամ» սրտաբուխ քացա- կանդությունը կոմիտասյան քառադարերի տեսության հետ առնչվող մի հավաստում է: Առայն՝ ֆրագո, անշուշտ, պետք է կրկնվեր խոսքերի շարունակու- րյամբ և գուցե այլ քացականությամբ, քայց գրված չէ:

66(103). *Ես էլ կուզեմ*: Նույնանուն թիվ 48-ի «զարդորդուն» տարբերակն է՝ հավանաբար ավելի հանդարտ կատարվող: Երգն սկսվում է կրկնակով, որի խոսքերի մեկ տողն է միայն դուշնված. հեղինակի ձեռքով նշած կետադրության քացաղի դեպքերից է, որն էլ նույնությամբ պատկանումները: ԺԽ-ում հավաք- ված խաղիկների այս խմբում կա երեք հիմնական դեպք՝

«Յար քան, արի ու գնա», միայն րե՛ շապիկը թող որ լվանամ.

«Յար արի ու յար գնա», այսինքն՝ չղավաճանես. և երրորդ՝

«Այ տղա, արի գնա». «արի»-ն այստեղ գալու իմաստով չի օգտագործված. նշանակում է՝ ավելի լավ է դու գնա: Իժմաստ է՝ շապիկը վարդաջրով լվանամ և ծոցիս փռն...

ԶԼՄ-ում հետևյալ հնագույն գրառումը կա, ուր զեղջուկինի, կատարյալ պարզամտությամբ (թերև՝ կատակով), իր սերն ու նվիրումն է արտահայտում յարի հանդեպ.

*Աղբը, դու արի գնա,
Շապիկ քո խան ու գնա,
Միկարգով վլանամ,
Թափ տամ վրդ կոտի փռն:
Յարիկ, դու արի գնա,
Շապիկ քո խան ու գնա,
Մապուն ջրով վլանամ,
Թափ տամ՝ վրդ ծառին փռն:
ԶԼՄ/32*

67(116) *Հանդեն գա, գեղը մտնի*: ե՛տ՝ 11/252 այլ եղանակով է. տե՛ս նաև ե՛տ՝ 10/188-ի ծանոթագրությունը:

68(192). *Մեր քաղվորն էր խայ*: Հարսանկան երգերի համեմատաբար առատ օրինակները ե՛տ՝ 10- ուն են: Ներկա եղանակն այն նմուշներից է, ուր ավանդական խոսքերը, կարծես, համապարաստիկ առվում են՝ ոչ թե երգվում: Դա ցայտում արտա- հայտված է, մանավանդ, երգի երկրորդ մասում, երբ սկզբից «տրված» մտորափոքն էլ ըմկակորեն փոխվում է, և երգեցողությունն արտասանությամբ

ավելի մտա, հարազատ արտահայտություն է տեսնում:

69(44բ). *Մյ ըրոսն տանին*: Մշո հարսանեկան երգ: Տնս եժ՝10/81:

71(67). *Ալ ու ալփան ես տան*: Գուսան Եփրամի երգի ժողովրդականացած տարբերակը: Տնս եժ՝11/28:

72(42). *Գացի արտեր*: Տնս եժ՝ 11/50: Վերջին հնչյունը մեկ պարզ տակտի չափով երկարացված է: Այս դեպքում դա երգն զերգավիտող հնչյունի տվող-րակն դանդաղեցումն է, որ քնականորեն գոչանում է կատարման ընթացքում (ֆերմատա):

73(111). *Աղբոս գացել երևան*: Բանաստեղծության հիմնական տեքստից միայն առաջին տողն է այտեղ պահպանվել: Չարգայր-ուկերիչ: Մեղեդին 3-4 անհամաչափության օրինակ է:

74(52). *Հո տալոջ քան*: Տնս եժ՝ 9/10:

75(21). *Աղբոս էր*: Նույնը՝ եժ՝ 11/60:

76(143). *Ղարսա բերդի պարն*: Քնն «պլան» բառի կիրառությանը (պարն-դրամնը հանգվալորումով) Ժխումն ևս խաղիկներ կան, քայց հազիվ թե ֆրասերեն (կամ ռուսերենից վերցված) նույնաման բառի իմաստն ունենա. օրինակ հատակագիծ, դիրք և այլն: Հավանաբար, պատահականության կամ աղնատման հետևանք է:

78(14). *Որդին ասաց*: Տարբերակներ՝ եժ՝ 9/93, եժ11/69:

79(22). *Մեղքի ձիւնը կապուտ*: Պարերգային է, խոսքերը՝ կիսատ: Վերջին տակտն երկարացվել է՝ ֆերմատայի փոխարեն:

80(36). *Արեմ տալի սարն ի վեր*: Լայնաշունչ, ինչպես և լայնածավալ մեղեդիականության մնուչ է:

81(220). *Ջեռ, քել, քելով աղջիկ*: Կոմիտասի վաղագույն գրառումներից է՝ պահպանված դեռևս Մ. Եկմայանին տված նրա ծայնագրություններում՝ եժ՝ 9/122. Ջեռ, քել, խորտ աղջիկ: Տնս մաս եժ՝ 11/12,13, և այտեղ թիվ 230-ն ու նույնի ծանոթագրությունները: Ներկա օրինակում յուրատեսակ են հնդիմասի նշած երկրորդ ֆրագմենթի կրկնումները, որ ամենայն հավանականությամբ՝ աշուղական երգեցողության հանգամանք են:

82(11). *Հով արքե, սարք*: Բանաստեղծական-երաժշտական կերպարով այս երգն ընդհանուր գծեր ունի Կոմիտասի գրառած նշանալի «Հով արքե, սարք Գամ-Դ»-ի հետ, քայց ինքնուրույն երգ է: Քերև, ամալկարավածության ինչ-ինչ գծեր կան, քայց եղանկ է նույնքան «թարդման» է, որքան յուր նշանավոր անվանակիցը:

83(34). *Արագը ինչուացել ա*: Այս քննալով երգերի մասին գրվել է եժ՝ 9/33-ում: Ներկա երգը լայնաշունչ-արիտմային է և, որպես այդպիսին, հնյ գեղեցիկ երաժշտության նշանալիք մնուչներից կարող է համարվել: Կոմիտասը մտաք չի նշել և դժվար է այս մեղեդու շարժումը որևէ չափի մեջ դնել: Խիստ առանձնահատուկ է դիֆուսկան երկու տարբեր միավորների արդյունավետ «համագործակցությունը»,

«վիշագործակցությունը», որը երգին արձան շարահյուսության բնույթ է հատրորում: Եղնուպական նուտաներով շարադրելիս եղանակի կոմիտասյան տողատունը պահպանեցինք կարճ տրոհակներով:

84(113). *Ամպի ա կամար-կամար*: Այս խոսքերով վեց երգ է Կոմիտասի գրառումներում, բոլորը տարբեր: Մեծ մասամբ լայնաշունչ եղանակներ ունեն, ինչպես և ներկա մնուչն է, որ ինչ-ինչ աղբերակ ունի մաս շատ տարածված «Ամպել ա փարս-փարս» երգի հետ (6/4 չափն այտեղ և = 3 2/4):

85(69). *Նա յուս էր*: Հարսանեկան երգերի տարբեր տեսակները, դրանց բլումն մաս այսպիսի երգ-հանելուկները մեծ մասամբ եժ՝ 10-ում են: Երգի Ա կեսը «Ազգագրական ժողովածուում» տեղ գտած նույնանուն երգի տարբերակի մի մասնակն է: Այտեղ հետաքրքրական է եղանակի երկրորդ կեսն իր ներքին ընդլայնումով:

86(221). *Իմ աղբոս ծառան տակին*: Այս խոսքերով ԱԺ՝ 1/11-ն այլ եղանակ ունի:

87(56). *Էս օր աշուն ի*: Հնագույն երգիծական ժողովրդական երգ՝ Կոմիտասի ամենահին գրառումներից մեկը, տեսն է եժ՝ 9/2: Նույն հեղուստու մասին է մաս այտեղ թիվ 102՝ «Աշոյան կանչեր»-ը:

88(59). *Գճացի կալը*: Կատակերգ է, թերևս, միայն մասամբ գրառված:

89(50). *Երեք չալիրները*: «Կանոնավոր» քառակուսի կառուցվածքը գոչացել է մախարատություններն ավարտող ձգվող հնչյունների միջոցով:

90(175) և 91(112). *Հարքրան*: Տնս 54(115):

92(172). *Քըչ, տարին օտար*: Չմայած մեղեդիական զանգամուրջներին՝ այս և եժ՝ 11/186-ը «Օտար, օտար» միևնույն երգի տարբերակներն են:

93(83). *Գոլղա օլբում*: Եժ՝ 9/126 նույնաման երգը սրա հավանաբարչափ տեսակն է, տես ծանոթագրությունը:

94(92). *Լուսնակ ես ամպի միջին*: Եժ՝11/138 «Ամպել ա կամար-կամար» երգի նույն եղանակն է՝ ավելի մանրամասնորեն, ֆորշլագմենով շարադրված:

95(140). *Ծաղիկվամբա սարեն եմ*: Եժ՝11-ում գտնվող նույն երգն է՝ դիֆուս և մասնավոր տեղերից ձևակերպման փորք, քայց էական զանգամուրջամբ՝ 6/4 = 2 3/4:

96(40). *Մտով տունը փակեց դուր*: Չափ զրկած չէ, դիֆուսակն սխեմանում տակադեմի տեղերից թե՛ր են նշված՝ 4/4-ով: Պարագայանկան՝ պատմականցաղային երգ է:

97(226). *Լեզուս չի խոսու, լալ եմ*: «Ազգագրական ժողովածուի» նշանակալից քնարական երգերից է՝ եժ՝ 11/6: Այտեղ գրված է 3/4 տակտերով, պահպանվել է մաս քանաստեղծական տեքստի երկրորդ երկտողը՝

*Ազգագրագ սարի գլխի
Պաղ աղբորից գուլպ եմ:*

98(219). *Կապից ես կարմիր ճարտ:* Ելեկային և շարահյուսական կառուցվածքով բացառելի, յուրա-տեսակ եղանակ ունի՝ (+b)+(+a,+c), ընդ որում c-ն ոչ միայն b-ին ճնան չէ, այլև նրանից իր տեղակա-նությամբ չորս անգամ ավելին է: Եղանակի երկրորդ կենս առաջինի նշանակալից զարգացումն է դառնում:

99(54). *Գլուխի՝ չիթն հաճեցի:* Գլուխի՝ աղջկա անուն: Չիթն հաճեցի՝ գունավոր (ծաղկավոր) լքից կարված հագուստով:

102(150) *Մայրամ կանչեք:* Կարող եմ, ինչպես նաև թիվ 100-ը, 101-ը, դիտվել որպես յուրատեսակ վանկայավորյալ մնույններ: Ծաղրական երգ է, այս ժողովածուի թիվ 87 երգի նույն հերոսուհու մասին (տե՛ս նաև ԵԺ10/194): Ներկայացվող երգի խոսքերում փոքր վիզիպակ կա:

103(53). *Ազգայաց գլխին դունամ ա դասե:* Հնչյունի կրկնության յուրահատուկ արտահայտչականությունն է օգտագործված եղանակի առաջին, լայնաշունչ ասեքալինի ֆրագում: Երգն ամբողջպես հնչում է որպես հուզառատ ինքննարտասպառում: Խոսքային տեքստն առնված է նշանավոր «Խաճումս Եվա» կամ «Ես Ալեքն եմ» երգից *ՀՄԽ/59*:

104(78). *Տուն եմ շինն գետու բերան:* Յուրահատուկ է եկեղալի կմակարը՝ երկու հատու շնչատվոր ընթացքով: Առդիլ փակագծերում ավելացված խոսքերն ամենաժեշտ էին ընդհանուր իմաստի խելադրու-րումից խուսափելու համար: Տե՛ս այստեղ թիվ 39/71:

105(236). *Լե, լե, յամամ:* Նկատի ունենալով թեմայի կարևորությունը՝ գետեղել ենք նաև Կոմիտասի մեր վերականգնած «Ժամային» ժողովածուում՝ ԵԺ10/131: Տե՛ս ծանոթագրությունը:

106(227). *Ընկերով կայնած քույրն:* Նույնը՝ «Ազգագրական ժողովածուի» թիվ 1-ում: Տե՛ս ԵԺ 11/1 ծանոթագրությունը:

107(225). *Մաղիկ ես՝ քու ալեմ եմ:* Նույն խոսքերով այստեղ թիվ 158: Երկուսն էլ պարային կերպով եղանակով են մյմյանցից տարբեր: Ներկա մնուչը համեմատաբար ընդարձակ և փոքր-ինչ պարունակած, երկրորդը՝ հակիրճ:

108(196). *Էս դին աղբյուր ա:* Չմայած չկրկնվող դիֆթինգ պարային կերպով երգելու, սիրային ոգեղնված գուլիկ երգ է:

109(126). *Մաղիկ բսեմ ու շարեմ:* Համարածանց տոնին կատարվող վիճակահանության ծեսի երգերից, տե՛ս ԵԺ10: Նույնը՝ ԵԺ12/143: Խմբերգային մշա-կունը՝ ԵԺ 3:

110(218). *Այ տղա, դուն ասա:* Նկատելի է երգ-կրկնակ՝ 1 + 2 հարաբերությունը:

111(5). *Աստված անեղ, ամժամանակ:* Նկատի ունենալով ծանրային կարևորությունը՝ գետեղել ենք նաև ԵԺ10-ի կենցաղային հումորի և երգիծանքի երգերում:

112(73). *Օղիկ-մղիկ մի յարո:* 113(213). *Տարան Նուրար:*

Ընթացքն առանձնապես բնորոշ է հայ գեղուկ երգերին: Երկրորդ երգի հայկական ծայնագրության և դրա դիֆթային սխեմայի մեջ մեկ վանկով երգվող միևնույն հնչյունների դիֆթական կապի բացակա-յությունը պատահականության արդյունք չէ: Չայնա-գրողն առավել կարևորությունը մեղեդու եկեղային կոմսարուկով տարրերի ցուցադրմանն է տվել: Պետք է ենթարել, որ կատարելի էլ «տարան» բառը, փա-ստորն, կերպիկ «ուս-ա-լան»: Չայնավոր հնչյունն անմկատելի ընդհատելն ու «նորից» սկսելը լայնորեն կիրառվել է նաև հոգևոր երգեցողության մեջ: Նման երևույթ նկատվում է նաև ժողովրդական (գլխավո-րապես) փողարկող նվագարանների նվագում:

114(222). *Մարե, մարե:* Նույն երգը դիֆթական այլ ձևակերպումով գտնում ենք Մ. Եկմայանի գրառած մնույններում՝ ԵԺ 9/133:

115(139). *Չինչ ու զինչ:* Տե՛ս նաև 64(138)-ը, որ կարելի է դիտել, որպես ներկա երգի մի նախապատ-մական սկզբնաղբյուր:

116(48). *Ցարոս եմ:* Այս ժողովածուի թիվ 101/136-ի փոքր-ինչ զարգացած տարբերակն է:

117(223). *Մեր տուն՝ մեր տուն:* Նույնն է «Ազգագրական ժողովածուում» նաև գրառումը՝ ԵԺ 11/35: Հայ գեղուկ երգերում խառը մտքի բնորոշ մնույններից:

118(39ա). *Հավար Ջուր:* Կոմիտասի վաղազրյա գրառումներից է, գետեղված է նաև ԵԺ 10/168-ում (տե՛ս ծանոթագրությունը): Մշակումը՝ ԵԺ 5/36:

119(217). *Մաղիկ ունեմ՝ շատ քաց ա:* Եղանակով և խոսքերով հարազատաճանց է ԵԺ 11/276 «Այ աղիկ, ծամով աղիկ» երգին:

120(77). *Էսոր ուրբաք պիտոն:* Վերցված է «Ազգագրական ժողովածուից»՝ ԵԺ 11/30:

121(230). *Աղվեսաղբ, յար, բլեւ ա:* ԵԺ 12/93-ը նույն երգն է, իսկ ԵԺ 11/189-ի բանաստեղծական տեքստը նույնն է, մեղեդին՝ տարբեր:

122(198). *Ղարիկ եմ տեղս քար ա:* Այս և նախորդ երգի դանդաղահոս եղանակների «հետտորական» շունչն ավելի բնորոշ է հայ աշուղական արվեստին: Ընդհանրապես, դրանք ընկալվում են որպես յուրատեսակ դրամատիկական մեմախոսություններ:

123(41). *Հազար երևակ էր:* «Ազգագրական ժողովածուում» այս երգն մեմանակը գրառվել է որպես «Առավտում քարի լուս»-ի կրկնեղ, տե՛ս ԵԺ11/124:

124(168). *Յայի ծաղիկ, Գլուխդար:* Պարզ տարբերակը՝ ԵԺ 11/74:

126(3). *Շողոթիկ մորթուրն եկել է:* Ներքև 5-րդ աստիճանով դրոշակաճ գամժամում այս մնույնը միակն է 325 ժողովածուում:

127(82) և 128(43). *Քեզի կասն հոնսի հարս և Մշու սարեր մշու էր:* Երկու դեպքում էլ հիմնահանգումը քավարայ յավով չի կառուցանում և դրանց ժայնա-կարգ փութահական անվանելը վիճելի կարող է հա-մարվել: Նման պարբերային եղանակները հարմար են «անվերջ» կրկնելու համար: Երկուսն էլ հնգադյուն

եղանակներ են (խոսքերը ՋՄԼ 23 և 44) և Կոմիտասի հիմազույն գրառումներից են: Երկրորդը կա մաս կենտ չափով ԵԺ 9/124:

129(173). *Վրաս են զարկել սարին*: Խառը մետրը և ֆրագների 3 : 5 հարաբերությունը նկատելի շարժու-նություն են հաղորդում կառուցվածքին:

130(20). *Եղբ, աղբոր*: Հանդարտ պարերգի ֆրագ է՝ շարունակ կրկնվելու միտումով:

131(121). *Հովն անուշ*: Աղջկների համդարտ պարերգ: Հատուկ նշված է, որ ավարտի վերջա-վերջությունը *յա-ն* պետք է լինի: Մշակումը ԵԺ/3:

132(64). *Մի մարտ արա*: Նշած չէ, բայց դարձյալ, ինչպես նախորդը, խմբի և մեծակատարի հատկաց-ված պարերգ է՝ խոսքային յուրահատուկ կրկնակով: Բնորոշ է հիմնական եղանակի և կրկնակի ոչ միայն կառուցվածքային 2:3 հարաբերությունը, այլև Կոմի-տասի տակտարաժամումը՝ չափը փոփոխելով:

133(128). *Միքսմա ունի՞ մով ա*: Զարկարաժամումը լրացրինք մակտող օրինակի հիման վրա:

135(174). *Ինչոն գնաց Բայազեդ*: Բանաստեղ-ծական պատմած հիմքը ոտքերգական դիպվածն է: Առանձին հատվածները կարելի է նկատել մաս այլ երգերում: Զայնակարգի առումով, եղանակը սակավ համընդարձ 4-րդ աստիճանի օժանդակ հեմակետով փոչոզվական հնչյունաշարի մուշ է: Կարելի է մեկնաբանել մաս, որպես ծայնակարգի *ռե-յա կկար-տանքի* հետակտորայնաժ փոխանցման դեպք: Թիվ 325 ժողովածուի այլ մուշներով հետ միասին, այս երգը ևս կա Մ. Ամատումն գրառումներում՝ թիվ 17: Տե՛ս նաև Կոմիտասի՝ Մ. Եկմայանին տված երգերում և 1916: Այս երգի՝ Մ. Եկմայանի խմբերգային մշակման մեջ («Մետնի սարքի դողնն», Մ. Եկմայան, Խմբերգի և մեմորիեր, Երևան, 1970, էջ 26), մեղեդու երկրորդ կեսը կոմպոզիտորի հավելումն է և, ի դեպ, նրա տեղ-ծագործական փայլուն դրսևորումներից է:

136(165). *Դուռ բաց արքեր*: Ռիթմական փոքր տարբերությամբ կա ԵԺ 9/119-ում: Այստեղ գրվածը միայն կրկներգի առաջին երկտողն է:

137(60). *Հըն դը լեմ, օ տալո*: Հատկացված է շարունակ կրկնելու:

138(118). *Եկար, մեր դունով անցար*: Ժողո-վրդական՝ «յասական» տիպի պարերգ, գրված պա-րային լրիվ շրջանի համաձայն՝
ա) երկտող կրկներգը, որ պարն սկսելիս դեռ կատարում է միայնակ երգիչը կամ երգչուհին, և խումբը կարող է այն կրկնել կամ չկրկնել,
բ) հիմնական տան Ա տողը (միայնակ),
գ) կրկներգի Ա տողը (խումբ),
դ) հիմնական տան Բ տողը (միայնակ),
ե) կրկներգի Բ տողը (խումբ):

Հիմնական տան երկրորդ երկտողին անցումը կա-տարում է դարձյալ լրիվ կրկներգով, որ խումբն է և կարողանում է Կոմիտասի գրառումներում այս պարերգը (այս կամ այն ձևով կատարված կամ գրանցված) կա մաս,՝ ԵԺ 11/267 և ԵԺ 12/67 (պարը տարբերակներ են՝ կրկնակը, որպես ինքնուրույն պարերգ):

139(119) և 140(120). *Նամիկ, ճանամիկ*: Կա մաս 317/3-ում ԵԺ 12/139: Թեթևակի տարբերակներ են: Մեթեք աղջնակի անունով կատարվող այս երգը կարելի է պատկերացնել մաս որպես մոլ կամ տատի կողմից կատարվող մանկախառայ երգ:

141(117). *Սարեու սեյրանի յար*: Ներկա ժողովածուում մեքերված է 317/5-ից ԵԺ 12/141: Արագ, «թունցի» պարի երգ է, հիմնական տունը (խոսքերը գրված չեն) և կրկնակը նույն եղանակով են երգվում:

142(131). *Ես աղջիկ եմ՝ քաղի պես*: Կոմիտասի նշած միալար 12/4 չափով տակտարաժամումը հնարավոր չէ: Ըստ նշած տողատման խոչորայնի տակտերով եղանակի մետրական կառույցն է. ա) 12/4-9/4, բ) 12/4, գ) 9/4-9/4, ըստ այնմ՝ պարզ երևան է գալիս մաս եղանակի զուգայայտի և կենտայայտի շարակառու-կան տարրերի շարժում հաջորդակաժությունը: Ըստ երևույթին, խոսքերում փոքր աղճատում կա՝ հանգա-վորումը լիարժեք չէ:

143(61). *Արի երբանք սար՝ սննի*: Խառը չափում բաղկացուցիչների կանոնավոր կարճացումը (Կոմիտա-սի նշումով 4, 3, 2) ընդհանուր շարժումն ինտեն-սիվացման միջոց է դարձել:

144(122) *Գուրամը վարպետին*: Պարերգ է:

145(188). *Գարունը մոր ա քսցվել*: Հետաքր-րրական է էապես երկտալան մոտիվի ընդարձակումը՝ եղանակի առաջին կեսում միևնույն 6, երկրորդում՝ միևնույն 7 տակ: Երգն ու կրկնակը, որ պարզ երևում են խոսքերում՝ եղանակում միավորված են իբրև անբող-ջություն:

146(189). *Մեր դոսնը խնկի ծառ*: Սկզբնական գրառումը՝ ԵԺ 11/30: Մշակման մեջ հաջորդում է «Լյազայա տար՝ անպել ա» հանդարտ պարերգի՝ որպես հանգերգ (ԵԺ 1, 2):

147(176). *Դուն չորորա, Հողեր ցան*: Պարերգային կրկնակ է: Նույնությամբ կա մաս Մ. Եկմայանի պահպանած գրառումներում՝ ԵԺ 9/130:

148(158). *Աղբեր՝ մ ունիմ՝ Արայի*: Հանդարտառես, ըստ երևույթին՝ ազատ դիֆուլ ու մետրով կատարվող եղանակ է:

149(166). *Հով, հով, հովն ընկավ*: Նույնն է՝ 302/7 (ԵԺ 11/7):

150(76). *Փափուրի ցան*: Նույնն է՝ 302/26 (ԵԺ 11/29): Հետաքրքրական է 6/4-ի երկտակն կառուցվածքով (ի դեպ՝ անկախ նշված կատարողա-կան շեշտերից), դա կարող էր դրսևորվել, օրինակ, ուղեկցող հարվածային նվագարանի նվագում:

151(84). *Տա, գեջ կնիկ*: Նույնը Մ. Եկմայանի պահպանած գրառումներում, ԵԺ 9/127:

152(24). *Ջուրը խմել եմ*: Ջետերիկ ենք մաս ԵԺ 10/230-ում:

153(164). *Իրիկան մայր կոխեք*: Գրեթե նույնը՝ 317/6 (ԵԺ 12/ 142), երևու տեղում է խոսքերը թերե, կամ աղճատված են:

154(79). *Մալ կրա:* Հարսանեկան երգերից է, տե՛ս ե՛ժ 10:

155(163). *Ամպել ա՛՛ ծուն չի գալի:* «Մի մատը գիր չի գալի» նամակի մասին է:

156(164). *Արի գնանո՛ր՝ մեր տունը տես:* Նշելի է, (րև՛ս՝ մանր չափամիջներով), (2-1)-(2-4) կառուցվածքը:

157(106). *Աղվես գնաց, մտով քաղաց:* Գրեթե մույրը «Ազգագրական ժողովածուում» է՝ ե՛ժ 11/55:

158(105). *Մաղկի ես:* Նույն եղանակով (ոքրմական փոքր-ինչ այլ ձևակերպմամբ) է մույն՝ կրկնական ձևով է «Կիրակնուտ իրիկունը» խաղերգը, 709/78թ, տե՛ս ե՛ժ 10/263: Բացատված չէ, որ սա էլ մույն խաղերգն է՝ երգված մի այլ տան խոսքերով (նեքրվելու է վերջին ֆրագի կրկնություն, որը այստեղ չկա):

159(7). *Բերզեմի քան, բերզեմի:* Սեմնապարի տեսակ: Եղանակը կազմավորվում է միևնույն կարճատև ֆրագի նախշավոր տարբերակներից (տարբերակները կարգավորվում են նաև փոփոխվող խոսքերի շնչաաղբյուրյամբ):

160(132) և 161(159). *Յայլու միջին խաղում ես:* Կարելի է դիտել որպես նախորդ «Բերզեմի» եղանակի ժողովորդի մեջ կատարված զարգացման աղբյուրը: Ըստ եղյայրան, «Անձրեն եկավ շաղպան» հայտնի երգի զարդանախշային և դիֆունկցիոնալ տարբերակներ են (տե՛ս ե՛ժ 11/132 և 133), երգված այն խոսքերով, որոնցով Կոմիտասը մեղեդին ավելի վաղ շրջանում է գրանցել: Ի դեպ, 161 տարբերակի եղանակը ևս նույն տեքստով է, որն ասկա է նաև Ս. Ամատունու ժողովածուում: Երևեցային առումով միևնույն եղանակը կենտ չափից (2 3/4) զույգի (2 2/4) է վերածվում և զարդանախշերը պակասեցնում կամ կորցնում է, երբ պարի տեսակն ու քաղիք ավելանում են, և պարասայլը համապատասխանաբար փոխվում է՝ ասենք, դառնում է «թովեցի» շուրջպար: Այդպիսին է և ներկա 160-ի ու 161-ի հարաբերությունը:

162(162). *Այ Սոմալար:* Սոմալար՝ գեղեցկուհիներ:

163(152). *Նար, գյուլում:* Հիմնական խոսքերի ամեն նոր տողն սկսվում է «Նար, գյուլում» կրկնակի կրկնությամբ:

164(18). *Մայրիկ, ես գնում եմ:* Տե՛ս ե՛ժ 9/7 և ե՛ժ 10/147:

165(17). *Լուսնակն անուշ:* Մանրամասն ասված է ե՛ժ 9/44, 108, 128-ում, տե՛ս նաև ե՛ժ 10/152, 153:

167(93). *Ում կերևար, ծուն կերևար:* «Ազգագրական ժողովածուում» է՛ժ 11/56 գրեթե մույնն առանց զարդանախշերի է: Ներկա տարբերակն ավելի հին գրառում է: Նկատելի է մեղեդու նարպատությունը «Ամպել ա՛՛ ծուն չի գալի» հայտնի երգի կրկնակային քաժնիք՝ քերև, որպես ղրա նախանկան մի տարբերակ:

168(161). *Իմ յարը հանդին տեսա:* Դանդաղախոս, քայց խիստ չափավորված այս եղանակը խաղը մտորի գործադրման քննորդ օրինակներից է:

169(157). *Բերդի բոլոր ավազ ա:* Տե՛ս ե՛ժ 11/127 և 128:

170(153). *Ամպել ա՛՛ ծուն չի գալի:* Տե՛ս ե՛ժ 11/17:

171(195). *Գյուրովա միջի վանքը:* 1828-29 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմի ժամանակներին քննորդ խոսքերով պահպանված՝ արագ, «թոնոցի» շուրջպարի երգ է: Իշխան, գեներալ Բիհորտովը (Բիհորտյան Բարսեղ, 1791-1858 թթ.) այդ պատերազմի գործուն մասնակիցն էր, հատկապես՝ Ախալցխայի գրավման ու պաշտպանության համար մղված մարտերում: 1830-38 թթ. նշել է հայկական մարզի կառավարիչը: Բնագրում կա Կոմիտասի նշումը՝ երգի մեղեդին պարուկից բեմկորմի փոխադրելու մասին:

172(46). *Սոնա յար:* Փոքրածավալ, պարզ կառուցվածքով, սակայն եռամղով ու բերկրայի այս եղանակը Կոմիտասի հիմնախի խմբերգերից մեկն է հիմքն է դարձել, տե՛ս ե՛ժ 2/62:

173(47). *Ջիլինն, Ջիլինն:* Միանգամայն յուրահատուկ եղանակ ունի՝ մասնավորապես կրկնակային քաժնի 2+1+2 և ամբողջի 5+2 5+2 շարահայտությամբ և կառուցվածքով՝ միշտ երկշաբին մույն նյութի մամր տարբերակումներով: Թևե քննզումը զվեստատով պարզ գրված է Ջիլինն, մեզ թվում է, թե մի աղճատում կա այստեղ, պետք է լինի՝

*գիլին է,
մային է,*

174(58). *Բյուրյուրի քաղը:* Հետաքրքրական է ձայնադրայային դրուբյունը՝ ձայնակարգը նման է միջնադարյան-եվրոպական հիպոհոնիակայինն, սա-կայն, անշուշտ, տեղական երևույթ է: Թերևս, վիճելի է այդ մաժոր հնգալարում հիմնահնչյունի հարթը ո՞ր թեղա 4-րդ, այլ հինց 1-ին աստիճանը (սոլ)՝ եթե եղանակը *դո-սի-բեմոլ-յա-սոլ* մեղեքնքաց քառալարով այդ հնչյունով ավարտվեր, դուցե և ձայնակարգային փոփոխվածությամբ հատուկ դեպք է, երբ պոստնոնալ հիմնահնչյուններից ոչ մեկը վերջավանդործն էլ կա-լումամում (հիրալի, մեկզարանային կատարման դեպքում թե՛ մեկ, թե՛ մյուս հնչյունը կարող էր ձայնառություն դառնալ): Բնագրում հիմք աստիճան ցած փոխարեւել մշտն կա (փուշը դարձնել բեմկորմ): Այս դեպքում ձայնակարգն իր տոնայնությամբ ևս կոմիտասյան քառալարերի դիատոն հնչյունաշարում իր *քնական* դիրքը կզրավեր:

175(96). *Դե հիւ, լսան:* Բնագրում հիմնահնչյունը փուշից ստորին խոսքային փոխարեւել մշտն կա: Երեք հնչյունից կազմված այս շարքում ձայնակարգային քակարար կալումություն չի դրսևորվում:

176(85). *Վայ լե, լե. սևավոր Սառան:* Կարող է դիտվել նաև որպես *սի բեմոլ-դո* մոդուլացման օրինակ, քամի որ մինչև վերջին *սի բեմոլը* ներառյալ այդ հնչյունի հիմնածայնային զգացողություն կա:

177(177). *Դոն, դոն, դոն, գյուլում յար:* Խոսքերը թերի են:

179(179). *Երի, երի, երի քան:* Դատելով այս և մի քանի մտասկա երգերից՝ ներկա 325 ժողովածուում երգերի սկզբնական հաջորդականություն մեջ նկատի է առնված նաև եղանակների երկշաբին-քննային մեամությունները: Ներկա երգի ավելի պարզ, կրկնվող 1+1 կառուցվածքով տարբերակ է, խոսքային մույն կրկնակով ե՛ժ 9/134-ը: Այստեղ հետաքրքրականը

հնճք հիմնական երգի ու կրկնակի 2+3 կառուցվածքն է:

181(181). *Մեր խնկեմնի ծառը:* Թերևս գրատունը կիսատ է:

182(182). *Աման, օյ:* Թերևս այս երգն էլ կիսատ է գրված:

183(183) *Երկնքից անցավ խազը:* Մի տարբերակ էր կա 317-ում Եժ 12/138, երկու՝ ուն է դո ավարտահանդուրով: Խորքային մշակումը՝ «Օրոր, Արիճ», Եժ 2/59:

185(1). *Աման, մեր մարդը:* Ենթադրվում է, որ ավարտի վերջավորությունը *Ֆա* պետք է լինի, ուստի ցածրը և բարձր 3-րդ աստիճաններն (ձայնակարգային փոփոխականություն) այդ հնչյունի վրա են հիմնվում:

186(80). *Ազգի, արի թե Ֆաս առնեմ:* Անբողջական երգ է և, ուրեմն, ունի *առ* հիմնահնչյունով անցում մի ձայնակարգից մյուսը:

187(133). *Բարուն կա բարձրանչի:* Նույնը ինչ մատուցող երգում: Որպես կատակարյին բնույթի երգ, զետեղել ենք նաև «Մանրային» ժողովածուում Եժ 10/191:

188(49). *Չուն դնեմ թավեն, խաչն:* Կա նաև Եժ 11/3 տարբերակը:

189(62). *Հոյ, յար, ազիզ յար:* Կա նաև Եժ 11/4 տարբերակը:

190(8) և 191(35). *Յաման, ամի:* Սրանցից առաջինը նույնն է, ինչ Եժ 11/36-ի Ա տարբերակը: Նույն երգի բազմաթիվ տարբերակները տե՛ս նաև Եժ 9/92, այստեղ թիվ 42, 53, 63:

192(193). *Մեր թագվորին ինչ պիտաներ:*

193(156). *Գացեք, թերեք թագվորամեր:*

194(207) և 195(190). *Մեր թագվորն էր իսայ:*

196(212). *Թագվորի մեր, դուրս արի:* Տե՛ս Եժ 10, Հարսանեկան երգեր: Ինչպես երևում է՝ մեկ աստիճան հետավորությամբ ձայնակարգային-տոնայնական անցումը նախանկատված երգերին առանձնապես բնորոշ է:

197(32). *Այ տղա, հեռովն արի:* Այլ դեպքում ինքը՝ Կոմիտասը մնան եղանակը կտակտավորոր սկզբից՝ լրիվ տակտով ու թերևս 6/8-ով: Այստեղ, ինչպես և ներկա ժողովածուի շատ այլ երգերում, բնորոշ են ոչ միայն խաչոր (տակտային) տակտերը, այլև եղանակի (նաև՝ խոսքերի) շարահյուսական միավորները հնարավորին չափ թիվ կեսկիսերը (ասված էր նաև Նախարարում):

199(203). *Երևան՝ յարտու թագար* (Չարտու թագար՝ քառակողմ հրապարակային շուկա): Տե՛ս թիվ 197-ի դիտողությունը: Երկրորդական տակտադրերը մեր նշանակածն են:

200(206). *Կապույտ քուտակ հեծել են:* Հավանաբար, 5-րդ տակտը պետք է լիներ 9/4: Տարբերակները՝ Եժ 11/21 և Եժ 12/216, 220:

201(204) և 202(205). *Գորսանց հաց եմ տանում:* Տե՛ս նաև Եժ 11/140, Եժ 12/47:

203(51) 1). *Տվիլ եմ, կելմեմ սարը:* Հարբբան է, տե՛ս նաև Հա դորբբան, թե դորբբան՝ այստեղ 204(151):

205(125). *Էրկեն գոմը սպեր եմ:* Տե՛ս նաև Եժ 12/136:

206(15). *Կայնել եմ գալ չեմ կարս:* Տե՛ս նաև Եժ 11/2:

207(12). *Ամպե ա՛ թոն չի գալիս:* Երկու երգի ժողովրդի մեջ կատարված միացում է. առաջինը՝ նշանավոր «Հով արեք, սարեր ջան»-ի տարբերակ է, որպես այդպիսին քերական է Եժ 9/43-ի ծանոթագրության մեջ: Երկրորդը խոսքերով անցկցում է «Յար, արի, յար» երգի հետ Եժ 11/24: Առաջին եղանակում մայնակարգի փոփոխում կա սեկունդային, երկրորդում՝ տեղեկային հետավորությամբ: Բնագրում եղած ռիթմական վրիպակն այստեղ ուղղել ենք:

208(38). *Ես թեզ տեսա:* Դազմաձևար, «Ազգագրական ժողովածուի», թիվ 56՝ Եժ 11/62-ի «Ես թեզ տեսա» երգի տարբերակ է, խոսքերը գրված չեն: Փորձ է արված եղանակը շարադրել անփոփոխ 15/8 չափով:

209(25). *Ես սարեմ կուգալի:* Փոքր չափով զանազանվող տարբերակ է 317/37-ի՝ Եժ 12/179, որի հետ համեմատելիս պարզ երևում է եղանակի մետրական ձևակերպման բնագավառում Կոմիտասի մտեղման մեջ տեղի ունեցած փոփոխությունը:

210(208). *Էրկ էի, հայ:* Հարսանեկան երգերը Եժ 12:

211(57). *Ախ, լոթի Մարան:* Տե՛ս այստեղ թիվ 37/171-ի ծանոթագրությունը:

212(224). *Շարավիլ եմ՝ ջուր չկա:* Ինքնական կազմակերպությունը յուրատեսակ է և քաջատիկ:

213(23). *Չինար ես, կետանալ մի:* Տե՛ս Աժ 1/13-ի ծանոթագրությունը՝ Եժ 11/4:

215(94). *Ոսկե մատնիք մատնեիրիս:* Տե՛ս նաև Եժ 11/63:

216(108). *Տղա, տղա, մեր տղա:* Անհամաչափ զույգ կառուցվածքի օրինակ է. (2+ 4) (2+ 4):

217(134). *Սարեն եկավ ծխավոր:* 1-ին տակտը հիմնական երգի Ա տոնը է, մնացած 6 տակտը՝ կրկնակը:

218(172). *Գուլյուրի քարեր:* Եղանակը կարող էր համարվել «ծառք և պատասխան» պարզազույգ կառուցվածքի օրինակ, եթե Ա ֆրազը, ինչպես սովորաբար լինում է մնալ դեպքերում, այլ խոսքերով կրկնվեր (= «ծառք» և «ծառքապնդում»), և դրանով հաջորդ երկու ֆրազները ձայնակարգային անկալույնության լուծումով հանդերձ, կդառնային համարժեք «պատասխան»: Սակայն, այստեղ կառուցվածքը սկզբունքորեն նուսֆրազ է, դրանով էլ այն ինքնատիպ է: Անբողջություն, դրուսամենայնիվ, ավելի ընկալվում է որպես յուրատեսակ կրկնակ, քան՝ «հիմնական թեզ»:

219(191). *Մեր թագվորն էր խայ:* Հարսանեկան երգերի մասին տե՛ս ԵԺ 10:

220(99). *Այ տղա, սև յտխավոր:* Սկզբնական ծայնակարգը սի բեմոլի վրա հիմնվող միևուրն է:

221(155). *Շիրակի հավկիթ կտվեցմելու եղանակ:* Ջատկվա այդ պատանեկան ծիսական խաղի խոսքերը, չնայած մեր ձեռնարկած եռամիտում փնտրումներին, գտնել չհաջողվեց: Մեղեդին առանց խոսքերի է, որպես «կոմպոզ» կողմերի հարց ու պատասխան՝ խիստ արտահայտիչ է:

222(154). *Յար, արի, յար:* Տե՛ս ԵԺ 11/24: Այս երգը ԱԺ 1-ում (թիվ 22) վերնագրված է «Դու անսիրտ յար»:

223(130). *Ջամայեռ բանձր տեղ ա:* Չափ նշված չէ. նշանակեցինք ըստ Կոմիտասի մոր (ներկա ժողովածուում հանդես բերած) մոտեցման:

225(95). *Բարունս ծիրան:* Ջետեղել ենք մաս «Ժամբայինում» ԵԺ 10/90:

226(98). *Ես աղջիկ եմ, հեր չունեմ:* Մեղեդու կառուցվածքն է՝ 3 + 4, 2 + 2:

228(97). *Ես Կոստոն եմ:* Պարագայական, պատմակենցաղային բովանդակության երգերից է:

229(169). *Ծամերդ, ծամերդ:* Աշուղական է, քայն եղանակը գյուղական եղանգ ունի:

230(33). *Քելե, քելե, քելքով աղջիկ:* Տե՛ս ԵԺ 11/12, 13:

231(100). *Իմ աղբեր ծառան տակին:* Այս խոսքերով Կոմիտասի գրառումներում չորս տարբեր երգ կա: Ներկայացվող այս օրինակի եղանակը հոռովել է հիշեցնում:

232(101). *Աղջի, հարսնառդ եկավ:* Տե՛ս ԵԺ 11/40:

233(235). *Ընկա թաղեթաղ:* Պամոխտական ընդարձակ պատում է: Եղանակի «վիրտուոզային կադենցիան» ավելի սազական է աշուղներին, քան պարզ գեղուկներին:

ՔՐՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբան.....	7
Նախաբան ուսերեն.....	11
Նախաբան անգլերեն.....	13

Հայ ժողովրդական երգեր
 Ժողովածու Տասներորդ, ճեռ. քիվ 325
 Կազմված 1907-1909 թթ. հիմև և նոր
 գրառումներից

Միաձայնակարգ եղանակներ, գրառված՝ ա. Բենկերը հիմնական յուրմով	
1(209). Էս յանը ուրի.....	17
2(211). Էս յանը ուրի.....	18
3(142). Ջուր կուգա վերին սարեն.....	19
4(210). Ջուր կուգա վերին սարեն.....	20
5(6). Վարդ կոշիկս.....	21

ք. Խոսքովային հիմնական յուրմով

6(145). Տուն արի.....	22
7(124). Դե գյուղում, մա, մա.....	23
8(4). Թաք տանեին.....	24
9(141). Ծառի տակին կար կանեմ.....	25
10(2). Արուքը գնաց գեղանը.....	25
11(75). Էս օր ուրբաք ի պաս ի.....	26
12(194). Մեր թագվորն էր խաչ.....	27
13(144). Հով այլմահին քնել ես.....	28
14(149). Գետանց ջուրը սառել ա.....	29
15(201). Չյուն ա գալի.....	30
16(202). Չուն դնեմ թաղեն, խաշեն.....	30
17(31). Ես մարալ, դու ջեղրան.....	30
18(70). Գյուս արի.....	31
19(16). Արագն եկավ լափ տաղեն.....	32
20(135) Մար, սար սիրավոր եմ.....	32
21(29). Ելա սարերը սեղրան.....	33
22(27) Խաղ սանեմ խաղի գլխին.....	33
23(186) Ատոված քու աղբեր պահի.....	34
24(88). Վայ լե, լե... էրվես դու, վառվես.....	34
25(90). Վայ լե, լե... Հակորին սիրիր.....	35
26(185). Կաքավն ա կայմել քարին.....	36
27 (89). Գարուն ա՛ ձուն ա արել.....	37
28(228). Աման յարդ.....	37
29(66). Ակամ-սալամի յարդ.....	38
30(65). Մարալդ.....	38
31(10). Մարալդ.....	39
32(70). Գու լուսնակ ես.....	39
33(110). Այ աղջիկ, ծամով աղջիկ.....	40
34(107). Միրուն ջան.....	41
35(109). Դե քելի, Մարան ջան.....	43
36(72). Ջանի, ման.....	44
37(171). Ախ, լոթի Մարան.....	45
38(13). Արագն եկավ լափ տաղեն.....	45
39(71). Տուն եմ շինե գետոց քերան.....	46
40(91). Քամին եկավ նրան-նրան.....	47

41(86). Միրուն Արագ, ջան Արագ.....	47
42(9). Յաման, ամի.....	48
43(44). Աղջիկ մազերով.....	49
44(56). Մարալդ.....	49
45(74). Արդ ցնծացեք.....	50
46(215). Միրունի քունը տարավ.....	50
47(199). Էս յանը ուրի.....	51
48(104). Ես էլ կուգեմ.....	52
49(137). Իջեք չայիրները.....	53
50(214). Աղջի, արի քե ֆաս առնեմ.....	55
51(102). Ամպել ա կամար-կամար.....	56
52(229). Նեստորը գնաց Մարգարի գեղը ...	57
53(19). Յաման, ամի.....	58
54(115). Հարբբան.....	59
55(87). Լե, լե, լե, էս ինչ.....	60
56(216). Երևան քաղ եմ արել.....	61
57(200). Վայ լե, լե, լե. Ես դարիք եմ.....	62
58(68). Դուքնի յողղան.....	63
59(45). Տիգրան աղի մատի օղը.....	63
60(14). Հարբբան.....	64
61 (148). Հարբբան.....	65
62(63). Միրուն Ծամամ.....	66
63(32). Յաման, ամի.....	67
64(138). Ձիմչ ու զիմչ.....	67
65(30). Ամպել ա՛ ձուն չի գալիս.....	68
66(103). Ես էլ կուգեմ.....	69
67(116). Համդեմ գաս.....	70
68(192). Մեր թագվորն էր խաչ.....	71
69(44բ). Մը քորես տանինա.....	72
70(146). Ջուր գնաց.....	72
71(67). Ալ ու ալվան ես առել.....	73
72(42). Գացի արտեք.....	75
73(111). Աղբերս գացել Երևան.....	76
74(52). Հո տալիք ջան.....	77
75(21). Խորոտ էր.....	78
76(143). Դարաս քերիի պլանը.....	79
77(28). Կամաչ արտի.....	80
78(14). Որլին ասաց.....	80
79(22). Մելքի ծինը կապուտ.....	81
80(36). Արևն ատավ սարն ի վեր.....	82
81(220). Քելե, քելե, քելեով աղջիկ.....	83
82(11). Հով արա, սարեր.....	84
83(34). Արագը հեշտացել ա.....	84
84(113). Ամպել ա կամար-կամար.....	86
85(69). Նա լուս էր.....	87
86(221). Իմ աղբեր ծառան տակին.....	88
87(56). Էս օր աշուն ի.....	89
88(59). Գնացի կալը.....	90
89(50). Ելեք չայիրները.....	90
90(175). Հարբբան.....	91
91(112). Հարբբան.....	92
92(197). Քոչ, տարին օտար.....	93
93(83). Գյուղա օլղում.....	94

94(92). Լուսնակ եւ ամպի միջին.....	94	146(189). Մեր դռանը խնկի ծառ.....	136
95(140). Ծաղկեկանա ձողեկն են.....	95	147(176). Դուռ շոքորա, Եղեթ քան.....	136
96(40). Մտավ տունը, փակեց դուռը.....	95	148(158). Աղբեր՝ ումի՞մ՝ Աղասի.....	137
97(226). Լեզուս չի խառում, լալ են.....	96	149(166). Հով, հով, հով՛ն ընկավ.....	137
98(219). Կապել ես կարմիր մարտ.....	97	150(76). Փափտրի քան.....	138
99(54). Գյուլի՛ չիք հոսանգի.....	98	151(84). Տո, գեշ կնիկ.....	138
100(55). Գնացի ջուրը՝ ջրի.....	98	152(24). Ջուրը խնել են.....	139
101(136). Յարտո են.....	99	153(164). Իրիկվան մութը կոխեց.....	139
102(150). Մայրամ կանչեք.....	99	154(79). Ծալ էրա.....	140
103(53). Ալազյազ գլխիս դուման ա դատել.....	100	155(163). Ամպել ա՛ ձուն չի գալի.....	141
104(78). Տուն են չինե գետու բերան.....	101	156(160). Արի գնամը՝ մեր տունը տես.....	141
105(236). Լե, լե, յաման.....	102	157(106). Աղվես գնաց, մտավ ջաղաց.....	142
106(227). Ընկերով կայնած քուչեն.....	103	158(105). Ծաղիկ ես.....	143
107(225). Ծաղիկ ես՝ քու ալեն են.....	104	159(7). Բեղեմի քան, բերեմի.....	144
108(196). Էս դին աղբյուր ա.....	105	160(132). Յայլու միջու խաղում էր.....	145
109(126). Ծաղիկ ըսեն ու շարեն.....	106	161(159). Յայլու միջու խաղում ես.....	145
110(218). Այ տղա, դուն ասա.....	107	162(162). Այ Սոմալար.....	146
111(5). Աստված անեղ, ամժամանակ.....	108	163(152). Նար գյուլում.....	146
112(73). Օլիկ-մոլիկ մի յարբ.....	109	164(18). Մայրիկ, ես գնում են.....	147
113(213). Տարան Նոբարս.....	109	165(17). Լուսնակն ամուշ.....	148
114(222). Մարե, մարե.....	110	166(26). Կողբա բերող բլեր ա.....	148
115(139). Ջիճչ ու զիճչ.....	110	167(93). Ուռ կերևար, ձուն կերևար.....	149
116(48). Յարտո են.....	112	168(161). Իմ յարը հանդին տեսա.....	149
117(223). Մեր տուն, ձեր տուն.....	112	169(157). Բերդի բոլոր ավազ ա.....	150
118(39ա). Հավար Ջուլու.....	113	170(153). Ամպել ա՛ ձուն չի գալի.....	151
119(217). Ծաղիկ ունեն՝ շատ քաց ա.....	115	171(195). Գյումրվա միջի վանքը.....	152
120(77). Էս օր ուրբաթ պիտեր.....	116	172(46). Սոնա յար.....	153
121(230). Աղվեսաղբ, յար, բլել ա.....	117	173(47). Ջիլիեն, Ջիլիեն.....	154
122(198). Դարիք են տեղս քար ա.....	117	Ե. Փուշ հիմնահանդումով	
123(41). Հավար երնակ էր.....	119	174(58). Բյուրբյուլի քաղը.....	155
124(168). Յայլի ծաղիկ, Գյուլիզար.....	119	175(96). Դե հլե, լուման.....	155
125(167). Օ, յար: Ծաղիկ, Ծաղկեկանա ես.....	120	176(85). Վաչ լե, լե. սևավոր Սառամ.....	156
126(3). Եողոյիկ մորթաբն եկել է.....	121	177(177). Դուռ, դուն, դուն, գյուլում յար.....	156
գ. Ներքմայաղ հիմնահանդումով		178(178). Էլեք, աղբեր.....	157
127(82). Ջեզի կասեն հոնսի հարս.....	122	179(179). Երի, երի, երի քան.....	157
128(43). Մշու սարեր մշուշ էր.....	123	180(180). Մի ճար արա.....	158
129(173). Վրան են գարկել սարին.....	124	181(181). Մեր խնկենի ծառը.....	159
130(20). Ելեք, աղբեր.....	124	182(182). Աման, օյ.....	159
131(121). Հովկ ամուշ.....	125	183(183). Երկնքից անցավ խաղը.....	160
132(64). Մի ճար արա.....	126		
133(128). Միքոսմա ումի՞մ՝ մով ա.....	127	Փոփոխվող ձայնակարգով եղանակներ	
134(127). Քամին փչեց.....	127	ա. Հիմնահանդումների նույնությամբ	
դ. Պարույկ հիմնահանդումով		(պրինաչին հարաբերությամբ)	
135(174). Խեչոն գնաց Բայազեդ.....	128	184(184). Դու մտել ես դռակին.....	160
136(165). Դուռ քաց արեք.....	128	185(1). Աման, մեր մարդը.....	161
137(60). Հըն դը լեն, օ տալը.....	129	186(80). Աղի, արի քե Ֆաս անեն.....	162
138(118). Եկար, մեր դռով անցար.....	129	187(133). Բաղումս կա քաղմանի.....	163
139(119). Նամիկ, մամանիկ.....	130	188(49). Չուն դենե թավեն, խաշեն.....	164
140(120). Նամիկ, մամանիկ.....	131	բ. Մեկատիվան հետադարձությամբ	
141(117). Մարերու սերյանի յար.....	132	(սեկունդաչին հարաբերությամբ)	
142(131). Ես աղջիկ են բաղի պես.....	132	189(62). Հոյ, յար, ազիզ յար.....	165
143(61). Արի երբանք ասը՝ սմծի.....	133	190(8). Յաման, ամի.....	166
144(122). Գուքանը վարավոսին.....	134	191(35). Յաման, ամի.....	166
145(188). Գարունը մոր ա քացվել.....	135		

192(193). Մեր թագվորին ինչ պիտանենր.....	167	213(23). Չինար ես, կեռանալ մի.....	183
193(156). Գացեք քերեք թագվորամենր.....	168	214(187). Կաքալ եմ.....	184
194(207). Մեր թագվորն էր խաչ	169	215(94). Ուսկ մատնիք մատնեիրս.....	184
195(190). Մեր թագվորն էր խաչ	169	216(108). Տղա, տղա, մեր տղա.....	185
196(212). Թագվորի մեր, դուս արի.....	170	217(134). Սարեն եկալ ճխավոր.....	186
197(32). Այ տղա, հերովն արի.....	171	218(172). Գուլլուքի քարեղ.....	187
198(123). Դար ի վեր քուր ա զնում.....	172	219(191). Մեր թագվորն էր խաչ.....	187
199(203). Երևան՝ չարսու թագաք.....	172	220(99). Այ տղա, սև չուխավոր.....	188
200(206). Կապուտ քուռակ հեննլ եմ.....	173	221(155). Շիրակի հավկիթ կովեցնելու եղանակ.....	189
201(204). Գուրամը հաց եմ տանում.....	173	222(154). Յար, արի, յար.....	190
202(205). Գուրամը հաց եմ քերում.....	174	223(130). Քանաքեռ քանճր տեղ ա.....	191
203(51). Տվել եմ, կելնեն սարը.....	175	224(129). Ես մի կամաչ խիյար եմ.....	192
204(151). Հա դուրբան, քե դուրբան.....	176	225(95). Բադունս ծիրան.....	193
205(125). Էրկեն զոմը սալեր եմ.....	176	դ. Եռաստիճան հեռավորությամք (կվարտային հարաբերություն)	
206(15). Կայնել եմ՝ գալ չեմ կարա.....	177	226(98). Ես աղջիկ եմ, հեր չունեմ.....	194
գ. Երկաստիճան հեռավորությամք (տեղեցիային հարաբերություն)		227(147). Պզտի աղջիկ, գալլամ ես.....	195
207(12). Ամպել ա՝ քոն չի գալիս.....	178	228(97). Ես Կոստոն եմ Բայազիդցի.....	196
208(38). [Ես քեզ տեսա].....	179	229(169). Մամերդ, ծամերդ.....	197
209(25). Ես սարեն կուգայի.....	180	230(33). Քնելքնելք, քելքով աղջիկ.....	197
210(208). Վեր էլի.....	181	231(100). Իմ աղբեր ծառան տակին.....	198
211(57). Ախ լոթի Մարան.....	182	232(101). Աղջի, հարսմատդ եկալ.....	198
212(224). Շարավել եմ՝ քուր չկա.....	182	233(235). Ընկա քաղեք քաղ.....	199
		Մամոթագրություններ և վերլուծական դիտողություններ.....	201

CONTENTS

Preface	7	33(110). Ay, girl with a plait (a).....	40
Preface in Russian	11	34(107). Pretty lass (a).....	41
Preface in English	13	35(109). Walk, walk, dear Maran (a).....	43
		36(72). Djani man (comic song).....	44
		37(171). Ah, reveller Maran (b).....	45
		38(13). The Aras flows, the wave strikes (a).....	45
		39(71). I built a house by the river (a).....	46
		40(91). The storm has blown (j).....	47
		41(86). Beautiful is the Aras river (a).....	47
		42(9). Oh, father (h).....	48
		43(44). Capricious maid (a).....	49
		44(56). Maralo, a maid of the mountains (b)...	49
		45(74). Rejoice (Christmas song).....	50
		46(215). The beauty overcome by sleepiness (b)	50
		47(199). Comic song (i).....	51
		48(104). I also wish him well (a,b).....	52
		49(137). We went to the meadow (a).....	53
		50(214). Daughter, let me buy you a fez-hat (i)	55
		51(102). The clouds thickened (a).....	56
		52(229). Nestor went to Maggar's village (everyday)	57
		53(19). Oh, father (h).....	58
		54(115). Habrban (b).....	59
		55(87). Ah, grief, grief (h).....	60
		56(216). I planted a garden in Yerevan (b)....	61
		57(200). Vai, le, le, le... I'm a wanderer (f)....	62
		58(68). The silk blanket (b).....	63
		59(45). The ring on Tigran's finger (h).....	63
		60(14). Habrban (b).....	64
		61(148). Habrban (b).....	65
		62(63). Beautiful Sharnam (b).....	66
		63(32). Oh, father (h).....	67
		64(138). What, what shall I give the swimmer? (a)	67
		65(30). It is cloudy, but there is no snow (a)....	68
		66(103). I also wish him well (a).....	69
		67(116). If you come from the fields (e).....	70
		68(192). Our groom with a cross (c).....	71
		69(44b). Wedding song of Mush (c).....	72
		70(146). He went away in vain (j).....	72
		71(67). Dressed up in red (a).....	73
		72(42). I went to the fields (a).....	75
		73(111). My beloved went to Yerevan (a).....	76
		74(52). Oh, my beloved (a,b).....	77
		75(21). The guy is short but comely (b).....	78
		76(143). The fortress of Kars (k).....	79
		77(28). The edge of my green field (b).....	80
		78(14). My son said: rest in peace (d).....	80
		79(22). Melik has a black steed (h).....	81
		80(36). The sun rose above the mountain (a)...	82
		81(220). Step along, step (a).....	83
		82(11). Make it cool mountains (a).....	84
		83(34). The Aras river, covered with ice (a)....	84
		84(113). The clouds thickened (a).....	86
		85(69). She is like the light (c.i.).....	87
		86(221). My brother is standing under the tree (b)	88

*Letters in parentheses indicate, in a most general way, the genre of the song:
 (a) - love-lyrical; (b) - dance-song; (c) - wedding;
 (d) - recruitment; (e) - labour; (f) - wandering;
 (g) - pastoral; (h) - lament; (i) - comic; (j) - social-historical theme; (k) - lyrical, sorrowful

87(56). Now it's fall, Mariam (b)	89	d. Basic tone b	
88(59). I went to the threshing floor (b)	90	135(174). Khecho went to Bayazed (j).....	128
89(50). Go to the meadows (a)	90	136(165). Open the door (b)	128
90(175). Habrban (a,b)	91	137(60). Comic song.....	129
91(112). Habrban (a,b)	92	138(118). You came passing by (b)	129
92(197). Comic dance-song.....	93	139(119). Maid, I want to dress up (a,b).....	130
93(83). If I were a field flower (b)	94	140(120). Maid, I want to dress up (a,b).....	131
94(92). You are like the moon in the clouds (a)	94	141(117). Lauding the beloved one (b).....	132
95(140). I come from Tsaghkevan (a).....	95	142(131). I'm beautiful in everything (a).....	132
96(40). He came into the house and closed the door (j)	95	143(61). Let's go to the mountains to gather	
97(226). I'm tongue-tied (unable to speak) (a)...	96	herbs (a).....	133
98(219). You tied a wedding ribbon (c).....	97	144(122). The plow is in the furrow (b).....	134
99(54). Gyuli in a cotton dress (b)	98	145(188). The spring has just come (a).....	135
100(55). I went to the spring for water (a).....	98	146(189). The incense tree near my house (b)...	136
101(136). I feel melancholy (a)	99	147(176). Step swiftly, Shogher, love (b).....	136
102(150). Call Mariam (i)	99	148(158). I have a beloved - Aghasi (a).....	137
103(53). Mist covered mountain Alagyaz (a)...	100	149(166). Coolness in the air (k).....	137
104(78). I built a house by the river (b).....	101	150(76). Papuri (dance) (b).....	138
105(236). Le, le, yaman (grief) (f)	102	151(84). Unskillful woman (i).....	138
106(227). Standing with friends outside (a).....	103	152(24). I drank water (b).....	139
107(225). My glowingly-red flower (b)	104	153(164). The evening came down (b).....	139
108(196). The spring on this side (a)	105	154(79). Pack up the dowry (c).....	140
109(126). I shall weave a wreath and sing		155(163). It is cloudy, there is no snow (a).....	141
(fortune-telling song)	106	156(160). Come, I'll show my house.....	141
110(218). Fellow, you say (b)	107	157(106). Foxie came into the mill (i)	142
111(5). Quite unexpectedly my donkey died (i)	108	158(105). You are a flower (b).....	143
112(73). Beloved (b)	109	159(7). Beloved Berzeni (b).....	144
113(213). My Noubar was led away (a).....	109	160(132). You are dancing a round dance (b)...	145
114(222). Mother, do not go (b)	110	161(159). You are dancing a round dance (b)...	145
115(139). What, what shall I give the swimmer? (a)	110	162(162). Oh, beauties (b).....	146
116(48). I feel melancholy (a)	112	163(152). Nar, the little flower (b).....	146
117(223). Our house next to yours (a).....	112	164(18). Mummy, I'm going (d).....	147
118(39a). Help, Zulo (a)	113	165(17). The moon is tender (g).....	148
119(217). My flower (a)	115	166(26). The Koghb fortress went to ruin (a)...	148
120(77). It should be Friday today (h).....	116	167(93). Light snow (Shogher, dear) (b).....	149
121(230). The Fox Mountain sank (a).....	117	168(161). I saw my beloved in the meadow (a)	149
122(198). I am a wanderer (f)	117	169(157). Sand is around the fortress (a).....	150
123(41). Blessed be that day (a)	119	170(153). It is cloudy, there is no snow (a,b)	151
124(168). Gyulizar, the flower of the mountains (b)	119	171(195). A monastery in Gyumri (j).....	152
125(167). Beloved, you are a flower from		172(46). Sweetheart Sona (b).....	153
Tsakhkevan (a)	120	173(47). Zillnay, Zillnay (maid's name) (b).....	154
126(3). Aunt Shoghoyik has come (ritual).....	121		
		e. Basic tone e	
c. Basic tone a		174(58). Nightingale garden (b).....	155
127(82). You are called the elder's daughter-in-law (b)	122	175(96). Comic dance-song.....	155
128(43). Mush mountains befogged (b).....	123	176(85). Vai, le, le, Sara was taken away (k)...	156
129(173). I put up a tent in the mountains (a)...	124	177(177). Don, don (comic dance-song).....	156
130(20). Rise, brothers (b).....	124	178(178). Rise, brothers (b).....	157
131(121). Coolness in the air (b).....	125	179(179). Dance, dance, love (b).....	157
132(64). Help me (b)	126	180(180). Help me (b).....	158
133(128). My dress is blue (a)	127	181(181). Our incense tree (a).....	159
134(127). The wind blew (a)	127		

182(182). Woe is me (a).....	159
183(183). A goose flew in the sky (a).....	160

Melodies in Changing Modes

a. With identical basic tones

184(184). You're sitting on feather-bed (a).....	160
185(1). Oh, my hubby (l).....	161
186(80). Daughter, let me buy you a fez-hat (l)	162
187(133). A gardener in my garden (a).....	163
188(49). I'll put the egg on the boil (a).....	164

b. One Degree Apart

(second-related)

189(62). Oh, sweetheart (a).....	165
190(8). Oh, father (h).....	166
191(35). Oh, father (h).....	166
192(193). What does our kng (groom) need? (c)...	167
193(156). Bring in the groom's mother (c).....	168
194(207). Our groom with a cross (c).....	169
195(190). Our groom with a cross (c).....	169
196(212). Groom's mother, come out (c).....	170
197(32). Fellow, come secretly (a).....	171
198(123). Water is flowing from the mountains (a)	172
199(203). The big market in Yerevan (a).....	172
200(206). I saddled the black steed (k).....	173
201(204). I am taking dinner to the field (a)...	173
202(205). I am taking dinner to the field (a)...	174
203(51). I fell in love, I'll go to the mountains (a)	175
204(151). I shall die for you (b).....	176
205(125). I paved the stable with slabs (b)...	176
206(15). I'm standing, I can't go (a).....	177

c. Two Degrees Apart

(third-related)

207(12). It is cloudy, but there is no rain (a)	178
208(38). [I saw you (a)].....	179
209(25). I was coming back from the mountains (a).....	180
210(208). Get up, groom's mother (c).....	181
211(57). Ah, reveller Maran (b).....	182
212(224). I'm thirsty, there is no water (a,b)...	182
213(23). You are a plane tree, don't bend (a)...	183
214(187). I am a quail (h).....	184
215(94). Golden rings on my fingers (a).....	184
216(108). Our fellow (b).....	185
217(134). The horseman came down the mountain (k)	186
218(172). Gyullidji mountains (k).....	187
219(191). Our groom with a cross (c).....	187
220(99). Hey, fellow in the black coat (a).....	188
221(155). Shirak melody, connected with Easter games.....	189
222(154). Come, come, yar (beloved) (a).....	190
223(130). Kanaker is standing high (a).....	191
224(129). I am a green sprout (a).....	192
225(95). Apricots are ripe in the garden (h).....	193

d. Three Degree Apart

(fourth-related)

226(98). I am a fatherless girl (k).....	194
227(147). Girl, you are daring (a).....	195
228(97). I am Kosto from Bayazed (j).....	196
229(169). Your plaits, your plaits (a).....	197
230(33). Step along, step (a).....	197
231(100). My brother is under the tree (a).....	198
232(101). Maid, your in-laws have come (c)...	198
233(235). I am wandering, inconsolable (f)...	199
<i>Commentaries</i>	201

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие.....	7	35(109). Шествуй, шествуй, милая Маран...	43
Предисловие на английском языке.....	11	36(72). Джани ман (шуточная)	44
Предисловие на русском языке.....	13	37(171). Ах, гуляка Маран (б)	45
Армянские народные песни			
Сборник Десятый, рукопись 325			
Собран в 1907-1909 годах из новых и старых записей			
Однолادовые мелодии, записанные			
а) с тоникой на фа			
1(209). Шуточная (и)	17	44(56). Марало, девушка с гор (б).....	49
2(211). Шуточная (и).....	18	45(74). Возрадуйтеси(рождественская песня)	50
3(142). С горы высокой течет вода (б).....	19	46(215). Красавицу сон ододел (б).....	50
4(210). С горы высокой течет вода (б)	20	47(199). Шуточная (и).....	51
5(6). Мои розовые саложки (а)	21	48(104). Я тоже желаю ему добра (а,б).....	52
б) с тоникой на соль			
6(145). Приди, приди, яр (возлюбленная) (а)...	22	49(137). Пойдите на луг (а).....	53
7(124). Ну, голуму (цветик), на, на (б)	23	50(214). Дочка, куплю тебе шапочку (и).....	55
8(4). Лишь бы замуж зяляи (и)	24	51(102). Стугулись тучи (а).....	56
9(141). Под деревом сижу и шью (а)	25	52(229). Нестор пошел к Маркару а	
10(2). Арут пошел в деревню (б,и)	25	деревню (к).....	57
11(75). Ныиче пятница, пост (б)	26	53(19). О, отец (з).....	58
12(194). Наш жених с крестом (а)	27	54(115). Абрбан (б).....	59
13(144). В тени уснула ты (а)	28	55(87). Ах, горе, горе (з).....	60
14(149). Вода в реке застыла (а)	29	56(216). В Ереване разбил я сад (б).....	61
15(201). Снег идет (а)	30	57(200). Вай, ле, ле... Странник я (е).....	62
16(202). Приготовлю завтрак (а)	30	58(68). Шелковое одеяло (б).....	63
17(31). Я – марал, ты – джейран (б)	30	59(45). Кольцо на руке Тиграна (з).....	63
18(70). Выйди из дому, матушка (а)	31	60(14). Абрбан (б).....	64
19(16). Течет Араз, бьет волна (а)	32	61 (148). Абрбан (б).....	65
20(135). Горы, горы, я влюблен (а)	32	62(63). Красавица Шамам (б).....	66
21(29). Вышла любоваться горами (з)	33	63(32). О,отец (з).....	67
22(27). Слою песню за песней (б)	33	64(138). Что, что дам я пловцу (а).....	67
23(186). Да храни Господь братья(любимого) (а)	34	65(30). Облачно, но снега нет (а).....	68
24(88). Вай, ле, ле... Сгореть бы тебе (а)	34	66(103). Я тоже желаю ему добра (а).....	69
25(90). Вай, ле, ле... Полобка Акопа	35	67(116). Пришел бы ты с поля (а)	70
26(185). Стоит перенетка на камне (а)	36	68(192). Наш жених с крестом (а).....	71
27(89). Весна, но снег пошел (а)	37	69(44р). Мушская свадебница.....	72
28(228). Ой, моя возлюбленная (а)	37	70(146). Напрасно ушел (к).....	72
29(66). Мой лихой возлюбленный (б)	38	71(67).Нарядилась в красное (а)	73
30(65). Марало, девушка с гор (б)	38	72(42). Вышел я в поле (а).....	75
31(10). Марало, девушка с гор (б)	39	73(111). Любимый отразился в Ереван(а).....	76
32(70). Ах, горе, горе (з)	39	74(52). Ой, моя любимая (а,б).....	77
33(110). Эй, девушка с косой (а)	40	75(21). Парень мал, да пригож (б).....	78
34(107). Красавица (а)	41	76(143). Карская крепость (л).....	79
		77(28). Кромка зеленого поля (б).....	80
		78(14). Сынок склял: останьтесь с миром (г)	80
		79(22). У Мелика конь вороной (з).....	81
		80(36). Солнце встало над горой (а).....	82
		81(220). Шествуй, шествуй (а).....	83
		82(11). Дайте прохладу, горы (а).....	84
		83(34). Покрылась ледом Араз-река (а).....	84
		84(113). Стугулись тучи (а).....	86
		85(69). Она со светом схожа (а,и).....	87

* Буквы в крутых скобках указывают (разумеется, в самой общей форме) на жанр песни:
 (а) любовно – лирическая; (б) песня-пляска; (в) – свадебная; (г) – рекрутская; (д) – трудовая; (е) – сюжетная; (ж) – старшая; (з) – плач; (и) – шуточная; (к) – социально-историческая тематика; (л) – лирическая скорбная.

86(221). Стоит брат под деревом (б).....	88	138(118). Прошла мимо ты (б...).....	129
87(56). Нынче осень, о Майрам (б).....	89	139(119). Девушка я, хочу приодеться (а,б)...	130
88(59). Пошла на гумно (б).....	90	140(120). Девушка я, хочу приодеться (а,б)...	131
89(50). Отправляйтесь на дуга (а).....	90	141(117). Восхваление возлюбленной (а).....	132
90(175). Абрбан (б).....	91	142(131). Всем хороша я (а).....	132
91(112). Абрбан (а,б).....	92	143(61). Пойдем в горы собирать траву (а)...	133
92(197). Шуточная (пласовая).....	93	144(122) Плуг в борозде (б...).....	134
93(83). Была бы я полевым цветком (б).....	94	145(188). Весна только наступила (а).....	135
94(92). Ты словно луна в облаках (а).....	94	146(189). Ладан-дерево у дома (б).....	136
95(140). Я с горы Цахкеванка (а).....	95	147(176). Ступай плавно, Шогер любимая(б)	136
96(40). Зашел в дом, закрыл дверь (к).....	95	148(158). Есть любимый у меня - Агаси (а)...	137
97(226). Язык мой онемел (а).....	96	149(166). Повеяло прохладой (л).....	137
98(219). Повязала свадебную ленту (а).....	97	150(76). Палури (название пляски).....	138
99(54). Гюли в ситцевом платье (б).....	98	151(84). Неумелая жена (к).....	138
100(55). Пошла к роднику за водой (а).....	98	152(24). Испила воду (б).....	139
101(136). Тоскую (а).....	99	153(164). Спустился вечер (б).....	139
102(150). Позовите Майрам (и).....	99	154(79). Сложите приданое (а).....	140
103(53). Алагэз-гору окутал туман (а).....	100	155(163). Облачно, но снега нет (а).....	141
104(78). Дом я построил у реки (б).....	101	156(160). Пойдем, покажу мой дом (б).....	141
105(236). Ле, ле, ямам (горе).....	102	157(106). В мельницу пробралась лиса (и)....	142
106(227). На улице с друзьями (а).....	103	158(105). Ты - цветочек (б).....	143
107(225). Алый цветочек мой (б).....	104	159(7). Любимая Берзени (б).....	144
108(196). Родник - на этой стороне (а).....	105	160(132). Ты танцуешь в хороводе (б).....	145
109(126). Сплету венки я и сплю (гадальная песня).....	106	161(159). Ты танцуешь в хороводе (б).....	145
110(218). Парень, ты скажи (б).....	107	162(162). Ой, красавицы (б).....	146
111(5). Неждано,негаданно околев мой осел (и)	108	163(152). Нар, цветочек (б).....	146
112(73). Любимая (б).....	109	164(18). Матушка, я уходи (г).....	147
113(213). Увели мою Нубар (а).....	109	165(17). Луна нежна (ж).....	148
114(222). Матушка, не уходи (б).....	110	166(26). Кохская крепость разрушилась (а)	148
115(139). Что, что дам я пловцу (а).....	110	167(93). Пошел снежок, милая Шогер.....	149
116(48). Тоскую (а).....	112	168(161). Увидела милого на лугу (а).....	149
117(223). Наш дом рядом с вашим (а).....	112	169(157). Вокруг крепости песок (а).....	150
118(39а). Помог, Зуло (а).....	113	170(153). Облачно, но снега нет (а, б).....	151
119(217). Цветок мой распустился (а).....	115	171(195). Монастырь в Гюмри (к).....	152
120(77). Сегодня быть бы пятнице (а).....	116	172(46). Любимый Сона (б).....	153
121(230). Осела Лисья гора (а).....	117	173(47). Зилино, Зилино (имя девушки) (б)...	154
122(198). Странник я (е).....	117	л) С тонкой на до	
123(41). Блажен тот день (а).....	119	174(58). Сад, где поет соловей.....	155
124(168). Гюльзар - цветок гор (б).....	119	175(96). Дз, лз, лман (шуточная пласовая)...	155
125(167). Любимая, - ты цветик из Цахкевана...	120	176(85). Вай, ле, ле, Сару увели (л).....	156
126(3). Пришла тетя Шогонк (обрядовая).....	121	177(177). Дон,дон (шуточная пласова).....	156
л) С тонкой на ля		178(178). Вставайте, братья (б).....	157
127(82). Тебя называют невесткой старости (б)	122	179(179). Пляши, пляши, любимая (б).....	157
128(43). Заволокло туманом мушские горы(б)...	123	180(180). Помогите мне (б).....	158
129(173). На горе поставил шатер (а).....	124	181(181). Наше ладанное дерево (а).....	159
130(20). Вставайте, братья (б).....	124	182(182). Горе мне (а).....	159
131(121). Повеяло прохладой (б).....	125	183(183). По небу гусь пролетел (а).....	160
132(64). Помогите мне (б).....	126		
133(128). Платье мое синего цвета (а).....	127		
134(127). Подул ветер (а).....	127		
г) С тонкой на си бемоль		Мелодии с переменными ладами	
135(174). Хечо отправился в Бажед (к).....	128	а) С одинаковыми тонкими	
136(165). Откройте дверь (б).....	128	184(184). Ты сидишь на перине (а).....	160
137(60). Шуточная.....	129	185(1). Ой, мой муженек (и).....	161
		186(80). Дочка, куплю тебе шапочку (и).....	162
		187(133). Садовник в саду у меня (а).....	163
		188(49). Приготовлю завтрак (а).....	164

б) На расстоянии одного тона (секундовое соотношение)		211(57). Ах, гуляк Маран (б).....	182
189(62). Ой, любимая (а).....	165	212(224). Пить хочю, нет воды (а,б).....	182
190(8). О, отец (а).....	166	213(23). Ты – чинар, не гниис (а).....	183
191(35). О, отец (а).....	166	214(187). Перепелка я (з).....	184
192(193). Что нужно царю (жениху)?.....	167	215(94). Золотое колечко на пальцах моих(а).....	184
193(156). Приведите матушку жениха(а).....	168	216(108). Парень наш (б).....	185
194(207). Наш жених с крестом (а).....	169	217(134). С гор спустился всадник (л).....	186
195(190). Наш жених с крестом (а).....	169	218(172). Горы Голлиджи (л).....	187
196(212). Матушка жениха, выходи (в).....	170	219(191). Наш жених с крестом (в).....	187
197(32). Парень, тайком приходи (а).....	171	220(99). Эй, парень в черной чухе(пальто) (а).....	188
198(123). С гор бежит вода (а).....	172	221(155). Ширакская мелодия, связанная с пасхальными играми.....	189
199(203). В Ереване большой базар (а).....	172	222(154). Приди, приди, яр (любимый) (в)...	190
200(206). Оседлал вороного коня (л).....	173	223(130). На высоком месте стоит Кавкач (а)...	191
201(204). В поле обед я несу (а).....	173	224(129). Я – зеленый росток (а).....	192
202(205). В поле обед я несу (а).....	174	225(95). В саду поспел абрикос (з).....	193
203(51). Полюбила, пойду в горы (а).....	175	г) На расстоянии трех тонов (квартовое соотношение)	
204(151). Умру за тебя (б).....	176	226(98). Девушка я, сирота (л).....	194
205(125). Конюшню плитми замостил (а,б).....	176	227(147). Девушка, ты бедовая (а).....	195
206(15). Стою, не могу идти (а).....	177	228(97). Я – Косто из Баязда (х).....	196
в) На расстоянии двух тонов (терцовое соотношение)		229(169). Косы твои, косы (а).....	197
207(12). Облачно, но нет дождя (а).....	178	230(33). Шестувй, шестувй (а).....	197
208(38). [Тебя я увидел (а)].....	179	231(100). Стоит брат под деревом (а).....	198
209(25). Я с гор еозвращался (а).....	180	232(101). Девушка, сваты пришли (в).....	198
210(208). Вставай, матушка жениха (в).....	181	233(235). Блуждаю я, безутешная (е).....	199

ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ
(Նշված են նրգերի համարները)

Ալազյազ գլխիս դուժան և դառել.....	103	Գյուժրվա միջի վանքը.....	171
Ալամ-սալամի յարո.....	29	Գճացի կալլ 88	
Ալ ու ալվան ես առել.....	71	Գճացի ջուրը՝ ջրի.....	100
Ալս, լոթի Մարան.....	211	Գուքանը հաց եմ տանում.....	201
Ալս, լոթի Մարան.....	37	Գուքանը հաց եմ քերում.....	202
Աղբեր մ'ունիմ՝ Աղասի.....	148	Գուքանը վարափոսիմ.....	144
Աղբերս գացել երևան.....	73	Դար ի վեր ջուր և զնում.....	198
Աղջի, արի քե ֆաս առնեմ.....	186	Դե գյուլում, մա, մա.....	7
Աղջի, արի քե ֆաս առնեմ.....	50	Դե էլ, լրմամ 175	
Աղջի, հարսնառդ եկավ.....	232	Դե քելի, Մարան, ջան.....	35
Աղջիկ, ճագերով.....	43	Դյուս արի 18	
Աղվես զնաց, մտավ քաղաց.....	157	Դոճ, դոճ, դոճ, գյուլում յար.....	177
Աղվեսդարը, յար, քել և.....	121	Դուն շորորա, Շողոր քամ.....	147
Աման, մեր մարդը.....	185	Դու լուսնակ ես.....	32
Աման յարո.....	28	Դու մտել ես դոշակին.....	184
Աման, օյ.....	182	Դուտ քաց արեք.....	136
Ամպել ա՛ քոն չի գալիս.....	207	Ելա սարերը սեյրան.....	21
Ամպել և կամար-կամար.....	51	Ելեք, աղբեր.....	130
Ամպել և կամար-կամար.....	84	Ելեք, աղբեր.....	178
Ամպել ա՛ ձուն չի գալիս.....	65	Ելեք չայիքները.....	89
Ամպել ա՛ ձուն չի գալի.....	170	Եկար, մեր դոճով անցար.....	138
Ամպել ա՛ ձուն չի գալի.....	155	Ես աղջիկ եմ՝ քաղի պես.....	142
Այ աղջիկ, ծամով աղջիկ.....	33	Ես աղջիկ եմ, հեր յունեմ.....	226
Այ սոմալար.....	162	Ես էլ կուզեմ.....	66
Այ տղա, դուն ասա.....	110	Ես էլ կուզեմ.....	48
Այ տղա, հերովմ արի.....	197	Ես Կոստոն եմ Բայսազիդի.....	228
Այ տղա, սև չովխավոր.....	220	Վայ լե, լե, լե. ես դարդիք եմ.....	57
Աստված անող, անժամանակ.....	111	Ես մի կանաչ խիյար եմ.....	224
Աստված քու աղբեր պահի.....	23	Ես մարալ, դու քերան.....	17
Արազը հեշտացել և.....	83	Ես սարեն կուզայի.....	209
Արազն եկավ լախ տալեն.....	38	[Ես քեզ տեսա].....	208
Արազն եկավ լախ տալեն.....	19	Երևան քաղ եմ արել.....	56
Արդ ցմծացեք.....	45	Երևան՝ չարսու քազար.....	199
Արևն ատավ սարն ի վեր.....	80	Երի, երի, երի քան.....	179
Արի զնանք՝ մեր տունը տես.....	156	Երկեն զոճը սալեր եմ.....	205
Արի եղբանք սար՝ սճի.....	143	Երկնքից անցավ խազը.....	183
Արտրդ զնաց զեղանը.....	10	Ջիլնու, Ջիլնու.....	173
Բաղուժս կա քաղմանչի.....	187	Ջիլնու ռու զիմչ.....	64
Բաղուժս ծիրան.....	225	Ջիլնու ռու զիմչ.....	115
Բերդի թողր ավագ և.....	169	Ջուր զնաց.....	70
Բերզենի քան, բերզենի.....	159	108(196). Ես դիմ աղքյուր և.....	108
Բյուլբյուլի քաղը.....	174	Ես յանը ուրքի.....	47
Գարուն ա՛ ձուն և արել.....	27	Ես յանը ուրքի.....	1
Գարունը հոր և քացվել.....	145	Ես յանը ուրքի.....	2
Գացեք քերեք թագվորաներ.....	193	Լե, լե, լե, Ես իմչ.....	55
Գացի արտեր.....	72	Ես օր աշուն ի.....	87
Գետան ջուրը սառել է.....	14	Ես օր ուրբաք ի պաս ի.....	11
Գյուլա Օլյուժ.....	93	Ես օր ուրբաք պիտեր.....	120
Գուլլուջի քարեր.....	218	Էրվես դու, վառվես.....	24
Գյուլլի՝ չիքն հուսնդի.....	99	Ընկա քաղե քաղ.....	233
		Ընկերով կայնած թուլեն.....	106

Թաք տանելիմ.....	8	Մայրամ կանչեք	102
Թագավորի մեր, դուրս արի.....	196	Մայրիկ, ես գնում եմ	164
Իմ աղբեր ծառան տակին.....	86	Մարալո	30
Իմ աղբեր ծառան տակին.....	231	Մարալո	31
Իջեք շայիրները!	49	Մարալո	44
Իմ յարը հանդիմ տեսա.....	168	Մարե, մարե	114
Իրիկվան մուրը կոխեց.....	153	Մեղքի ծիծը կապուտ.....	79
Լեզուս չի խոսում, լալ եմ.....	97	Մեր դասնը խնկի ծառ.....	146
Լե, լե, յաման.....	105	Մեր բազմորին իմչ պիտաներ.....	192
Լուսնակ ես անպի միջին.....	94	Մեր բազմորն էր խաչ.....	194
Լուսնակն անուշ.....	165	Մեր բազմորն էր խաչ.....	195
Խաղ ասեմ խաղի գլխին.....	22	Մեր բազմորն էր խաչ.....	219
Խեչոն գնաց Բայազեդ.....	135	Մեր բազմորն էր խաչ.....	68
Խրոստ էր.....	75	Մեր բազմորն էր խաչ.....	12
Շալ էրա.....	154	Մեր խնկեմի ծառը.....	181
Շաղիկ ես՝ քու ալեմ եմ.....	107	Մեր տուն՝ ձեր տուն.....	117
Շաղիկ ես.....	158	Մի ճար արա.....	180
Շաղիկ ըսեմ ու շարեմ.....	109	Մի ճար արա.....	132..
Օ, յար: Շաղիկ, Շաղկեկանա ես.....	125	Մյնթանա ունիմ՝ մուլ ա.....	133
Շաղիկ ունեմ՝ շատ քաց ա.....	119	Մշու սարեր մշուշ էր.....	128
Շաղկեկանա ձորեմ եմ.....	95	Մտակ տունը, փակեց դուռը.....	96
Շամերդ, ծամերդ.....	229	Մը քորսե տամինա.....	69
Շատի տակին կար կանեմ.....	9	Յաման, ամի.....	190
Շարավել եմ՝ քուր չկա.....	212	Յաման, ամի.....	191
Շայմել եմ՝ զալ չեմ կարա.....	206	Յաման, ամի.....	42..
Կասկել ես կարմիր ճարտա.....	98	Յաման, ամի.....	53..
Կասպուտ քուտակ հեծել եմ.....	200	Յաման, ամի.....	63..
Կարավ եմ.....	214	Յայի ծաղիկ, Գյուլիզար.....	124
Կարգավն ա կայմել քարին.....	26	Յայու միջին խաղում էր.....	160
Կողքա բերդը բեր ա.....	166	Յայու միջին խաղում ես.....	161
Հարրան.....	91	Յար, արի, յար.....	222
Հարրան.....	60	Յարտո եմ.....	116
Հարրան.....	61	Յարտո եմ.....	101
Հարրան.....	54	Նա լուս էր.....	85
Հարրան.....	90	Նամիկ, մանամիկ.....	139
Հատրին սիրիք	վայ լե, լե.....	Նամիկ, մանամիկ.....	140
Հանդեմ գաս.....	67	Նար, գյուլում.....	163
Հազար երմակ էր.....	123	Նետտորը գնաց Մարգարի գեղը.....	52
Հավար Ջուր.....	118	Շողոյիկ մորքուրն եկել է.....	126
Հավիք կովեցնելու եղանակ.....	221	Ոսկե մատմիք մատմորիս.....	215
Հո տալլո քան.....	74	Որդին ասաց.....	78..
Հըն դը լեմ, օ տալլո.....	137	Չինար ես, կետանալ մի.....	213
Հոյ, յար, ազիզ յար.....	189	Պզտի աղջիկ, զալլոմ ես.....	227
Հով այվանին քնել ես.....	13	Ջանի, ման.....	36
Հով արա, սարեր.....	82	Ջուրը խմել եմ.....	152
Հով, հով, հովն ըմկալ.....	149	Ջուր կուգա վերին սարեմ.....	3.....
Հովն անուշ.....	131	Ջուր կուգա վերին սարեմ.....	4
Չյուն ա գալի.....	15	Սարեմ եկավ ձիավոր.....	217
Չուն դնեմ քակեմ, խաչեմ.....	16	Սարերու սեյրամլի, յար.....	141
Չուն դնեմ քակեմ, խաչեմ.....	188	Վայ լե, լե. սևալոր Մառան.....	176
Ղարիք եմ՝ տեղս քար ա.....	122	Սիրում Արագ, քամ Արագ.....	41
Ղարսա բերդի պլամը.....	76	Սիրումի քունը տարալ.....	46
Ղուրմի յուղան.....	58	Սիրում Շաման.....	62

Սիրուն ցան.....	34
Սոնա յար.....	172
Վարդ կոշիկս.....	5
Վեր էլի.....	210
Վրան են զարկել սարին.....	129
Վայ լն, լն... Էրվնս դու, վատվես.....	24
Վայ լն, լն... Հակոբին սիրելի.....	25
Տարան Նուրբարս.....	113
Տիգրան աղի մատի օղը.....	59
Տղա, տղա, մեր տղա.....	216
Տո, գեշ կնիկ.....	151
Տվել եմ, կելնեմ սարը.....	203
Տուն արի.....	6

Տուն են շինե գետոց բերան.....	39
Տուն են շինե գետու բերան.....	104
Ուն կերևար, ձուն կերևար.....	167
Փափուրի ցան.....	150
Քամին ելավ երան-երան.....	40
Քամին փչեց.....	134
Քանաքեռ բամձր տեղ ա.....	223
Քեզի կասեն հոսսի խարս.....	127
Քելե,քելե, քեյքով աղջիկ.....	230
Քելե, քելե, քեյքով աղջիկ.....	81
Քըշ, տարին օտար.....	92
Օլիկ-մոլիկ մի յարո.....	112
Օ, յար.....	125

ԿՈՄԻՏԱՄ
ԵՐԿԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ
XIII ՀԱՏՈՐ

Հրատ. խմբագիր՝
Ալ. Փահլևանյան

Սրբագրիչ՝
Հ. Պիկիչյան

Չայնանիչերի համակարգչային շարվածք՝
Գ. Գյոդակյան

Տեխնիկական խմբագիր՝
Գ. Գասպարյան

Տպագրված է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում

